

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
כי תבוא [לאומן]
י' – ט"ז אלול תשפ"ז

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב, עיר שומרי הלשון, עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ״ק אדמו״ר עט״ר
מוהרא״ש
ר׳ אליעזר שלמה בן
ר׳ מנחם זאב זי״ע

לזכות מורנו ורבנו הרה״צ
ר׳ יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט״א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ״ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד:
לְמוּד הַבַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יְהֶיה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מְשִׁיחַ־צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית־מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

מעשה שבת — כגון המבשל בשבת, ליתסרו באכילה לכל ישראל, דהא הזהרתיך לתעבו ולהתרחק ממנו, ואנן תנן: במזיד — לא יאכל הוא משום קנס, אבל אחרים — אוכלין, בפרק קמא (חולין טו,א). **ליתסרו** — הזורעים והדישה, דהא הרחקתיך מהם. כל הנך דקאמר "ליתסרו" — באכילה ובהנאה קאמר דליתסרו. **הני לא כל שכן** — אבל בבשר בחלב לא אמרינן האי קל וחומר, דהא כתיב: לא תאכל כל שתיעבתי לך, ומסתברא דאיסורא דקרא — עליה קאמר, דהא אכיל תועבה גופה. אבל האי לא אכיל החרישה עצמה, אלא הבא ממנה. והחוסם והדש נמי לאו חסימה גופה קאכיל, אלא מעשה הבא על ידה, וילפינן משבת דאין הבא מכחה קדש. **כלאי זרעים** — הן עצמן תועבה, וליתסרו. **כלאים** — אסירי לגבוה, דתניא: "שור או כשב או עז" — פרט לכלאים, בגמרא ד"השוחט" (חולין לח,ב). **אותו ואת בנו** — אינו אלא מחוסר זמן, שהיום אסור ומחר מותר. **שילוח הקן ליתסר** — כגון נטל את האם מעל הבנים, ובא לפנינו וחייבנוהו לשלח, כדתנן לקמן (קמא,א): משלח ואינו לוקה, תאסר לאכילה עולמית, דהא נעבדה בה עבירה! **לא אמרה תורה שלח לתקלה** — ובאן הרי אמרה "שלח", דכתיב (דברים כב): "לא תקח האם" והדר "שלח תשלח" — דאם לקחת אותה, חזור ושלחה. ואם היתה אסורה — לא היה אומר לך שלחנה ויכשלו בה בני אדם. והוא הדין דמצי למימר נמי בכל הני: מה שבת דחמירא כו'. ומיהו מידי דמשכח פירוקא מגופיה, לא ליקף מאחריני. לישנא אחרינא: "שילוח הקן ליתסר" — כל שילוח הקן ליתסר האם לעולם, ואפילו שלחה. דהא "כל שתיעבתי לך" הרי הוא לך לעולם ב"בל תאכל", והרי אסרתיה לך באותה שעה. וזה נראה לי עיקר, דהא לא קאמר רב אשי דכל דבר שנעבדה בו עבירה ומתחלה הוא מותר אסור — דאם כן, החורש בשור וחמור והמרביע כלאים והחוסם יאסרו הבהמות, ואנן לא פרכינן מינייהו מידי, אלא מן היוצא מהן. **שהוא כזה** — שאסור באכילה כזה.

כעורה

מַעֲשֶׂה שַׁבָּת לִיתַּסְרוּ, דְּהָא "תֵּיעָבְתִּי לְךָ" הוּא! - אֲמַר קְרָא: "כִּי קָדֵשׁ הִיא לָכֶם" - הִיא קְדֵשׁ, וְאֵין מַעֲשֶׂיהָ קְדֵשׁ. - חוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמוֹר, וְחוֹסֵם פִּי פָּרָה וְדָשׁ בָּהּ לִיתַּסְרוּ, דְּהָא "תֵּיעָבְתִּי לְךָ" הוּא! - הָשְׁתָּא, וּמַה שַׁבָּת דַּחֲמִירָא - מַעֲשֶׂיהָ מוּתָּרִים, הָנֵי - לֹא כָּל שֶׁכֵּן? - כִּלְאֵי זְרָעִים לִיתַּסְרוּ, דְּהָא "תֵּיעָבְתִּי לְךָ" הוּא! - מִדְּגַלֵּי רַחֲמָנָא גַּבֵּי כִּלְאֵי הַכֶּרֶם: "פֶּן תִּקְדַּשׁ" - פֶּן תּוּקַד אֵשׁ, מִכְּלָל דִּכְלְאֵי זְרָעִים שָׁרוּ. - וְאֵימָא: כִּלְאֵי כֶּרֶם - אֲסוּרִין בֵּין בַּאֲכִילָה בֵּין בַּהֲנָאָה, כִּלְאֵי זְרָעִים - בַּאֲכִילָה אֲסִירִי, בַּהֲנָאָה שָׁרוּ! - אִיתְקוּשׁ לְכִלְאֵי בְּהֵמָה דִּכְתִיב "בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם". מָה בְּהֶמְתְּךָ - הַיּוֹצֵא מִמֶּנָּה מוּתָּרֶת, אַף שָׂדְךָ - הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ מוּתָּר. - וְכִלְאֵי בְּהֵמָה גּוּפַיְיהוּ מְנָא לָן? - מִדַּאֲסַר רַחֲמָנָא כִּלְאַיִם לַגָּבוֹהַּ - מִכְּלָל דִּלְהֶדְיוֹט שָׁרֵי. - אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ לִיתַּסַּר! - מִדַּאֲסַר רַחֲמָנָא מְחוּסַּר זְמַן לַגָּבוֹהַּ - מִכְּלָל דִּלְהֶדְיוֹט שָׁרֵי. - שִׁילּוּחַ הַקֵּן לִיתַּסַּר! - לֹא אָמְרָה תּוֹרָה שִׁלַּח לְתַקָּלָה. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מַנִּין לְבָשָׂר בְּחָלָב שֶׁאָסוּר - תַּלְמוּד לוֹמַר: "אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל". שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר "מְבֻשָּׁל", מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "מְבֻשָּׁל" - לוֹמַר לְךָ: יֵשׁ לְךָ בְּשׁוּל אַחֵר שֶׁהוּא כָּזֶה, וְאֵי זֶה - זֶה בָּשָׂר בְּחָלָב. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן:

כעורה

מבעיא? ולגבוה מנא לן דשרו? דכתיב (ויקרא כג) "ומיד בן נבר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה", מכל אלה אי אתה מקריב — פירוש: מעוך וכתות ונתוק וכרות, אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה בהן עבירה. ואם תאמר: הזורעים והדישה ליתסרו, דמקרא ד"אלה" על כרחך לא מישתרו לגבוה אלא בעלי חיים, דאי כל מילי — אם כן, כל מעשה שבת נמי תיפוק ליה מ"אלה", ולמה לי "היא קדש"! ויש לומר: דלא שייך "מכל שתיעבתי לך" הזורעים והדישה, — ד"לא תחסום" אסור משום בהמה, וכן "לא תחרוש", ולא משום חרישה וזריעה, דאפילו בלאו חרישה אסור להנהיג בשור וחמור. ואם תאמר: ובסמוך בסוגיין פריך "שילוח הקן ליתסר" — תיפוק ליה דאף לגבוה שרי מהאי קרא ד"אלה"! ויש לומר: דקרא ד"אלה" בבהמה כתיב, ולא בעופות. ועוף מבהמה לא אתי, משום דאין גדולות וקטנות פוסל בבהמה כמו בתורים ובני יונה. ואם תאמר: למה לי קרא ד"אלה", הא מדאיצטריך קרא בפרק "כל האסורין" (תמורה כח,ב) "מן הבהמה" — להוציא הרובע והנרבע, מכלל דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה לא אסירי מ"כל שתיעבתי"! וכי תימא: דלא אתא "מן הבהמה" אלא לאשמעינן: מכלל דלהדיוט שרי, ולא מיתסר מ"כל שתיעבתי" — מכל מקום נילף חורש בשור וחמור וחוסם פי פרה בקל וחומר מרובע ונרבע דבמיתה, ושרי להדיוט! ויש לומר: דאי לאו "אלה", הוה אסרינן להו מדכתיב "מן הבקר", כי היכי דממעטינן מיניה נעבד. ואית ספרים דגרסי: ומה שבת דחמירא, אמרת: "היא קדש" ואין מעשיה קדש. הני — לא כל שכן! וכן גריס בקונטרס, ופירש: דבבשר וחלב לא אמרינן האי קושיא — דמסתברא ד"כל שתיעבתי" עליה רמינן, דקא אכיל תועבה גופה. אבל האי, לא אכיל החרישה עצמה. וכן חוסם — לאו חסימה גופה קאכיל, אלא הבא על ידה ממנה. וילפינן משבת, דאין הבא מכחה קודש. וקשה: דלמה לאיחשב בישול של שבת תועבה גופה, כמו בישול של בשר בחלב? ונראה, דהיינו טעמא: משום דבבשר בחלב הבישול ניכר, אבל מעשה שבת אין ניכר שנעשה בשבת. ואותו ואת בנו ושילוח הקן דפריך ליה מינייהו — צריך לומר דניכר בהם האיסור יותר ממה שניכר בחורש בשור וחמור וחוסם פי פרה ודש בה. **פן** תקדש פן תוקד אש — ואם תאמר: והא איצטריך לאשמועינן דמצותו בשריפה, הא כלאי זרעים — אין מצותן בשריפה, אבל בהנאה אסירי! ויש לומר: דבלאו הכי פריך שפיר. אי נמי: ליכתוב "פן תשרף", ומדכתיב "תקדש" משמע דאתא לאסור הנאה בקדש. **כלאי** זרעים באכילה אסירי בהנאה שרו — ואם תאמר: לקמן (קטז,א) גבי "מעביר עציץ", דלא מיתסר כי אם בהוסיף מאתים, אבל לא הוסיף — שרי באכילה, מדכתיב תרי קראי "המלאה" "והזרע" — נימא: הני מילי בהנאה, אבל באכילה — אסירי מ"כל שתעבתי לך", כדבעי למימר הכא! ויש לומר: דמאחר דאשכחן כלאי זרעים דשרו באכילה, דאיתקוש לבהמה, וכלאי הכרם אסורין, אם כן סברא הוא בלא הוסיף. כיון דלא מיתסר לגמרי כשאר כל כלאי הכרם, יש לו להתיר אף באכילה כמו בכלאי זרעים. **מדאסר** רחמנא כלאים לגבוה מכלל דלהדיוט שרי — ואם תאמר: ודלמא איצטריך קרא להקדישה, ואחר כך הרביעה כלאים, כדאמר פרק "כל האסורים" (תמורה כט,א) גבי טרפה, דאיצטריך לאסור לגבוה היכא דהקדישה ואחר כך נטרפה! ויש לומר: דמכל מקום הכא אי אתינן למיסר של הדיוט מ"כל שתעבתי לך" — כל שכן דלגבוה אסירא מ"כל שתעבתי לך", אף על גב דהוקדש תחלה. וכן יש לומר גבי אותו ואת בנו בסמוך. אי נמי: מדגלי לך בטרפה שאין חילוק, הוא הדין בכלאים ומחוסר זמן. **מדאסר** רחמנא מחוסר זמן לגבוה — דכתיב "ומיום השמיני והלאה ירצה", דאמר לעיל בפרק "אותו ואת בנו" (פא,א): נתקו הכתוב ללאו דאותו ואת בנו לעשה. **לא** אמרה תורה שלח לתקלה — תימה: דשרינן הכא מהא סברא בלא שום קרא, ובסוף פרק שני דקדושין (נז,א) גבי צפרי מצורע דריש "כל צפור טהורה תאכלו" — לרבות המשולחת, ו"זאת אשר לא תאכלו" — לרבות השחוטה. ופריך: ואיפוך אנא? ומשני רבא: לא אמרה תורה שלח לתקלה. והשתא, למה לן קרא ד"כל צפור טהורה תאכלו" לתהיר, דהכא שרינן מהאי טעמא שילוח הקן? ויש לומר: דהתם כיון דכתיב "לא תאכלו" לאסור האחת, הוה אמינא דאידך נמי אסירא, משום דאתקוש צפרים אהדדי, ולא הוה שרינן מטעם ד"לא אמרה תורה שלח לתקלה" אי לאו דאיכא עדיין יתורא ד"כל צפור טהורה תאכלו". ולא דמי ל"כל שתעבתי לך" דהכא, דלא כתיב בהדיא אשלוח הקן, ומהך סברא איכא לאוקומי במילי אחריני.

שאין תלמוד לומר מבושל — ליה ליה לריש לקיש הנך דרשות דדרשינן בסוף פרק "כל שעה" (פסחים מא,א) מינה: צלאו ואחר כך בשלו, או לשאר משקים כו'.

אלתחת. ובזבחים בפרק שני (כד,א) דפליגי תנאי גבי "ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן", דאיכא דמוקי "אצבע" אשלפניו, א"ולקח", ולא אנתינה של אחריו. ואיכא דמוקי לה אנתינה של אחריו, ולא אלקיחה דלפניו. ואיכא דמוקי לה אתרוייהו — היינו טעמא, דפשטיה דקרא משמע טפי אלקיחה דלקמיה. ואשכחן בדוכתא אחרינא "ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך" דהוי "אצבע" אנתינה. והשתא פליגי: דחד מוקי אלקיחה — כמשמעותיה דקרא, וחד מוקי לה אנתינה — דיליף סתום מן המפורש. ולא בעי נמי לאוקומי אלקיחה — דלא שייך לקיחה א"אצבע" אלא בדעבד אוזן לשפת המזרק. ודך דמוקי אתרוייהו אלקיחה — משום משמעותא, ואנתינה — דיליף נמי מן המפורש. וצריך עיון: כל היכא דאמר "מקרא נדרש לפניו ולאחריו" אם נוכל ליישב שלא יקשה: למה ידרשנו לפניו ולאחריו, יותר מאותם שאין להם הכרע?

כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל — ואם תאמר: היאך אנו אוכלין אילים, אפילו סירסן גוי, מאי שנא מבשר בחלב? ויש לומר: מדאסר רחמנא מעוך וכתות לגבוה, מכלל דלהדיוט שרי. ואם תאמר: צורם אוזן בכור ליתסר, אפילו צרמו גוי! ויש לומר: דשרי רחמנא קדשים שהוממו כצבי ואיל, אם כן אינו דבר מתועב.

היא קדש ואין מעשיה קדש — ואם תאמר: ואימא למשרי בהנאה, אבל באכילה — אסירי, כדפריך בסמוך גבי זרעים? ויש לומר: דהיתר הנאה נפקא לן מ"לכם", כדאמר ב"מרובה" (בבא קמא עא,א) וב"אלו נערות" (כתובות לד,א), אפילו לרבי יוחנן הסנדלר דאוסר במבשל בשבת. וקצת תימה: לרבי יוחנן, למה ליה למימר מ"קדש" דמעשה שבת אסירי, תיפוק ליה מ"כל שתיעבתי", והיתר הנאה מ"לכם"! **חורש** בשור וחמור וחוסם פי פרה ודש בה ליתסרו — פירוש: השור והחמור. ויש ספרים דגרסי: השתא לגבוה שרו, להדיוט

בשני מינין — פירש בקונטרס: מותרין באכילה בחולין, ואסורין בגיזה ועבודה בקדשים. ואין נראה: דלא שייך משום הכי דמקרי "שני מינים". אלא נראה משום דאיתקש ל"צבי ואיל", חשיב להו כשני מינין. כדאמר פרק "אלו הן הלוקין" (מכות כב,א): אמר רבי יצחק, המרביע שור פסולי המוקדשין – לוקה, ורבי אושעיא נמי קאמר: המנהיג שור פסולי המוקדשין, לוקה —גוף אחד הוא, ועשאו הכתוב שני גופים. פירוש: שעשאו הכתוב כצבי ואיל. ובהכי מיישב רבינו תם הא דאמר בפרק "כל פסולי המוקדשין" (בכורות לג,א) תלת "צבי ואיל" בתיבי — חד לכדרבי יצחק ורבי אושעיא, ופירש שם בקונטרס דלא אתפרש היכא.

ונאמר להלן לא יהיה קדש — ואי לאו קרא ד"לא תאכלנו", הוה אמינא: דהנאת הגוף בלא אכילה אסר הכתוב. **ומה** ערלה — ליכא למפרך: מה לערלה שכן צריך מאתים לבטלה — דמדרבנן הוא דצריך מאתים.

מה לחמץ בפסח שכן כרת — וכרת גופיה לא שייך למילף — שאין עונשין מן הדין.

כלאי הכרם יוכיחו — מכלאי הכרם גרידא הוה מצי למילף במה מצינו, אלא ניחא ליה למעבד תחלת הדין בקל וחומר. ואין להקשות: מה לערלה וחמץ וכלאי הכרם, שכן בשריפה, כדתנן בתמורה (לג,ב) דהיא גופה נילף. ועוד: דהיינו דוקא לרבי יהודה, דאמר: אין ביעור חמץ אלא שריפה. אבל לרבנן, לא הוי חמץ בשריפה. הקשה הרב רבינו יעקב מאורליינ"ש: מה לכולהו שכן לא הותרו מכללן, תאמר בבשר בחלב שהותר מכללו אצל בהמה טמאה וחלב בהמה טמאה, וטובא דאמר לעיל! ויש לומר: דאין זה קרוי "הותר מכללו", דדוקא חלב דכתיב (ויקרא ג) "כל חלב" דמשמע: אפילו דחיה, והדר שרא — דחיה זה חשיב "הותר מכללו", אבל בבשר בחלב לא כתיב "כל". **חורש** בשור וחמור כו' — אבל השתא עבדינן קל וחומר, דכשם שאסור באכילה אסור בהנאה.

וליפרוך מה לכולהו שכן גדולי קרקע — ואף על גב דמכלאי הכרם איכא למילף במה מצינו, ולא פרכינן כל דהו, מכל מקום אהא דיליף בקל וחומר משלשתן פריך.

חדא

בְּעוּרָה זוֹ שֶׁשָּׁנָה רַבִּי: "לֹא תֹאכְלֶנּוּ" - בְּבָשָׂר בְּחָלָב הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַתָּה אוֹמֵר - בְּבָשָׂר בְּחָלָב הַכָּתוּב מְדַבֵּר, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֶחָד מִכָּל הָאִיסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה? אָמַרְתָּ: צֵא וּלְמַד מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶן, דָּבָר הַלָּמֵד מֵעִנְיָנוֹ. בַּמֶּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר - בִּשְׁנֵי מִינִין, אַף כָּאן - בִּשְׁנֵי מִינִין? - אִי מֵהַהִיא - הָווּ אָמְינָא: הָנֵי מִילֵי - בַּאֲכִילָה, אֲבָל בַּהֲנָאָה - לֹא, קָמַשְׁמַע לָן. - וְרַבִּי, בַּהֲנָאָה, מָנָא לֵיהּ? - נָפְקָא לֵיהּ מֵהָכָא, נֶאֱמַר כָּאן: "כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה'" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן: "וְלֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל". מַה לְּהַלָּן - בַּהֲנָאָה, אַף כָּאן - בַּהֲנָאָה. דְּבֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר תָּנָא: "לֹא תֹאכְלוּ כָּל נְבֵלָה" [וְגוֹ'] אָמְרָה תּוֹרָה - כְּשֶׁתִּמְכְּרֶנָּה, לֹא תְּבַשְּׁלֶנָּה וְתִמְכְּרֶנָּה. דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא: "לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ" שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, אֶחָד - לְאִיסּוּר אֲכִילָה, וְאֶחָד - לְאִיסּוּר הֲנָאָה, וְאֶחָד - לְאִיסּוּר בִּשּׁוּל. תַּנְיָא, אִיסִי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר: מִנַּיִן לְבָשָׂר בְּחָלָב שֶׁאָסוּר - נֶאֱמַר כָּאן: "כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ". מַה לְּהַלָּן - אָסוּר, אַף כָּאן - אָסוּר. וְאֵין לִי אֶלָּא בַּאֲכִילָה, בַּהֲנָאָה מִנַּיִן? אָמְרָתָ: קַל וָחוֹמֶר, וּמָה עֶרְלָה שֶׁלֹּא נֶעֱבְדָה בָּהּ עֲבֵירָה - אֲסוּרָה בַּהֲנָאָה, בָּשָׂר בְּחָלָב שֶׁנֶּעֱבְדָה בּוֹ עֲבֵירָה - אֵינוֹ דִין שֶׁאָסוּר בַּהֲנָאָה! - מַה לְעֶרְלָה - שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר. - חָמֵץ בְּפֶסַח יוֹכִיחַ - שֶׁהָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר, וְאָסוּר בַּהֲנָאָה. - מַה לְּחָמֵץ בְּפֶסַח - שֶׁכֵּן עָנוּשׁ כָּרֵת! - כִּלְאֵי הַכֶּרֶם יוֹכִיחוּ - שֶׁאֵין עָנוּשׁ כָּרֵת, וְאָסוּר בַּהֲנָאָה. - לָמָּה לִי גְּזִירָה שָׁוָה? לֵייתֵי כּוּלָּהּ בְּקַל וָחוֹמֶר מֵעֶרְלָה, וּמָה עֶרְלָה שֶׁלֹּא נֶעֱבְדָה בָּהּ עֲבֵירָה - אֲסוּרָה בֵּין בַּאֲכִילָה בֵּין בַּהֲנָאָה, בָּשָׂר בְּחָלָב שֶׁנֶּעֱבְדָה בּוֹ עֲבֵירָה - אֵינוֹ דִין שֶׁאָסוּר בַּהֲנָאָה בֵּין בַּאֲכִילָה בֵּין בַּהֲנָאָה! מִשּׁוּם דְּאִיפָּא לְמֵימַר: חוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמוֹר, וְחוֹסֵם פִּי פָּרָה וְדָשׁ בָּהּ יוֹכִיחַ, שֶׁנֶּעֱבְדָה בָּהֶם עֲבֵירָה - וּשְׁרוּ! - לָמָּה לִי לְמֵימַר כִּלְאֵי הַכֶּרֶם יוֹכִיחוּ, לֵימָא: עֶרְלָה תּוֹכִיחַ, וְלֵיהֵדַר דִּינָא, וְלֵיתֵי בְּמַה הַצַּד! - אָמַר רַב אַשִׁי: מִשּׁוּם דְּאִיפָּא לְמֵימַר, נִבְלָה תּוֹכִיחַ - שֶׁאָסוּרָה בַּאֲכִילָה וּמוּתֶּרֶת בַּהֲנָאָה. אָמַר לֵיהּ רַב מָרְדְּכַי לְרַב אַשִׁי, הָכִי אָמְרִינַן מִשְׁמֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ: כָּל מַה הַצַּד - מִגּוּפוֹ פָּרְכִינַן, מֵעַלְמָא - לָא פָּרְכִינַן. - אִי הָכִי, תֵּיתֵי בְּמַה הַצַּד! - מִשּׁוּם דְּאִיפָּא לְמִיפְרְךְ: מַה לְּהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן - שֶׁכֵּן גְּדוֹלֵי קַרְקַע. - אִי הָכִי, הָשְׁתָּא נַמִי אִיפָּא לְמִיפְרְךְ: מַה לְּכִלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁכֵּן גְּדוֹלֵי קַרְקַע! אָמַר לֵיהּ רַב מָרְדְּכַי לְרַב אַשִׁי, הָכִי אָמְרִינַן מִשְׁמֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ: כָּל מַה הַצַּד - פָּרְכִינַן, כָּל דְּהוּ לָא פָּרְכִינַן. - וְלִיפְרוֹךְ לְכוּלְּהוּ: מַה לְּכוּלְּהוּ שֶׁכֵּן גְּדוֹלֵי קַרְקַע! אֶלָּא, אָמַר לֵיהּ רַב מָרְדְּכַי לְרַב אַשִׁי, הָכִי אָמְרִינַן מִשְׁמֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ:

חדא

וּמָה עֶרְלָה שֶׁלֹּא נֶעֱבְדָה בָּהּ עֲבֵירָה - אֲסוּרָה בֵּין בַּאֲכִילָה בֵּין בַּהֲנָאָה, בָּשָׂר בְּחָלָב שֶׁנֶּעֱבְדָה בּוֹ עֲבֵירָה - אֵינוֹ דִין שֶׁאָסוּר בֵּין בַּאֲכִילָה בֵּין בַּהֲנָאָה! מִשּׁוּם דְּאִיפָּא לְמֵימַר: חוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמוֹר, וְחוֹסֵם פִּי פָּרָה וְדָשׁ בָּהּ יוֹכִיחַ, שֶׁנֶּעֱבְדָה בָּהֶם עֲבֵירָה - וּשְׁרוּ! - לָמָּה לִי לְמֵימַר כִּלְאֵי הַכֶּרֶם יוֹכִיחוּ, לֵימָא: עֶרְלָה תּוֹכִיחַ, וְלֵיהֵדַר דִּינָא, וְלֵיתֵי בְּמַה הַצַּד! - אָמַר רַב אַשִׁי: מִשּׁוּם דְּאִיפָּא לְמֵימַר, נִבְלָה תּוֹכִיחַ - שֶׁאָסוּרָה בַּאֲכִילָה וּמוּתֶּרֶת בַּהֲנָאָה. אָמַר לֵיהּ רַב מָרְדְּכַי לְרַב אַשִׁי, הָכִי אָמְרִינַן מִשְׁמֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ: כָּל מַה הַצַּד - מִגּוּפוֹ פָּרְכִינַן, מֵעַלְמָא - לָא פָּרְכִינַן. - אִי הָכִי, תֵּיתֵי בְּמַה הַצַּד! - מִשּׁוּם דְּאִיפָּא לְמִיפְרְךְ: מַה לְּהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן - שֶׁכֵּן גְּדוֹלֵי קַרְקַע. - אִי הָכִי, הָשְׁתָּא נַמִי אִיפָּא לְמִיפְרְךְ: מַה לְּכִלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁכֵּן גְּדוֹלֵי קַרְקַע! אָמַר לֵיהּ רַב מָרְדְּכַי לְרַב אַשִׁי, הָכִי אָמְרִינַן מִשְׁמֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ: כָּל מַה הַצַּד - פָּרְכִינַן, כָּל דְּהוּ לָא פָּרְכִינַן. - וְלִיפְרוֹךְ לְכוּלְּהוּ: מַה לְּכוּלְּהוּ שֶׁכֵּן גְּדוֹלֵי קַרְקַע! אֶלָּא, אָמַר לֵיהּ רַב מָרְדְּכַי לְרַב אַשִׁי, הָכִי אָמְרִינַן מִשְׁמֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ:

חדא

בְּעוּרָה זוֹ שֶׁשָּׁנָה רַבִּי — כלומר, וכי מכוערת היא בעניך משנה זו ששנה רבי ולמדה לבשר בחלב ממקרא הזה? **לֹא תֹאכְלֶנּוּ** — יתירא, דכתיב ב"ראה אנכי" גבי פסולי המוקדשין שנפדו "רק הדם לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים", והדר כתיב "לא תאכלנו למען ייטב לך" וגו' — לדם לא איצטריך, דהא כתיבי קראי טובא, ומוקי ליה לבשר בחלב. **דבר הלמד מענינו** — דבר סתום שאין מפורש בו במה מדבר, הֲוֵי לומדו מן הענין, פרשה שנכתב בה, במה הענין מיירי. **בשני מינין** — פסולי המוקדשין שנפדו שני מינין הן: מותרין באכילה כחולין, ואסורין בגיזה ועבודה בקדשים, כדאמר בבכורות (טו,א): "תזבח" — ולא גיזה, "בשר" — ולא חלב. **אבל בהנאה לא קא משמע לן** — מהאי קרא דכתיבא אזהרה גבי פסח: מה פסח מבושל — אסור באכילה ובהנאה, דכל קדשים שאינם ראוים לאכילה תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה, אף זה — אסור בהנאה. **כי עם קדוש אתה** — "לא תבשל גדי". **מה להלן בהנאה** — [בעילה] הנאה היא. **לא תאכלו כל נבלה** — בסיפיה דקרא כתיב בשר בחלב. **לא תבשלנה** — בְּחָלָבוֹ ותמכרנה, אלמא אסורה בהנאה. **שנעבדה בו עבירה** — בבישול. **לא היתה לו שעת הכושר** — פרי הערלה באיסור גדל, אבל בשר בחלב היתה לו שעת הכושר קודם שניתן בשר בחלב. **כלאי הכרם יוכיחו** — לקמן פריך: למה לי כלאי הכרם? נימא: ערלה תוכיח, וחזר הדין! ועוד פריך: נימא, מה לכלאי הכרם שכן לא היתה [להן] שעת הכושר! **למה לי גזרה שוה** — לאיסור אכילה? כי היכי דיליף לאיסור הנאה מערלה, נילף נמי לאיסור אכילה! **משום דאיכא למימר חורש בשור ובחמור יוכיח** — שנעבדה בו עבירה, ומותר באכילה. אבל השתא דקיימא לן אכילה מגזרה שוה, ילפינן הנאה בקל וחומר. וליכא למימר: חורש בשור וחמור יוכיח — דמה לחורש בשור וחמור דמותר באכילה, תאמר בבשר בחלב שאסור באכילה. **למה ליה למימר** — לעיל כלאים יוכיח, דאיצטריך ליה לאהדורי אכלאים, דהוה ליה למד חדא מתלת: בשר בחלב מערלה וחמץ וכלאים? לימא: ערלה תוכיח, ותיתי חדא מתרתי שפיר. **וליהדר דינא** — וכשיחזור הדין: מה לערלה, שכן לא היתה לה שעת הכושר — חמץ יוכיח. מה לחמץ, שכן כרת — ערלה תוכיח. וגמרינן ומייתינן לה במה הצד, כגון: לא ראי ערלה כראי חמץ, ולא ראי חמץ כראי ערלה. הצד השוה שבהן: שאסורין באכילה ואסורין בהנאה — אף אני אביא בשר בחלב, דהואיל ואסור באכילה מגזרה שוה, יהא אסור אף בהנאה. **הכי אמרינן משמיה דריש לקיש** — האי "נבלה תוכיח" אינה תשובה — דכל הבאה במה הצד, מגופיה פרכינן. אם יש להשיב בשניהם: מה להצד השוה שבשניהם, שכן כך וכך יש בהם — תאמר בזה שלא הושווה להן במדה זו (היא), פרכינן. אבל מעלמא, כגון: פלוני יוכיח — לא פרכינן. **שכן גדולי קרקע** — אף על גב דאין חומר להיות נאסרין בכך, אפילו הכי אמרינן. **כל מה הצד פרכינן כל דהו** — כל דבר הלמד בהצד השוה, ויש להשיב שום דבר שהמלמדין שוין בו והלמד אינו שוה להן בו — אפילו שאינו לא קל ולא חמור, פרכינן ליה. **לא אם אמרת כו'** — אי הוה הדר דינא ואתי במה הצד — הוה פרכינן כל דהו. אבל השתא דאתי מכלאים, ואתה בא להשיב "לא אם אמרת בכלאים, שכן גדולי קרקע" — אין זו תשובה. "דקולא וחומרא פרכינן" — אם אנו צריכין ללמוד קולא, יש לך להשיב "לא אם אמרת בזה, שכן יש בו צד קל אחר. ואם אנו לומדים חומר, צריך אתה להשיב "לא אם אמרת בזה, שכן יש בו צד חמור", כגון הני דאמרינן לעיל "מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר", וכגון חמץ בפסח שהשבנו "לא אם אמרת בחמץ בפסח שכן כרת". אבל "כל דהו", כי האי "שכן גדולי קרקע" — לאו פירכא היא. **וליפרוך לכולהו כו'** — דכיון דלאו חדא מחדא היא, אלא חד מתלת — כ"מה הצד" דמי. הלכך ליפרוך בכולהו, ואף על גב דלאו קולא וחומרא היא. דקא סלקא דעתך: דכי אמרינן ב"לא אם אמרת" דלא פרכינן ביה כל דהו — הני מילי היכא דאתיא חדא מחדא, כגון ברישׂ מלתא דבעי לאתויי מערלה לחודה. אבל חדא מתרתי או מתלת — כ"מה הצד" דמיא, ואף על גב דלא אמרינן "וחזר הדין", פרכינן לכולהו פירכא כל דהו.

חדא

חדא מחדא — כגון ברישׁ מילתא, דבעי לאתויי מערלה לחודה, פרכינן קולא וחומרא ולא כל דהו. **חדא מתרתי** — כגון שהשבנו "מה לערלה שכן לא היתה" כו', וסייעתנו ראיית דברינו בדבר אחר, כגון "חמץ בפסח יוכיח" — פרכינן אפילו כל דהו, אם לא היה בידינו תשובה קולא וחומרא, שהשבנו "מה לחמץ בפסח שכן כרת", והיה בידינו תשובה כל דהו השוה בשני המלמדין — היינו משיבין אותה, אף על פי שלא חזר הדין, ולא באנו להצד השוה. **אבל חדא מתלת** — כגון זו שאמרנו "כלאים יוכיחו", אי הדר דינא ואתי במה הצד — אם היה בידינו תשובת קולא וחומרא להשיב על כלאים, כגון "מה לכלאים שכן כך וכך", דליצטריך מיהדר דינא ומייתי במה הצד — פרכינן כל דהו על מה הצד. אבל כל כמה דלא הדר דינא — לא פרכינן כל דהו אפילו שוים בכולהו. כך המדות מסורות בידינו מסיני. **ולפרוך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להם שעת הכושר** — דקא סלקא דעתין אין הזריעה נאסרת אלא הגידולים, ולהם לא היתה שעת הכושר מעולם. **זאת אומרת** — מדלא פריך הכי, שמע מינה: כלאי הכרם עיקרן נאסר, אפילו הזריעה עצמה נאסרת משנשרשה. **עיקרן** — השרשתן נאסרת. ולזריעה הזאת היתה לה שעת היתר כל ימיה, משבאה לעולם עד שנשרשה. **עציץ נקוב** — וזרעים בו, והעבירו בכרם, וכיון דנקוב הוא יונק מן הכרם. **הוסיף מאתים** — הוסיף בתוך הכרם אחד ממאתים, שגדל הירק או גרעיני הזרעים בתוכו. דהוו להו מאה ותשעים ותשעה דהיתר, וחלק המאתים הוי איסור — אסור. וכל שכן אם הוסיף יותר — דכלאי הכרם אין בטלים, עד שיהו בו מאתים דהיתר, והאחד (ומאתים) של איסור. **לא הוסיף** — מאתים, אלא פחות כל דהו, וכגון שיש בהיתר מאתים בו, דהוי איהו אחד ומאתים — מותר. **המלאה** — משמע: מילויו ותוספתו. **וכתיב הזרע** — דמשמע: זריעה עצמה. **זרוע מעיקרו** — בתוך הכרם — נאסר מיד בהשרשה. **זרוע ובא** — שהיה נשרש כבר בהיתר חוץ לכרם — בעינן "מלאה". **מתניתין** — דקתני "בשר בחלב אסור בהנאה" — דלא כי האי תנא. **מה להלן מותר בהנאה** — דכתיב ביה "לכלב תשליכון אותו". **הא דרשינהו לבדשמואל** — חד לחֵלֶב ומתה, וחד לרבות שליל, וחד להוציא טמאה (חולין קיג,ב). **קסבר רבי עקיבא כו'** — וכל הני "גדי" — קראי יתירי נינהו, לדרשה. מדהוה ליה למיכתב בכולהו "לא תבשל בהמה", וכתב "גדי" — שמע מינה לדרשה: פרט לבהמה טמאה ולחיה ולעוף. וחֵלֶב ומתה — ממשמעותיה ד"גדי" משמע נמי חֵלֶב ומתה. ואי משום דאסירי וקיימי, ואין איסור חל על איסור, אי לא כתיב רבויא — קסבר רבי עקיבא: איסור חל על איסור. הילכך, חֵלֶב ומתה לא צריכי קרא לרבויי, ואתו ממשמעותא, וכן שליל. **מאי איכא בין רבי עקיבא** — דנפקא ליה מ"גדי" פרט לעוף, ובין רבי יוסי הגלילי דנפקא ליה מ"בחלב אמו"? **רבי יוסי הגלילי סבר חיה דאורייתא** — דכל שהוא אסור משום נבלה, נוהג בו בשר בחלב. חוץ מן העוף, שאין לו חלב אם. **עוף איכא בינייהו** — רבי עקיבא, דפריש דאינו מן התורה — משמע: הא מדרבנן יש לו. אבל רבי יוסי הגלילי, דלא פריש האי לישנא — שרי ליה לגמרי. **תניא נמי הכי** — דלרבי יוסי הגלילי אפילו איסורא דרבנן לית ליה בעוף. **רבי אליעזר** — אית ליה מכשירי מצוה דוחין את השבת, במצוה שדוחה את השבת, ואם אין לו אזמל למולו בשבת — כורתין עצים לעשות פחמין ועושין אזמל. **רישבא** — צייד עופות. "רישבא" — לשון "אין פורסין רישבין ליונים". **טווסא** — פואר"ן. **משנה** קבה — זהו חלב קרוש שבתוך הקבה. ושל **נבלה** — בגמרא פריך: אטו דגוי לאו נבלה היא. **המעמיד** — חלב. **בעור הקבה** — דהוא בשר.

אם

חדא מתרתי אפילו כל דהו פרכינן — משמע: אף על גב דלא הדר דינא. ואם תאמר: אם כן, מיד כשאמר "חמץ בפסח יוכיח", נפרוך: "שכן גדולי קרקע"! ושוב לא יוכל לומר "כלאי הכרם יוכיח"! ויש לומר: דמתחלה היה יכול לומר "חמץ בפסח וכלאי הכרם יוכיחו", דהוו להו תלתא. ועוד: דהוה מצי למימר "בשר תקרובת עבודה זרה יוכיח". וכי תימא: מה לתקרובת שכן מטמא! — הא דמטמא היינו מדרבנן, כדפרישית בפרק קמא (חולין יג,ב דבור המתחיל "תקרובת").

עיקרן נאסר — משמע: שאף הקשים והעץ נאסרין. וכן משמע בפרק "כל שעה" (פסחים כו,ב) דאמרינן: תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה או בקשים של כלאי הכרם — חדש, יותץ. ותימה: דבפרק "האשה שנפלו לה נכסים" (כתובות פ,א) משמע דשרו, גבי "המוציא הוצאות על נכסי אשתו, עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות. רב יהודה לטעמיה, דאמר: אכלה ערלה שביעית וכלאים, הרי זו חזקה" — פירוש: דאז אינו יכול לאבול אלא זמורות! ויש לומר: דקשין ועץ שהיו קודם שנזרע כלאים — מותר, עד שיוסיף מאתים. ורוב פעמים שהפרי הוסיף מאתים, ונאסרו הקשין והעץ שהיו מקודם כבר גדולין ושוב לא יוסיפו מאתים. אבל ודאי כל מה שגדל אחר שנזרע כלאים — אסור אף הקשין והעץ. **והיתה** להם שעת הכושר קודם השרשה — הקשה הרב רבי משה כהן: דבפרק קמא דמנחות (ו,א) אמר, אי ממשקה ישראל הוה אמינא היכא דלא היתה להן שעת הכושר, דומיא דערלה וכלאי הכרם. והכא משמע דהיתה להן שעת הכושר! ויש לומר: דהתם מיירי ביין שעושין ממנו נסכים למזבח, דבעי שיהיה ממשקה ישראל. ואותו לא היה לו שעת הכושר, דמה שגדל לאחר זריעת הכלאים — הוא אסור (ואותו לא היתה לו שעת הכושר), ומה שגדל קודם — מותר. ואינו נאסר כשהוסיף מאתים אלא משום תערובת שנתערב עם מה שגדל אחר כך, והגרעינים שנזרעו הוא דהיתה להן שעת הכושר. **מה** להלן אסור באכילה ומותר בהנאה — אף על גב דאיכא למילף איסור הנאה בקל וחומר כדלעיל, קא סבר: אין גזרה שוה למחצה, וילף מיניה אף היתר הנאה. וההוא דלעיל סבר: דאהני גזרה שוה ואהני קל וחומר. אי נמי: משום דבההוא קרא דטרפה איירי נמי בקדשים שיצאו חוץ למחיצתן, כדאמר פרק "בהמה המקשה" (חולין סח,ב) דאסירי אף בהנאה. וגלי לן קל וחומר דילפינן מינייהו. ורבי שמעון דהכא סבר דפשטיה דקרא בטרפה מיירי. **המעמיד** בעור של קבה אם יש בה כו' — תימה: דבגמרא מפרש טעמא דאסרו גבינות הגוים מפני שמעמידין אותם בעור קבת נבלה, מאי איריא "נבלה", אפילו כשרה נמי! ויש לומר: דמשום בשר בחלב לא היו אסורין מספק, משום דליכא אלא איסורא דרבנן, דדרך בישול אסרה תורה.

חיישינן

חֲדָא מֵחֲדָא - קוּלָּא וְחוּמְרָא פָּרְכִינַן, כָּל דְּהוּ - לָא פָּרְכִינַן. חֲדָא מִתַּרְתֵּי - אֲפִילּוּ כָּל דְּהוּ פָּרְכִינַן. חֲדָא מִתְּלָת, אִי הֲדַר דִּינָא וְאָתֵי בַּמֶּה הַצַּד - פָּרְכִינַן כָּל דְּהוּ, וְאִי לָא - קוּלָּא וְחוּמְרָא פָּרְכִינַן, כָּל דְּהוּ - לָא פָּרְכִינַן. וְלִפְרוֹךְ: מַה לְּכִלְאֵי הַכֶּרֶם - שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה לָהֶן שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר! אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, זֹאת אוֹמֶרֶת: כִּלְאֵי הַכֶּרֶם עִיקָּרָן נֶאֱסָר, וְהָיְתָה לָהֶן שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר קוֹדֶם הַשְׁרָשָׁה. מְתִיב רַב שְׁמַעְיָה בַּר זְעֵירָא: הַמַּעֲבִיר עָצִיץ נָקוּב בְּכֶרֶם - אִם הוֹסִיף מָאתַיִם אָסוּר. הוֹסִיף - אֵין, לֹא הוֹסִיף - לֹא! אֲמַר אַבַּיֵי: תְּרֵי קְרָאֵי כְּתִיבִי, כְּתִיב "פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה", וּכְתִיב "הַזֶּרַע". הָא כֵּיצַד? זְרוּעַ מֵעִיקָּרוֹ - בְּהַשְׁרָשָׁה, זְרוּעַ וּבָא, הוֹסִיף - אֵין, לֹא הוֹסִיף - לָא. מַתְנִיתִין דִּלָּא כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: בָּשָׂר בְּחָלָב אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמוּתָּר בַּהֲנָאָה, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי". מַה לְּהַלָּן - אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמוּתָּר בַּהֲנָאָה, אַף כָּאן - אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמוּתָּר בַּהֲנָאָה. "רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר חַיָּה וְעוֹף" וכו'. - הָנֵי, הָא אַפְּקִינְהוּ לִכְדִשְׁמוּאֵל! - קָסָבַר רַבִּי עֲקִיבָא אִיפּוּךְ חָל עַל אִיפּוּךְ, חֵלֶב וּמֵתָה - לָא צְרִיכִי קְרָא, שָׁלִיל - גְּדִי מְעַלְיָא הוּא, אִיתְּרוּ לְהוּ כּוּלְּהוּ, פָּרֵט לַחַיָּה וְעוֹף וְלִבְהֵמָה טְמֵאָה. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: נֶאֱמַר "לֹא תֹאכְלוּ". - מַאי אִיכָּא בֵּין רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי לְרַבִּי עֲקִיבָא? - אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ חַיָּה. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי סְבַר: חַיָּה דְּאוֹרַיְיתָא, וְרַבִּי עֲקִיבָא סְבַר: חַיָּה דְּרַבָּנַן. אִיבָּעֵית אֵימָא: עוֹף אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, רַבִּי עֲקִיבָא סְבַר: חַיָּה וְעוֹף אֵינָן מִן הַתּוֹרָה - הָא מִדְּרַבָּנַן אֲסִירִי. וְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי סְבַר: עוֹף אֲפִילּוּ מִדְּרַבָּנַן נַמִּי לָא אֲסִיר. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: בְּמְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיוּ כּוֹרְתִין עֲצִים, לַעֲשׂוֹת פֶּחָמִין לַעֲשׂוֹת בַּרְזֶל. בְּמְקוֹמוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הָיוּ אוֹכְלִין בְּשַׂר עוֹף בְּחָלָב. לֵוִי אִיקְלַע לְבֵי יוֹסֵף רִישְׁבָּא, אַיְיתוּ לְקַמֵּיהּ רֵישָׁא דְּטַוָּסָא בְּחַלְבָּא, וְלָא אָמַר לְהוּ וְלָא מִידִּי. כִּי אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי, אֲמַר לֵיהּ: אַמַּאי לָא תְּשַׁמְּתִינְהוּ? אֲמַר לֵיהּ: אַתְרֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא הוּא, וְאָמִינָא, דִּרַשׁ לְהוּ כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי דַּאֲמַר יָצָא עוֹף שֶׁאֵין לוֹ חֲלַב אֵם. **משנה** קֵבַת גּוֹי וְשֶׁל נְבֵלָה - חֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. הַמַּעֲמִיד בְּעוֹר שֶׁל קֵבָה בִּשְׂרָה -

אם

חיישינן שמא ינק מן הטמאה — לא קיימא לן הכי, דהלכה כשמואל דמשני מתניתין בשינויא אחרינא. ואנו מעמידין בקבת עגלים שאנו לוקחים מן הגוים, ולא חיישינן שמא ינק מן הטמאה. **הדא** קתני — תימה: מאי קא משמע לן דקבת גוי נבלה? הא שמעינן מפרק קמא במתניתין, ולא הוה ליה למיתני הכא אלא "קבת גוי אסורה"! **ומי** אמר שמואל הכי — בלאו הכי הוה מצי למיפרך ממתניתין על שמואל, אלא הא עדיפא ליה. דמדמפרש שמואל מתניתין, אלמא סבר כוותה. **כאן** לאחר חזרה — ולפי זה שריא קבת נבלה. אלא עבשיו נהגו העולם הדבר לאיסור, ואין להקל ליקח קבת גוי. ובדיעבד מותר, דאפילו לכתחלה שרי היכא דידעינן שלא נמלחה בעורה, אם לא שמכוער הדבר הואיל והחזיקו בו איסור. ומיהו היכא דנמלחה הקבה בעורה — אסורה ודאי משום בשר בחלב. **הכי** גרסינן ברוב ספרים: והלכתא אין מעמידין בעור קבת נבלה, אבל מעמידין בקבת נבלה ובקבת שחיטת גוי ובקבת כשרה שינקה מן הטרפה, וכל שכן בקבת טרפה שינקה מן הכשרה. מאי טעמא? חלב המכונס בה פירשא בעלמא הוא — ולכאורה לגירסא זו קשיא מתניתין, דתנא "בשרה שינקה מן הטרפה — קבתה אסורה", וכן ברייתא דלעיל בפירקין (קט,ב): קבה שבשלה בחלבה — אסורה! ואומר רבינו תם: דהני מילי חלב צלול שבתוך הקבה, דלא חשוב פירשא. אבל הקרוש שבתוך הקבה, חשוב פירשא. ואותו הקרוש לפי דבריו, אפילו נמלח בתוך הקבה — מותר. אמר

אִם יֵשׁ בְּנוֹתֵן טַעַם - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. כְּשֶׁרָה שֶׁינָּקָה מִן הַטְּרֵפָה - קִבָּתָהּ אֲסוּרָה, טְרֵפָה שֶׁינָּקָה מִן הַכְּשֵׁרָה - קִבָּתָהּ מוּתֶּרֶת, מִפְּנֵי שֶׁפְּנוּיָה בְּמֵעֶיהָ. **גמ'** אַטּוּ קִבַּת גּוֹי לָאו נְבֵלָה הִיא? אֲמַר רַב הוּנָא: הָכָא, בְּלוֹקֵחַ גְּדִי מִן הַגּוֹי עָסְקִינַן, וְחָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יָנַק מִן הַטְּרֵפָה. - וּמִי חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יָנַק מִן הַטְּרֵפָה? וְהָתְנַן: לוֹקְחִים בֵּיצִים מִן הַגּוֹיִם, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לֹא מִשּׁוּם נְבֵלָה וְלֹא מִשּׁוּם טְרֵפָה! אֶלָּא אֵימָא: חָיְישִׁינַן שֶׁמָּא יָנַק מִן הַטְּמֵאָה. - וּמַאי שְׁנָא טְרֵפָה - דְּלָא חָיְישִׁינַן, וּמַאי שְׁנָא טְמֵאָה - דְּחָיְישִׁינַן? - טְרֵפָה - לָא שְׁכִיחָא, טְמֵאָה - שְׁכִיחָא. - אִי שְׁכִיחָא - אֲפִילּוּ גַּבֵּי דִּידָן נַיחוּשׁ! - אֲנַן דְּבַדְלִינַן מִינַּיְיהוּ, וְכִי חָזְינַן לְהוּ מַפְרְשִׁינַן לְהוּ - לָא גָּזְרוּ בְּהוּ רַבָּנַן. אִינְהוּ דְּלָא בְּדִילִי מִינַּיְיהוּ, וְכִי חָזוּ לְהוּ לָא מַפְרְשֵׁי לְהוּ - גָּזְרוּ בְּהוּ רַבָּנַן. וּשְׁמוּאֵל אֲמַר: חָדָא קָתָנֵי, קִבַּת שְׁחִיטַת גּוֹי נְבֵלָה. - וּמִי אֲמַר שְׁמוּאֵל הָכִי? וְהָאֲמַר שְׁמוּאֵל: מִפְּנֵי מָה אָסְרוּ גְּבִינַת הַגּוֹיִם - מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ בְּעוֹר קֵבַת נְבֵלָה, הָא קֵבָה גּוּפָהּ שָׁרְיָא! - לָא קַשְׁיָא, כָּאן - קוֹדֶם חֲזָרָה, כָּאן - לְאַחַר חֲזָרָה. "בְּשֶׁרָה שֶׁינָּקָה מִן הַטְּרֵפָה" [וכו']. - וְהָא קָתָנֵי רֵישָׁא "קִבַּת גּוֹי נְבֵלָה - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה"! אֲמַר רַב חִסְדָּא: רֵישָׁא - נִרְאֵה בְּאוֹכֵל נְבֵלוֹת, הָכָא אֵיפָא שְׁחִיטָה. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: וְלָאו כָּל דְּכֵן הוּא? וּמַה נְּבֵלָה דִּמְאִיסָה, דְּאִי שָׁרֵית לֵיהּ קֶתָנֵי, לָא אָתֵי לְמֵיכַל מִינַּהּ - אָמְרַתְּ לָא. טְרֵפָה שְׁחוּטָה, דְּאִי שָׁרֵית אָתֵי לְמֵיכַל מִינַּהּ - לֹא כָּל שֶׁכֵּן! אֶלָּא אֲמַר רַב יִצְחָק, אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָא קַשְׁיָא, כָּאן - קוֹדֶם חֲזָרָה, כָּאן - לְאַחַר חֲזָרָה, וּמִשְׁנָה לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ. אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲמִידִין בְּקֵבַת נְבֵלוֹת, וְאֵין מַעֲמִידִין בְּקֵבַת שְׁחִיטַת גּוֹי. אָמַר לְפָנָיו רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא: כְּמַאן - כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דַּאֲמַר: סְתָם מַחֲשֶׁבֶת גּוֹי לַעֲבוֹדָה זָרָה! אֲמַר לֵיהּ: וְאֶלָּא כְּמַאן? כִּי אָתָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲמִידִין בֵּין בְּקֵבַת נְבֵלָה בֵּין בְּקֵבַת שְׁחִיטַת גּוֹי, שֶׁלֹּא לְחַוֵּשׁ לְדִבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְהִלְכְתָא: אֵין מַעֲמִידִין בְּעוֹר קֵבַת נְבֵלָה, אֲבָל מַעֲמִידִין בְּקֵבַת נְבֵלָה וּבְקֵבַת שְׁחִיטַת גּוֹי, וּבְקֵבַת כְּשֵׁרָה שֶׁינְּקָה מִן הַטְּרֵפָה, וְכָל שֶׁכֵּן בְּקֵבַת טְרֵפָה שֶׁינְּקָה מִן הַכְּשֵׁרָה. מַאי טַעֲמָא - חָלָב הַמְכוּנָּס בָּהּ, פִּירְשָׁא בְּעָלְמָא הוּא. **משנה** חוֹמֶר בְּחֵלֶב מִבְּדָם, וְחוֹמֶר בְּדָם מִבְּחֵלֶב. חוֹמֶר בְּחֵלֶב - שֶׁהַחֵלֶב מועלין

אם יש בה — ליתן טעם בחלב. **הרי זו אסורה** — וחלב הנמצא קרוש בעור הקבה שמולחין אותה בעורה, בין שנותנין עמו חלב אחר, ובין שמולחין אותה עמה — נראה בעיני איסור גמור, כבשר בחלב ממש, לאסור הגבינה איסור גמור, ואין בידי כח להתיר. ויש מתירין אותו, ומביאין ראיה מדגים שעלו בקערה, שפסקנו (חולין קיא,ב) שמותר לאוכלן בכותח, משום דהוה ליה נותן טעם בר נותן טעם. שחלב הקבה לא נאסר אלא משום נתינת טעם, וכי הדר יהיב טעמא בגבינה — הוה ליה נותן טעם בר נותן טעם. ורחוקות זו מזו כרחוק מזרח ממערב מהאי טעמא, דדגים שעלו בקערה, אף על פי שבלעו את טעמה — עדיין היתר גמור הן לאוכלן. וכשבא לאוכלן בכותח, למה אתה אוסר עליו? מפני טעם בשר שלה — ההוא טעם בשר לאו טעם הוא, שהרי לא בא מן הממש אלא מנותן טעם אחר. אבל חלב הנמלח בבשר — משנתנו טעם זה בזה, נעשו שניהם איסור. כדקיימא לן (חולין קח,א): חתיכה עצמה נעשית נבלה. וכל טעם היוצא עוד מן החלב, בין טעם חלב שבו בין טעם בשר שבו — הכל אסור, לפי שכולה נבלה. וכשמתערב חלב זה עם חלב הגבינות, הוה ליה מין במינו, חלב נבלה בחלב היתר. וכבר פסקנו: חתיכה עצמה נעשית נבלה, ואוסרת כל החתיכות כולן. ולא אמרינן נותן טעם בר נותן טעם הוא, מפני שאף טעם חלב שבו שהיה מתחלה, נעשה כולו נבלה, וכן הלכה כרב. וגם פסקנו בפסחים (כט,ב) הלכה: דמין במינו — בכל שהוא. ואני הייתי נוהג היתר עד הנה, ובלבד שלא יתנו בה חלב אחר. וטועה הייתי בכך, שהייתי סבור כדאמרינן בעבודה זרה (כט,ב) גבי קבת עולה: כהן שדעתו יפה שורפה חיה — שמע מינה: פירשא בעלמא היא, ולא מיתסרא. ולא היא, חלב גמור הוא, מדתנא במתניתין "בשרה שינקה מן הטרפה, קבתה אסורה" — שמע מינה: חלב הוא. ותניא נמי: קבה שבשלה בחלבה — אסורה. וקבת עולה דשריא — משום דלאו גופה היא, אלא שינקתו מאמו, והוה ליה כנוס במעיה כנתון בקערה, ומותר. כדתניא: טרפה שינקה מן הכשרה — קבתה מותרת, מפני שכנוס במעיה. ודמייתי ראיה במסכת עבודה זרה מינה דאיסורי הנאה שרי פירשייהו, וגבי עגלי עבודה זרה דאסור פירשייהו, מדקתני "קבת עגלי עבודה זרה אסירא" — לאו משום דקבה פירשא חשיב לה לענין עיכול, דתיהוי כפירשא, למפקע שם חלב מינה. אלא הכי מייתי ראייה מינה: מדאסר קבת עבודה זרה, שמע מינה פירשא אסור, דהא קבתה נמי לאו גופה היא, ומיתסר משום דניחא ליה בנפח, כשהבהמה נראת שמנה ויפה לעבודה זרה, והוא הדין לשאר הפרש. ומדשרי לה גבי עולה, שמע מינה: לא מיתסר אלא גופה, אבל פירשא שרי כי האי גוונא. דאין קדושה חלה אלא על הראוי ממנה למזבח, מידי דהוי אעור של עולה, שהוא מתחלק לכהנים. כן מצאתי בנימוקי רבינו שלמה ברבי מאיר. **גמ'** **בלוקח גדי מן הגוי** — ושחטו, קרי ליה "קבת גוי", ואסורה. **חיישינן שמא ינק** — חלב זה מן הטרפה. **לא משום נבלות** — שמא נמצא בתרנגולת נבלה. **ולא משום טרפה** — שמא מעוף טרפה היא, דאמרינן ב"אלו טרפות" (חולין נח,א): ומודים בביצת טרפה שאסורה. **גבי דידן** — גדיים שלנו נמי תהא אסורה קבתן, משום דחיישינן שמא ינק חלב זה מן (הטמאה) בהמה טמאה! **חדא קתני** — משום דשל נבלה היא אסר לה. **ומי אמר שמואל** — קבת נבלה אסורה, אלמא כגופה דמי? **והאמר שמואל** — במסכת עבודה זרה: מפני שמעמידין אותה בעור קבת נבלה, "הא קבה גופה" — חלב הקרוש קרי "קבה", וקאמר דשריא. **כאן קודם חזרה כו'** — בפרק "אין מעמידין" (עבודה זרה כט,ב): שאל רבי ישמעאל את רבי יהושע: מפני מה אסורין גבינות הגוים? אמר לו: מפני שמעמידין אותה בקבת נבלה. כלומר, בחלב הקרוש שבה. אמר לו: והלא קבת העולה חמורה מקבת נבלה, ואמרו "כל כהן שדעתו יפה, שורפה חיה"! אמר לו: מפני שמעמידין אותה בקבת עגלי עבודה זרה. אלמא חזר בו מקבת נבלה, משום דלאו גופה היא. ואסורה משום עבודה זרה, דאפילו פירשא דידה אסור, כדמפרש התם: משום דניחא ליה בנפחיה. הלכך משנתינו זאת נשנית קודם חזרה, ומשום הכי אסר. וכי אתמר דשמואל דעור קבה הוא דאסור, הא קבה שריא — לאחר חזרה קאמר. ומשנתינו זאת, מכיון שנשנית, אף על פי שחזר בו — לא זזה ממקומה ולא סילקוה, ולא אמרו שלא לשנותה עוד. **והא קתני רישא קבת נבלה אסורה** — והדר קתני "קבת טרפה מותרת", דקתני: "טרפה שינקה מן הכשרה — קבתה מותרת". **איבא שחיטה** — ולא מאיסה כולי האי כנבלה. ואיסור אין כאן לא בזו ולא בזו, כדקתני: "מפני שכנוס במעיה" — נאסף הוא במעיה מן אחרים, ולא משל עצמה. **משנה הראשונה** — קודם חזרה נשנית, וכיון שנשנית — לא זזה ממקומה, וחזרו ושנו אחרונה להיתר. **מחשבת גוי לעבודה זרה** — הילכך, אף על גב דלאו גופה הוא, מיתסר. כדפרישית דאפילו פירשא מיתסר, משום דניחא ליה בניפחיה. **ואלא כמאן** — כלומר, לא הוצרכת לשאול. **מעמידין בין בקבת נבלה כו'** — דלאו מגופה הוא, אלא כנוס במעיה.

משנה

משנה מועלין בו — אם קרבן הוא, דהא קדשי ה' הן, ואינם לכהנים. והדם אין מועלין בו, כדיליף בגמרא. **וטמא** — אם אבלו בטומאת הגוף — חייב שתי חטאות: אחת משום חלב, ואחת משום טומאת הגוף שהיא בכרת. **מה שאין כן בדם** — מפרש בגמרא. **אלא בבהמה טהורה** — כדכתיב (ויקרא ז) "מן הבהמה אשר יקריבו ממנה" וגו'. **גמרא מנהני מילי** — דחלב יש בו מעילה? ולא מפליג, דאפילו חלב קדשים קלים, אף על גב דאין בהן מעילה בחייהן, דהא ממון בעלים הן, יש בו מעילה באימוריהם לאחר שנזרק דמן. **כאשר יורם** — באימורי פר כהן משיח כתיב. **ומה למדנו** — דקאמר: ככל מה שמפרישים אימורים משלמים, כך יפרשו מזה? אף כאן האימורים מפורשים, "את החלב המכסה [על הקרב] ואת כל החלב ואת שתי הכליות" וגו'! **מה פר כהן משיח יש מעילה** — באימורים, דהא מחיים הוה ביה מעילה, דקדשי קדשים הוא. **יש בו מעילה** — בחלבו. **כל חלב לה'** — בקדשים קלים כתיב, ולהכי כתיב בהו "לה'" — למימרא ד"קדשי ה'" קרינא ביה, לענין מעילה. **יותרת ושתי הכליות לא** — דלאו "חלב" איקרו. **כאשר יורם** — לימד על כל האימורים, שהוקשו לאימורי פר כהן משיח. **אליה דליתא בשור לא** — נמעלו בה, כי מייתו כבש לשלמים, ד"אלית הכבש" קרינא ביה? כתב רחמנא "כל חלב", ואשכחן אליה דאיקרי "חלב", דכתיב (ויקרא ג) "חלבו האליה תמימה". **תיתסר** — כל אלית כבש באכילה. **כל חלב שור וכשב ועז** — לא אסרה תורה אלא הנוהג בכולן, ואליה אינה נוהגת לא בשור ולא בעז. **לא ימעלו בה** — דהא מעילה מ"כל חלב לה'" נפקא לן, והא אמרת דלאו "חלב" איקרו?! **לכם** — "ואני נתתיו לכם" וגו' — שלכם יהא. אלמא, לאו קדשי גבוה הוא. **לכפרה נתתיו** — ולא שיהא קרוי "שלי" למעול בו, שאינה עומדת אלא לכפר בשבילכם. **הוא** — משמע: בהווייתו יהא, לעולם דינו שוה, בין לפני כפרה ובין לאחר כפרה שנתן מתנותיו ונשארו השיריים. **מה לאחר כפרה אין מעילה** — בשיריים, כדלקמן, דאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו, שהרי כבר נעשה צורך גבוה ממנו ולאו "קדשי ה'" קרינא ביה. **תרומת הדשן** — כל בֹּקֶר תורם מדשן מזבח מְלֹא מחתה, ונותנו בצדי המזבח, ונבלעת שם במקומה, כדכתיב "והרים את הדשן אשר תאכל האש וגו' ושמו אצל המזבח" — מלמד שטעון שימה וגניזה. אלמא, אסור בהנאה. **בגדי כהונה** — ארבעה בגדי לבן שכהן גדול נכנס בהן לפני ולפנים ביום הכפורים, וטעונין גניזה עולמית, ואין הדיוט עובד בהן כל השנה, ולא [כהן גדול] ליום כפורים אחר, כדכתיב "ופשט את בגדי הבד והניחם שם". **אלא לרבי דוסא דאמר** — כשרין הן לכהן הדיוט כל השנה, שכהן הדיוט משמש בהן בארבעה כלים, ומה תלמוד לומר "והניחם שם" — מלמד שלא ישתמש הוא ליום הכפורים אחר, מאי איכא למימר? **ענלה ערופה** — אף על פי שנעשה מצותה, אסורה בהנאה, דכתיב "וערפו שם" — שם תהא קבורתה (כריתות ו,א).

מיעוטי

מוֹעֲלִין בּוֹ, וְחַיָּבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּיגּוּל, וְנוֹתָר, וְטָמֵא, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּדָם. וְחוֹמֶר בַּדָּם - שֶׁהַדָּם נוֹהֵג בַּבְּהֵמָה וְחַיָּה וְעוֹף, בֵּין טְמֵאִים וּבֵין טְהוֹרִים, וְחֵלֶב אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בִּבְהֵמָה טְהוֹרָה בִּלְבַד. **גמרא** מְנָא הָנֵי מִילֵי? אָמַר רַבִּי יַנַּאי: דַּאֲמַר קְרָא "כַּאֲשֶׁר יוּרַם מִשּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים". וְכִי מַה לָּמַדְנוּ מִ"שּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים"? מֵעַתָּה הֲרֵי זֶה בָּא לְלַמֵּד וְנִמְצָא לָמֵד, מְקֻיָּשׁ "שּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים" לְפַר כֹּהֵן מָשִׁיחַ, מַה פַּר כֹּהֵן מָשִׁיחַ - יֵשׁ בּוֹ מְעִילָה, אַף שּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים - יֵשׁ בּוֹ מְעִילָה. אָמַר לֵיהּ רַבִּי חֲנִינָא: כְּעוּרָה זוֹ שֶׁשָּׁנָה רַבִּי "כָּל חֵלֶב לַהֹ'" - לְרַבּוֹת אֵימוּרֵי קָדָשִׁים קַלִּים לְמְעִילָה! אָמַר אַבַּיֵי: אִיצְטְרִיךְ, דְּאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "חֵלֶב", הָוָה אָמְינָא חֵלֶב - אִין, יוֹתֶרֶת וּשְׁתֵּי כְלָיוֹת - לָא, כְּתַב רַחֲמָנָא "כַּאֲשֶׁר יוּרָם". וְאִי כְּתַב רַחֲמָנָא "כַּאֲשֶׁר יוּרָם", הָוָה אָמְינָא חֵלֶב אַלְיָה דְּלֵיתָא בְּשׁוֹר - לָא, כְּתַב רַחֲמָנָא "כָּל חֵלֶב". אָמַר לֵיהּ רַב מָרִי לְרַב זְבִיד: אִי אַלְיָה אִיקְרֵאי "חֵלֶב", תִּיתַּסַּר בַּאֲכִילָה! אָמַר לֵיהּ: עָלֶיךָ אָמַר קְרָא "כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז" - דָּבָר הַשָּׁוֶה בְּשׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז. רַב אַשִׁי אָמַר: "חֶלְבּוֹ הָאַלְיָה" - אִיקְרֵאי, "חֵלֶב" סְתָמָא לָא אִיקְרֵאי. אֶלָּא מֵעַתָּה לֹא יִמְעֲלוּ בָּהּ! אֶלָּא, מְחַוְּורְתָּא כִּדְרַב זְבִיד. "מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּדָּם". מְנָא הָנֵי מִילֵי? אָמַר עוּלָּא, דַּאֲמַר קְרָא: "לָכֶם" - שֶׁלָּכֶם יְהֵא. דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא: "לְכַפֵּר" - לְכַפָּרָה נִתַּתִּיו וְלֹא לִמְעִילָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אָמַר קְרָא "הוּא" - הוּא לִפְנֵי כַּפָּרָה כִּלְאַחַר כַּפָּרָה, מַה לְּאַחַר כַּפָּרָה אֵין בּוֹ מְעִילָה, אַף לִפְנֵי כַּפָּרָה אֵין בּוֹ מְעִילָה. - וְאֵימָא: "הוּא" - לְאַחַר כַּפָּרָה כְּלִפְנֵי כַּפָּרָה, מַה לְּפְנֵי כַּפָּרָה יֵשׁ בּוֹ מְעִילָה, אַף לְאַחַר כַּפָּרָה יֵשׁ בּוֹ מְעִילָה! - אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁנַּעֲשָׂה מִצְוָתוֹ וּמוֹעֲלִין בּוֹ. - וְלָא? וַהֲרֵי תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן דְּנַעֲשָׂה מִצְוָתוֹ וּמוֹעֲלִין בּוֹ, דִּכְתִיב "וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ"! - מְשׁוּם דַּהֲוַאי תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וּבִגְדֵי כְהוּנָּה שְׁנֵי כְּתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד, וְכָל שְׁנֵי כְּתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד אֵין מְלַמְּדִין. - הָנִיחָא לְרַבָּנַן דְּאָמְרִי: "וְהִנִּיחָם שָׁם" - מְלַמֵּד שֶׁטְּעוּנִין גְּנִיזָה. אֶלָּא לְרַבִּי דּוֹסָא דַּאֲמַר: שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְיוֹם הַכִּפּוּרִים אַחֵר, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? אֶלָּא, מְשׁוּם דַּהֲוַאי תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וְעֶגְלָה עֲרוּפָה שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִין כְּאֶחָד, וְכָל שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִין כְּאֶחָד אֵין מְלַמְּדִין. - הָנִיחָא לְמַאן דַּאֲמַר אֵין מְלַמְּדִין, אֶלָּא לְמַאן דַּאֲמַר מְלַמְּדִין מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - תְּרֵי מִיעוּטֵי

אמר רבי ינאי דאמר קרא כאשר יורם כו' — בפרק "איזהו מקומן" (זבחים מט,ב) מוקמינן לה לדבר הלמד בהיקש, דאינו חוזר ומלמד בהיקש. דיותרת ושתי הכליות ילפינן בשעיר עבודה זרה מפר העלם דבר של ציבור, ופר העלם מפר כהן משיח, ואייתר "כאשר יורם" בפר כהן משיח לאוקומי בפר העלם דבר, למהוי כמאן דכתיב בגופיה, דלא ליהוי שעיר עבודה זרה "למד מן הלמד". ורבי ינאי דהכא סבר לה כמאן דיליף בפרק "בית שמאי" (שם מא,ב): יותרת ושתי הכליות בשעירי עבודה זרה מ"ועשה לפר" כו'. ועוד יש לומר: דרבי ינאי דהכא — אסמכתא בעלמא הוא, [דהא] במעילה בפרק "קדשי מזבח" (טו,א) אמר רבי ינאי: אין חייבין משום מעילה אלא קדשי בדק הבית בלבד, ולא בקדשי מזבח דאית בהו לכהנים ולבעלים. ופריך ליה ממשניות טובא, ומוקי לה מדרבנן. ופריך: והא קרא קא נסיב! פירוש: "כל חלב" — לרבות האימורים! ומשני: אסמכתא בעלמא, והוא הדין קרא דהכא. והא דתנן בפרק "אמרו לו" (כריתות יג,ב): יש אוכל אכילה אחת, וחייב עליה ארבע חטאות ואשם — איכא לאוקומי בעולה. ואף על פי דעורה לכהנים — אין לחוש, כיון דכל הבשר למזבח. **הוא** לפני כפרה כלאחר כפרה — הקשה רבינו תם: דבמעילה פרק "ולד חטאת" (יב,ב) אמרינן: המקיז דם לבהמת קדשים — מועלין בו. אלמא, יש מעילה בדם! ותירץ: דהתם מחיים, דלא שייכא כפרה. אבל לאחר שחיטה, אף לפני כפרה — אין מועלין. ואם תאמר: דהתם תנן (יא,א), ומייתי לה בפרק "כל שעה" (פסחים כב,א), דם בתחלה אין מועלין בו, יצא לנחל קדרון — מועלין בו! ויש לומר: דמעילה דהתם, מדרבנן היא. ואם תאמר: אם כן, בריש מעילה (ב,ב) דדחיק לאשכוחי מעילה מדרבנן, לייתי מהך משנה! ויש לומר: דהתם א"קדשים ששחטן בדרום" קאי, דכחנקינהו דמי. וכי האי גוונא דחיק לאתויי דתקון רבנן (כמה) מעילה, אף על גב דבדילי מינייהו. ומייתי ראייה מרבי יוחנן דאמר: קדשים שמתו — יצאו מידי מעילה דבר תורה. ואם תאמר: בסוף תמורה (לב,ב) גבי "מקדיש עולה לבדק הבית" קאמר: אי מדרבנן, אימא סיפא "ומועלין בה שתי מעילות". ואי מדרבנן, אמאי? — ומאי קושיא? הא איכא מעילה דרבנן בדם ובקדשים שמתו! ויש לומר: דהתם שיש מעילה דאורייתא משום עולה, אין לחכמים לתקן שם מעילה, כיון דבלאו הכי בדילי מינייהו. ומשני: ראוי למעול בו שתי מעילות: בבשר, מעילה דאורייתא, משום עולה. ובעור, דליכא מעילה דאורייתא, לא בדילי מיניה, ותקנו רבנן מעילה. **אין** לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו — ואם תאמר: אדרבה, לא נמעט לפני כפרה, דאין לך דבר שלא נעשה מצותו שלא ימעלו בו! ואף על גב דאיכא קדשים קלים — היינו, משום דלא אקרו קדשי שמים! ויש לומר: דאשכחן טובא, דהא דשן אין מועלין בו עד שעת תרומה, ועגלה ערופה עד לאחר ירידתה.

ולא והרי תרומת הדשן — ואם תאמר: דתנן במעילה פרק "ולד חטאת" (יא,א), דישון מזבח פנימי והמנורה — לא נהנים ולא מועלין. וקאמר בגמרא: בשלמא מזבח החיצון — דכתיב ביה "ושמו", אלא מזבח פנימי מנלך? משמע דמ"ושמו" דריש דאין מועלין, ובשמעתין אדרבה משמע ליה מ"ושמו" דמועלין? ויש לומר: דמתניתין דהתם משמע דאין מועלין בדישון הפנימי, שהדישון מוציאו מידי מעילה. אבל קודם, מועלים. אם כן, מצוה לדשן. ועל זה קאמר: בשלמא חיצון, דכתיב "ושמו" — לכך מצוה לדשן. ומכל מקום אף לאחר הרמה איכא מעילה, בדדרשינן בסוף מעילה [תמורה] (לד,א): "ושמו" — בנחת, שלא יפזר אלא פנימי. מנא לן דמצוה לדשן, שאתה אומר שהדישון מוציאו מידי מעילה? ומשני: דאמר קרא "והסיר מוראתו והשליך אותה אל מקום הדשן" — אם לענין מזבח החיצון, לא צריך דהא כתיב "ושמו אצל המזבח" כו'. והתם פריך: והא איצטריך למזבח החיצון לקבוע לו מקום, דכתיב "קדמה".

משום דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה כו' — במעילה בפרק "ולד חטאת" (יא,ב) מאריך יותר, ומסקינן כי הכא.

תרי מיעוטי כתיבי — תימה: דבחד סגי, וכן לעיל גבי העזים (קיג,ב)! **חד** למעוטי מנותר וחד למעוטי מטומאה — תימה: דלנותר וטומאה סגי בחד מיעוטא, דילפינן מהדדי "חלול" "חלול" אף לקולא, כדמוכח בסוף "פרק בית שמאי" בזבחים (מה,ב)!

הדרן עלך כל הבשר

העור והרוטב — משום דתנן פרק "בהמה המקשה" (חולין עז,א): אשליא "ואינה מטמאה טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות", תנא "העור והרוטב". ומאי דאפסקיה — משום דתנא פרק "בהמה המקשה" (חולין עד,א): "מצא בה בן תשעה חי — טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו", תנא אחר כך "אותו ואת בנו". ואיידי דאיירי ביה בשחיטה שאינה ראויה, תנא בתריה "בסוי הדם". ואיידי דתנא ב"כסוי הדם": ונוהג בחיה ובעוף, תנא "גיד הנשה", דנוהג בחיה ולא בעוף. ואיידי דאיירי ביה בירך שנתבשל בה גיד הנשה בבליעת איסור, תנא "בל הבשר", ובתריה הדר לעניינא קמייתא.

האלל — איכא דמפרש בגמרא: אף מרטקא, ופירש בקונטרס: גיד הצואר. ואי תנא גידין ולא מרטקא — הוה אמינא דמרטקא שהיא קשה לא מצטרף, דלא הוי בכלל שאר גידים. ואי תנא אלל — הוה אמינא: שאר גידים מטמו אפילו טומאת נבילות בצירוף. **הקרנים** — בגמרא מפרש: מקום שחותכו ויוצא דם.

והטלפים — ולא גרסינן "וצפרנים" — דלא שייכי אלא בעוף, ומתניתין לא איירי במילי דעוף, מדלא קתני "והחרטום", כדקתני במשנה דמייתי בגמרא (שם). ואפשר דגרס "וצפרנים", וחרטום דלא פירש הכא, [פירש] במשנה אחריתי. ועל צפרנים מפרש בגמרא: מקום המובלע בבשר, ועל טלפים לא מפרש מידי. ואפשר דבטלפים אף מה שאין מובלע בבשר צריך לבשר טפי מבצפרנים.

שומר לטומאה קלה מנלן דתנא דבי רבי ישמעאל וכו' — ולהרוצח ולהכניס לא אצטריך דמטמי — דמיד נפיק, כדמסיק וכי אצטריך לצירוף. **חמה** בקליפתה — והא דאמר בסוף כתובות (קיא,ב) "חטה שנקברה ערומה" — הכי קאמר: אף כשנקברה ערומה, יוצאה בכמה לבושים.

ולא שומר לטומאה חמורה מנלן — ואם תאמר: למה לי קרא, דמזרעים לא אתי — שכן טומאתן מרובה, כדפריך בסמוך! ויש לומר: דסלקא דעתך לרבויי מריבויא ד"יטמא". ואם תאמר: דאמר בפרק "כל שעה" (פסחים לג,ב) ענבים שנטמאו — דורכן פחות פחות מכביצה, דקסבר: משקין מפקד פקידי, ולא נטמאו המשקין עם האוכל. ואמאי לא נטמאו בנגיעת הטומאה לקליפה משום שומר? ויש לומר: דאין שם משקין עליהם, עד שיצאו לחוץ.

שומר

מִיעוּטֵי כְּתִיבִי, חָבָא כְּתִיב "וְשָׁמוֹ", הָתָם כְּתִיב "הָעֲרוֹפָה". - וּתְלָתָא קְרָאֵי לָמָּה לִי בְּדָם? - חַד לְמַעוּטֵי מִנּוֹתָר, וְחַד לְמַעוּטֵי מִמְּעִילָה, וְחַד לְמַעוּטֵי מִטּוּמְאָה. אֶבָל מִפִּגּוּל לָא צְרִיךְ קְרָא, דִּתְנַן: כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַתִּירִין בֵּין לָאָדָם וּבֵין לַמִּזְבֵּחַ - חַיָּבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּגּוּל, וְדָם גּוּפֵיהּ מַתִּיר הוּא.

הדרן עלך כל הבשר

הָעוֹר וְהָרוֹטֶב וְהַקִּיפָּה וְהָאֲלָל וְהָעֲצָמוֹת וְהַגִּידִין וְהַקְּרָנַיִם וְהַטְּלָפַיִם - מִצְטָרְפִין לְטַמֵּא טוּמְאַת אוֹכָלִין, אֲבָל לֹא טוּמְאַת נְבֵלוֹת. כֵּיוֹצֵא בּוֹ, הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה טְמֵאָה לְגוֹי וּמְפַרְכֶּסֶת - מְטַמְּאָה טוּמְאַת אוֹכָלִין, אֲבָל לֹא טוּמְאַת נְבֵלוֹת, עַד שֶׁתָּמוּת אוֹ עַד שֶׁיַּתִּיז אֶת רֹאשָׁהּ. רִיבָּה לְטַמֵּא טוּמְאַת אוֹכָלִין מִמַּה שֶּׁרִיבָּה לְטַמֵּא טוּמְאַת נְבֵלוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאֲלָל הַמְכוּנָּם, אִם יֵשׁ בּוֹ כַּזַּיִת בְּמָקוֹם אֶחָד - חַיָּב עָלָיו. **גמרא** תְּנִינָא לְהָא, דִּתְנַן רַבָּנַן: שׁוֹמְרִים - לְטוּמְאָה קַלָּה, וְלֹא שׁוֹמְרִים לְטוּמְאָה חֲמוּרָה. שׁוֹמְרִים לְטוּמְאָה קַלָּה מְנָלַן? דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ" - כְּדֶרֶךְ שֶׁבְּנֵי אָדָם מוֹצִיאִין לְזָרְיָעָה, חִטָּה בְּקִלְיפָּתָהּ, וּשְׂעוֹרָה בְּקִלְיפָּתָהּ, וַעֲדָשִׁים בְּקִלְיפָּתָן, וְלֹא שׁוֹמְרִים לְטוּמְאָה חֲמוּרָה מְנָלַן? דְּתָנוּ רַבָּנַן: "בִּנְבֵלָתָהּ" - וְלֹא בְּעוֹר שֶׁאֵין עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר.

יכול

מיעוטי כתיבי — אפילו למאן דאמר בעלמא מלמדין — הני אין מלמדין, דמיעוטי כתיבי בהו, דמשמע: הני, ולא אחריני. **תלתא קראי בדם** — "לכם", "לכפר", "הוא". **לנותר** — שאם נתותר, ושגג בין בדם ובין בנותר ואכלו — אינו חייב אלא משום דם. **מטומאה** — אם אכלו בטומאת הגוף — אינו חייב אלא משום דם. **אבל מפגול לא צריך** — למעוטי. דשאם היה הזבח פגול ואבל מדמו — פשיטא לן דאין בו משום פגול. **דתנן כל שיש לו מתירין** — שדבר אחר מתיר אותו. בין שהוא מתירו לאדם — כגון בשר קדשים, שהדם מתירו לכהנים בזריקתו. ובין שיש לו מתירין למזבח ולא לאדם — כגון עולה, שדמה מתירה למזבח. דאם לא נזרק דמה — אין אבריה נקטרים, כדכתיב (ויקרא יז) "וזרק הכהן את הדם על מזבח ה'", והדר "והקטיר החלב לריח ניחוח". **חייבין עליו משום פגול** — אם פיגל את הזבח באחת מארבע עבודות הדם, ואחר כך אכל מן הבשר שהיה בכלל היתר הדם, או מן האימורים שאף הן בהיתר הדם — חייב כרת. אבל כל דבר שאין אחר מתירו, אלא הוא מתיר עצמו, כגון הדם והקומץ והקטורת ומנחת כהנים שכולה כליל — אין חייבין עליהם משום פגול. משום דעיקר פגול בשלמים כתיב, ומינייהו ילפינן: מה שלמים יש להם מתירין לאדם ולמזבח — חייבין עליהם משום פגול, אף כל כו'.

הדרן עלך כל הבשר.

משנה העור והרוטב — העור של בהמה שחוטה, כגון פחות מכביצה בשר ועורה אדוק בה ומשלימה לכביצה, מצטרף — מפני שהוא שומר. ובגמרא ילפינן שהשומרים מצטרפין לטומאה קלה, טומאת אוכלין. **רוטב** — גלייר"א, שאינה אוכל לקבל טומאה בפני עצמה, אבל מצטרפת להשלים, לפי שדרך לאוכלה כשהיא קרושה על הבשר. **הקיפה** — תבלין, והן עצמן לאו אוכלין חשיבי, אבל לאצטרופי מצטרפין. **והאלל** — בגמרא מפרש. **והעצמות** — שיש בהן מוח והוא אוכל, והעצם שומר לו, לפיכך מצטרף עמו. **והקרנים** — מפרש בגמרא: כל שחותכו ויוצא מהם דם, אצל עיקרן מלמטה שהן רכין. ומיהו באנפי נפשייהו — לאו אוכלא נינהו. **והטלפים** — משום שומר. **אבל לא טומאת נבלות** — אם מנבלה הן — אין מטמאין, ואין מצטרפין לכזית להשלים שיעור נבלה לטמא. דתניא: "בנבלתה" — ולא בעצמות ולא בגידים ולא בעור. ואף על גב דשומר הויא — אין שומר מצטרף לטומאה חמורה, כדמפרש בגמרא. וכן קיפה ורוטב — לאו מנבלה נינהו, ואלל וגידים — לאו בשר הן. אבל אוכלין בעלמא הוו, בהדי בשר. **כיוצא בו** — יש שהוא מְטַמֵּא טומאת אוכלין להיות מקבל טומאה מן השרץ, וּמְטַמֵּא אוכלין אחרים, ואינו מְטַמֵּא מאליו טומאת נבלות לטמא אחרים. **השוחט בהמה טמאה לגוי** — ודוקא ישראל, ודוקא שחיטה, ודוקא טמאה, ודוקא לגוי. ישראל ששחט בהמה טמאה לצורך גוי ועודה מפרכסת, אף על גב דלא חזיא לגוי, דבמיתה תליא מילתא לבני נח ולא שריא להו שחיטה עד שתמות — אפילו הכי, הואיל וישראל שחט, שחיטה מעלייתא היא. ואשכחן לגבי ישראל דשחיטה שריא לגביה בטהורה, הלכך משויא ליה מחשבתו אוכלא בשחיטה אף בטמאה לגוי. אבל גוי בשחיטה — לא משויא ליה מחשבתו אוכלא, דלא אשכחן שחיטה לגביה. וכן ישראל בנחירה — לאו אוכלא משויא לה, דלא אשכחן נחירה גביה. והכי תניא: נחרה — אין בה טומאה של כלום. ובטהורה לישראל — לא איצטריך למתני, דכל שכן דהויא אוכלא מיד בשחיטתה. וטמאה לישראל — לא משויא ליה אוכלא, דבטלה מחשבתו. **אבל לא טומאת נבלות עד שתמות** — דהא "וכי ימות מן הבהמה" כתיב (ויקרא יא). **עד שיתיז את ראשה** — דהוה ליה גיסטרא ונבלה היא, דחשובה מתה, ואפילו היא מפרכסת. **ריבה** — הכתוב לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה בו' — דהא איכא כל הני דלגבי אוכלין אוכלא נינהו, ונבלה לא מיקריא, אף על גב דשייבי בה. **המכונם** — הנאסף במקום אחד. דהואיל ואחשביה — לא בטיל, וחשיב הבשר נבלה, וחייב עליו אם נגע ונכנס למקדש או אכל קדש. **גמרא תנינא** — במתניתין דעור עצמו אין מצטרף לכזית דנבלה, אף על גב דשומרין הן. **להא דתנו רבנן שומרין** — יש לטומאה קלה, ששומרין האוכל — מצטרפין לכביצה לטומאת אוכלין. אבל לא לכזית דנבלה, שהיא טומאה חמורה, לטמאות אדם וכלים. **על כל זרע זרוע** — לגבי טומאת אוכלין כתיב. ואף על גב דבההוא קרא "טהור הוא" כתיב ביה — טעמא משום דלא הוכשר. דסמיך ליה "וכי יותן מים על זרע" — דהוכשר, "טמא הוא". **קליפה** — הוא שומר לאוכל. והיא קליפה החיצונה החופה אותה בעודה שבולת, אבל הנושרת כשכותשין במכתשת — אוכל גמור הוא. מדתנן לקמן (קיט,ב): המלאין שבשבלין לא הוו שומר — מכלל דהויא שומר. וכן עדשין — אותה קליפה שהעדשה חבויה לתוכה, שאין מקפידין עליה בשעת זריעה אלא בשעת אכילה, ומשום הכי נקט "אשר יזרע". **מאי קאמר** — רישא קתני "ולא בעור" — אלמא לאו "נבלה" מיקרי, ופחות מכזית לאו שיעורא הוא, והדר תני דמטמא. **ועורה משלימו לכזית** — ואשמעינן דאין שומר מצטרף לטומאת נבלות.

יכול

יָכוֹל הַנּוֹגֵעַ בְּנֶגֶד בָּשָׂר מֵאֲחוֹרָיו לֹא יְהֵא טָמֵא? תַּלְמוּד לוֹמַר "יִטְמָא". מַאי קָאָמַר? אָמַר רָבָא, וְאָמְרִי לָהּ כְּדִי: חַפּוּרֵי מִיחַפְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי, "בְּנִבְלָתָהּ" - וְלֹא בְּעוֹר שֶׁאֵין עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר וְעוֹר מַשְׁלִימוֹ לְכַזַּיִת. יָכוֹל שֶׁאֲנִי מוֹצִיא אַף עוֹר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר, הַנּוֹגֵעַ בְּנֶגֶד בָּשָׂר מֵאֲחוֹרָיו, יָכוֹל לֹא יְהֵא טָמֵא, וַאֲפִילּוּ מַעֲשֶׂה יָד נַמִּי לָא עָבֵיד? תַּלְמוּד לוֹמַר "יִטְמָא". תֵּנָּ הָתָם: כָּל שֶׁהוּא יָד וְלֹא שׁוֹמֵר - טָמֵא וּמְטַמֵּא וְאֵינוֹ מִצְטָרֵף. שׁוֹמֵר, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ יָד - טָמֵא וּמְטַמֵּא וּמִצְטָרֵף. לֹא יָד וְלֹא שׁוֹמֵר - לֹא טָמֵא וְלֹא מְטַמֵּא. - יָדוֹת הֵיכָא כְּתִיבִי? - דִּכְתִיב "וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם". "לָכֶם" - לְכָל שֶׁבְּצָרְכֵיכֶם, לְרַבּוֹת אֶת הַיָּדוֹת. וּכְתִיב "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם", "לָכֶם" - לְכָל שֶׁבְּצָרְכֵיכֶם, לְרַבּוֹת אֶת הַיָּדוֹת, יָד לְהַכְנִים וּלְהוֹצִיא. שׁוֹמֵר לְהַכְנִים וּלְהוֹצִיא לָא צְרִיךְ קְרָא, - קַל וָחוֹמֶר, מַיָּד אָתֵי: וּמַה יָּד שֶׁאֵינָהּ מְגִינָּה - מַכְנֶסֶת וּמוֹצִיאָה, שׁוֹמֵר - לֹא כָּל שֶׁכֵּן! שׁוֹמֵר דִּכְתַב רַחֲמָנָא לָמָּה לִי - שְׁמַע מִינָּהּ: לְצָרָךְ. - וְאֵימָא: יָד - לְהַכְנִים וְלֹא לְהוֹצִיא, שׁוֹמֵר - לְהַכְנִים וּלְהוֹצִיא, אֲבָל יָד לְהוֹצִיא, וְשׁוֹמֵר לְצָרָךְ - לֹא! - יָד לְהַכְנִים וְלֹא לְהוֹצִיא לָא מָצֵית אָמְרַתְּ, הָשְׁתָּא עַיּוּלֵי מְעַיְּילָא, אַפּוּקֵי מִיבָּעְיָא?! - וְאֵימָא: יָד - לְהוֹצִיא וְלֹא לְהַכְנִים, שׁוֹמֵר - לְהַכְנִים וּלְהַכְנִים, אֲבָל יָד לְהַכְנִים וְשׁוֹמֵר לְצָרָךְ - לָא! יָד יִתֵּירָא כְּתִיב "תַּנּוּר וְכִירַיִם יָתֵץ" וְגוֹ'. "לָכֶם" - לְכָל שֶׁבְּצָרְכֵיכֶם, לְרַבּוֹת אֶת הַיָּדוֹת. - הֵי מִינַּייהוּ מְיַיתַּר? לְכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּזָרָעִים, וְלֵיתּוּ הָנָךְ מִינַּייהוּ - מַה לְזָרָעִים שֶׁכֵּן טוּמְאָתָן מְרוּבָּה! לְכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּתַנּוּר, וְלֵיתֵי הָנָךְ מִינַּייהוּ - מַה לְתַנּוּר שֶׁכֵּן מְטַמֵּא מֵאֲוִירוֹ! לְכְתּוֹב רַחֲמָנָא בִּנְבֵלָה, וְלֵיתֵי הָנָךְ מִינַּייהוּ - מַה לִנְבֵלָה שֶׁכֵּן מְטַמְּאָה אָדָם, וּמְטַמְּאָה בְּמַשָּׂא, וְטוּמְאָה יוֹצְאָה מִגּוּפָהּ! - חֲדָא מֵחֲדָא לָא אָתְיָא, תֵּיתֵי חֲדָא מִתַּרְתֵּי. - הֵי תֵּיתֵי? לָא לְכְתּוֹב רַחֲמָנָא בִּזָרָעִים וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ - מַה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן מְטַמְּאִין שֶׁלֹּא בְּהֶכְשֵׁר, תֹּאמַר בִּזָרָעִים שֶׁאֵין מְטַמְּאִין אֶלָּא בְּהֶכְשֵׁר! אֲמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: פֵּירוֹת שֶׁלֹּא הוּכְשְׁרוּ, כְּתַנּוּר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ דָּמֵי. אֶלָּא פְּרִיךְ הָכִי: מַה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן מְטַמְּאִין שֶׁלֹּא בְּנִגְיעָה, תֹּאמַר בִּזָרָעִים שֶׁאֵין מְטַמְּאִין אֶלָּא בְּנִגְיעָה! לָא לְכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּתַנּוּר וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ - מַה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן אוֹכֶל! לָא לְכְתּוֹב רַחֲמָנָא בִּנְבֵלָה וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ - אֵין הָכִי נַמִּי. אֶלָּא יָד דִּנְבֵלָה לָמָּה לִי? אִם אֵינוֹ עָנִין לְיַד נְבֵלָה, תְּנֵהוּ עָנִין לְיַד דְּעָלְמָא, יָד - לְהַכְנִים, יָד - לְהוֹצִיא, שׁוֹמֵר - לְצָרָךְ. - וְאַפֵּתִי יָד דִּנְבֵלָה אִצְטְרִיךְ, דְּאִי לָא כְּתַב רַחֲמָנָא בִּנְבֵלָה הָוָה אָמִינָא: דַּיְּיוֹ לַבָּא מִן הַדִּין לִהְיוֹת בַּנִּדּוֹן, מַה הָנָךְ לֹא מְטַמְּאִי אָדָם אַף נְבֵלָה לֹא מְטַמְּאָה אָדָם! אֶלָּא, יָד דִּנְבֵלָה מִיצְרַךְ צְרִיךְ, וְשׁוֹמֵר דִּנְבֵלָה הוּא דְּלָא צְרִיךְ, לְמַאי הִלְכְתָא כְּתֵבֵיהּ רַחֲמָנָא? אִי לְאִיצְטְרוּפֵי - אָמְרַתְּ: לֹא מִצְטָרֵף, וּלְהוֹצִיא - קַל וָחוֹמֶר מַיָּד אָתֵי, אֶלָּא, אִם אֵין עָנִין לְשׁוֹמֵר דִּנְבֵלָה - תְּנֵהוּ עָנִין לְיַד דִּנְבֵלָה, וְאִם אֵינוֹ עָנִין לְיַד דִּנְבֵלָה - תְּנֵהוּ עָנִין לְיַד דְּעָלְמָא, יָד - לְהוֹצִיא, יָד - לְהַכְנִים, וְשׁוֹמֵר - לְצָרָךְ.

שומר דכתב רחמנא למה לי שמע מינה לצרף — ואם תאמר: לפירוש רבינו תם ורבינו שמואל דבעו כביצה לקבל טומאה, מנלן צירוף בשומר להכניס? דאימא: קרא אתא להוציא! ויש לומר: כיון דיד מכניס ומוציא, ושומר מכניס ומוציא — לענין צירוף שומר נמי לא שנא.

מעיקרא

יכול שאני מוציא כו' — שהנוגע כנגד הבשר — לא יהא טמא, דאפילו מעשה יד לא עבד, להכניס ולהוציא טומאה לא נעביד האי שומר. דכיון דאימעיט מאיצטרופי, אפילו תורת יד האוכל לא ניהוי ליה. דשאם נגע יד האוכל הטמא בדבר אחר, ילפינן לקמן דמוציאה טומאה מן הטמא לטהור. והאי שומר, לאו יד הוא, ושמירתו לא תשוייה אפילו לחשיבות יד? תלמוד לומר "יטמא". **כל שהוא יד** — עצם שאין בו מוח, ובראשו האחד בשר. **טמא** — אם היה טהור, ונגע היד בשרץ — מכנסת טומאה לאוכל. דאף על גב דאיהו לאו אוכל הוא, מקבל טומאה באוכל עצמו. **ומטמא** — אם אוכל טמא הוא, ונגע ידו באוכל טהור — מטמאו. **ואינו מצטרף** — לכביצה. **וכל שהוא שומר אף על פי שאינו יד** — כגון עור שכנגדו כזית בשר. **טמא** — אם היה טהור, מקבל טומאה ומכניסה לאוכל. **ומטמא** — אם היה אוכל טמא, ונגע שומרו בטהור — מוציא שומר את הטומאה מזה לזה. **לא יד ולא שומר** — כגון שער. **טמא הוא לכם לכל שבצרכיכם** — לכל דבר שהוא צורך לכם באוכל הזה, הכל טמא. הרי לך שהיד מביאה טומאה לאוכל, דהא יד גבי הבאת טומאה כתיב. **וכי ימות וגו'** — הרי יד להוציא, דהא נבלה לאו בת הכנסה היא שהטומאה מגופה ויד דכתיב בה — לטמויי אחריני כתיב. יד **להכנים ולהוציא** — כלומר, הרי לנו יד להכניס דטומאת אוכלין, ויד נבלה — להוציא. **שומר** — דכתב רחמנא לעיל מ"על כל זרע זרוע", למה לי? הכי גרסינן: **ואימא יד להכנים ולא להוציא ושומר להכנים ולהוציא** — כלומר, יד האמורה באוכלין — להכניס היא, אבל לא להוציא. ומנבלה לא ילפא להוציא — כדאמרינן לקמן, דשאני נבלה דטומאה חמורה. היא וכי כתב שומר — להוציא כתיב, דלהכניס — אתי בקל וחומר מיד. אבל יד להוציא ושומר לצרף לית לך! **ומשני יד להכנים ולא להוציא לא מצית אמרת דהשתא עיולי מעיילא** — ואף על פי שעדיין לא ירדה לו טומאה, אפוקי מיבעיא?! הלכך, כיון דמכנסת, כל שכן דמוציאה. ושומר אתי להכניס ולהוציא — בקל וחומר, והאי דכתביה רחמנא — לצרף כתביה. **ואימא יד** — דכתיבא באוכלים — להוציא כתיבא, ולא להכניס. והכנסה לא אתי מהוצאה. וכתב שומר — לרבות בו אף הכנסה. אבל יד להכניס ושומר לצרף — לא. ולקמיה משני: מעיקרא כי כתיבא יד באוכלין — אתחלת טומאה כתיבא, דהיא הכנסה. ומיהו השתא משני ליה שינויא אחרינא. יד יתירא כתיבא — ועל כרחך תרתי להוצאה לא איצטריך, דל חד מינייהו להכנסה. וכיון דאיתא הכנסה והוצאה ביד — יליף שומר בקל וחומר, וכי כתביה רחמנא — לצרף כתביה. **הי מינייהו מייתר** — כולהו להוצאה צריכי! **וליתו הנך** — תנור ונבלה. **זרעים טומאה מרובה** — שמקבלין טומאה מולדי טומאה, תאמר בתנור שאינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה! וכן מנבלה מרובה טומאת אוכלין — כדתנן מתניתין: ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות. **תנור מטמא אוכלין באוירו** — שהתנור תחלה הוי, ואוכלין שניים, כדתניא בפסחים בפרק ראשון (כ,ב). דתנו רבנן: "תוכו" — אף על פי שלא נגע. מה תוכו האמור לטמא כו'. אלמא תנור מטמא לאוכלין, אף על פי שאינן נוגעין בו, תאמר בנבלה ובזרעים טמאין שאינן מטמאין אחרים אלא אם כן נגעו בהן. כל הנך דקאמר "תיתי מיניה" — בבנין אב קאמר, טימא כאן וטימא כאן, מה מצינו כאן שהיד מוציאה טומאה לאחרים, אף כאן יד מוציאה טומאה לאחרים. **הי תיתי** — איזו מהן לא תכתוב, ותיתי מינייהו? **ותיתי מהנך** — הצד השוה שבהם שהן טמאין, וידן מוציאה טומאתן לאחרים. אף אני אביא זרעים טמאים, שתהא ידן מוציאה טומאתן לאחרים. **אמר רב הונא בריה דרב יהושע** — הא דהכשר — לאו פירכא היא. דהיינו גמר מלאכה דידהו, ותנור נמי בלאו גמר מלאכה — לאו טמא הוא. **מה להנך שכן מיטמאין** — קבלו הטומאה שלא בנגיעה. דהא אמרן ב"כל הבשר" (חולין קטו,ב) דמה הצד פרכינן כל דהו. **אלא יד דנבלה** — מייתר, דתיתי מהנך. דכי פרכת: מה לזרעים שכן טומאתן מרובה! — תנור יוכיח. מה לתנור שכן מטמא אחרים מאוירו! — זרעים יוכיחו. וחזר הדין, הצד השוה שבהן שהן טמאין וידן מוציאה טומאה לאחרים, אף אני אביא נבלה. אלמא, מייתר יד דנבלה להוציא. **למה לי דאם אינו ענין לה** — דהא אתיא במה הצד. **תנהו ענין ליד דעלמא** — לאוכלין. ואם אינו ענין להוצאה, דהא בדידהו יד כתיבא, תנהו להכנסה — הרי יד להכניס ולהוציא ושומר לצרף. **שלא תאמר** דיו — אי לא הוה כתיבא בגופה וגמרה מהנך — הוה אמינא: דיו ליד נבלה הלמדה מאלו, להיות כאלו. דְּמֵה אלו — לא מטמו אדם, אף נבלה, הואיל ויד דידה מהנך אתיא — לא תטמא אדם דרך ידה. כגון תחב קיסם בכזית בשר נבלה, להיות לו יד, ונגע אדם בו — לא יטמא עד שיגע בנבלה עצמה. וכן עצם של נבלה עצמה נמי, דהויא יד. **ושומר דנבלה** — דרבינן לה לעיל, דאמר: יכול אף עור שיש עליו כזית בשר, הנוגע כנגד בשר מאחוריו לא יהא טמא? תלמוד לומר "יטמא", לא צריך למיכתביה, דלמאי הלכתא כתביה? **אי לאצטרופי** — הא מעטיה מהכי, דקתני רישא: "בנבלתה" — ולא בעור שאין עליו כזית בשר ועור משלימו לכזית. **תנהו ענין ליד דנבלה** — שאף על פי שאינו שומר, תוציא. **ואם אינו ענין לה** — דהא בגופה כתיבא, תנהו ענין ליד דעלמא. ולהוציא לא אצטריך אלא להכניס. האי דנקט "תנהו ענין ליד דנבלה", והדר איצטריך ליה למימר "תנהו ענין ליד דעלמא", ולא נקט הכי "אם אינו ענין לשומר דנבלה, תנהו ענין ליד דעלמא" — הכי שייך למיתני שפיר. מדכיון דיתורא דשומר בנבלה כתיבא — תנהו ענין לנבלה, דנבלה ונבלה היא. וכיון דמשום יד אתא — תנהו ענין ליד דעלמא, דיד ויד הוא. אבל שומר דנבלה להיות ענין ליד דעלמא — לא שייך למימר.

ואימא

מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא — הקשה רבי אליהו: מנלן ידות בכלים דעלמא? דמיד דזרעים ותנור ונבלה לא אתו — דמה להנך שאין להם טהרה במקוה! ונראה: משום דדרשינן בתורת כהנים: "והנוגע בהן" — לרבות את הידות. וההוא אפשר דלשאר כלים איצטריך. ואי לא כתיב אלא ההוא קרא לחודיה, הוה מוקמינן ליה בדמסתבר טפי. **ובשם** שאין מקבלין טומאה אלא לבשיתלשו — ואם תאמר: אדרבה יותר ראוי לתלות טומאה בהכשר, דמה שאין מטמא זה תלוי בהכשר, דמעיקרא לא הוכשרו! וכי תימא: דאפשר באילן מלא פירות שנתלש והוכשר, וחזר ונטעו — אי אפשר לומר כן, דהא כשחזר ונטעו, בטל ליה הכשר כשהשרישׁ. שאפילו טומאה בטלה, כדאמרינן (תרומות פרק ט משנה ז) גבי גידולי תרומה: ויש לומר: דפשיטא ליה שאין מקבלין טומאה אלא לבשיתלשו, כדפירש בקונטרס: שאם אומר מחוברין טמאין — טימאת (את) הכל. וקאמר דהכי נמי אין מקבלין הכשר אלא לבשיתלשו, אפילו לקבל טומאה אחר התלישה. ואם תאמר: מהתוא טעמא דפשוט לו בטומאה, תפשוט לו בהכשר. שאם אתה אומר כן, הכשרת הכל במחובר! ויש לומר: דאין זה תימה כל כך אם נאמר דהוכשר הכל במחובר על ידי גשמים שנופלין על הזרעים. **אין** יד לפחות מכזית — פירש בקונטרס כגון פול או חצי זית בשר ולו יד, והרי הוא עם כביצה אוכלין. ואין נראה: דאפילו היה נוגע בחצי זית עצמו — לא היה טמא. מדאמרינן בפרק קמא (מנחות כד,ב): התורה העידה על כלי חרס, אפילו הוא מלא חרדל. אלמא, אי לאו אויר כלי חרס — לא הוי כמו במחובר, אף על פי שנוגעין יחד. ותנן נמי בפרק בתרא דחגיגה (כ,ב): הכלי מצרף כל מה שבתוכו לקדש, אבל לא לתרומה. ומבעיא לן ב"הקומץ רבה" (מנחות כד,א) אי דוקא דנגעי אהדדי או לא. ואי נגיעה חשיב במחובר — אם כן פשיטא דבלא נגיעה איירי, דבנגיעה לא היה צריך צירוף כלי! ונראה לפרש: שזה חצי זית מחובר עם כביצה אוכלין, אבל אינו מחובר כל כך. ואם היה מגביה אותו — היה ניתק אותו כביצה אוכלין מאותו פחות מכזית, דלא הוי יד לשאר אוכל, אלא לפחות מכזית. ולפירוש הקונטרס שמפרש בעלמא דאוכל כל שהוא מקבל טומאה — אין צריך לומר שהוא מחובר עם שאר אוכלין, אלא בעי אם מכניס טומאה לאותו חצי זית. אבל להוציא, אפילו היה זית שלם ונגע בו — לא היה טמא, דצריך כביצה. ואפילו אם אין מקבל טומאה בכל שהוא מדאוריירתא, איכא למימר דמבעיא ליה אי מקבל טומאה מדרבנן. דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא. **והבית** מאהיל עליה הבית טמא — ויד למת נפקא לן במה הצד מנבלה ותנור: דמה נבלה, שאין מטמא באהל כו'. ואי פרכת: מה לנבלה שכן אוכל, תאמר במת שאין אוכל! כדאמרינן בפרק "דם שחיטה" — תנור יוכיח. מה לתנור, שכן מטמא מאוירו! נבלה תוכיח. הצד השוה שבהם: שמטמא, וידיהם כיוצא בהם כו'. ואם תאמר: לענין אהל נימא "דיו"! ויש לומר: דמעיקרא ודאי לא אשכחן בטומאה חמורה ידות, הוה פרכינן על נבילה "דיו". אבל השתא דאשכחן יד בטומאה חמורה דהוי בגוף, לענין מת נמי משוינן יד בגוף.

ורב

ואימא אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין לשומר — דאוכל, דהא שומר ושומר הוא. דאף על גב דכתיב בהו שומר אחרינא, חד להכניס, דהא לא כתיבא ביד, דליתי שומר מינה, וחד לצרף. ושומר להוציא — מיד יליף, אבל יד להכניס — לא איתרבאי. **אלא מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא** — כלומר, הא דפרכינן מרישא "אימא יד להוציא, ולא להכניס" — לאו פירכא היא. דכי כתיבא יד באוכלין — אתחלת טומאתן כתיבא, כשהן מקבלין אותה מן השרץ. וכיון דמכנסת, כל שכן דמוציאה. ושומר להכניס ולהוציא — מקל וחומר אתי, שומר דזרעים — לצרף. **אלא שומר דנבלה למה לי** — בשלמא כולהו צריכי, ואפילו יד דנבלה — שלא תאמר דיו, אלא שומר דנבלה למה לי, הא לא מצטרף! **ואי להכנים ולהוציא בא** — כיון דכתיבא יד בנבלה, אתי שומר בקל וחומר מינה. **אי הכי** — דאמרת טרח וכתב, שומר מנא לך דמצטרף? הא לאו צירוף בהדיא כתיבא! ומשום דלא אצטריך להכניס ולהוציא, שדית ליה אצירוף — אימא: להכניס ולהוציא אתא. ואף על גב דבקל וחומר מיד אתי, מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא. **רב חביבא אמר** — לעולם כדאמרינן מעיקרא דשומר דנבלה דלא איצטריך, תנהו ענין לידי. ודקפרכת: אימא, תנהו ענין לשומר דעלמא, אבל יד להכניס לא אשכחן — לאו פירכא היא. דכיון דמעשה יד עביד, שאין מצטרף כשאר שומרים אלא מכניס ומוציא כמעשה יד, מסתברא דיתורא דידיה דלא איצטריך. **איד שדינן ליה** — להיות ענין לידי דעלמא. והשתא כולהו צריכי, כל ידות דכתיבי להוציא צריכי: דחדא מאידך לא אתיא, כדאמרן. ודנבלה — משום שלא תאמר דיו, שומר דנבלה — להיות ענין לידי דהכנסה, ושומר דאוכלים — לצרף. **הפיטמא של רמון** — הוא שומר על פיו, והנץ שומר אחר על גבי הפיטמא, כמו שיש על אגוזים שומר על גבי שומר. **אין מצטרף** — דאין שומר על גבי שומר, כדאמרינן לקמן. פיטמא מיהא מצטרף, ואמאי? הא ליכא למימר "בדרך שבני אדם מוציאין לזריעה", הא לאו זרעים נינהו. וכשנוטעין אילן, אין נוטעין אלא יחור. ואם נוטעין רמון — כבר נשרה אותה פטמא, שהיא כעין פרח שבראש התפוחים! ומתניתין נמי דקתני: עור מצטרף משום שומר — הא לא כתיב שומר אלא בזרעים, וטעמא: משום דזרעי ליה בהדיה הוא! **תלתא קראי** — "זרע" "זרוע" "יזרע". **יש יד לטומאה** — להכניס ולהוציא, כדאמרינן. **ואין יד להכשר** — אין תורת יד לענין הכשר. שאם הוכשרה היד — לא הוכשרו הזרעים. **מקרא נדרש** — לכל ["לכם"] דנפקי ידות מיניה, נדרש לפניו — א"טמא הוא". ולא לפני פניו — א"וכי יותן מים", דהוא רישא דקרא. **תחלת טומאה הוא** — ויש לו יד טומאה. **וכשם שאין** — זרעים מקבלין טומאה אלא לבשיתלשו, כדאמרינן בתורת כהנים: אם אתה אומר מחוברין טמאין — טימאת את הכל, שאין לך מחוברין שאין שרצים מצויין אצלם. **פול** — פחות הרבה מכזית. **אין יד לפחות מכזית** — אם יש אוכל

וְאֵימָא: אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְשׁוֹמֵר דִּנְבֵלָה - תְּנֵהוּ עִנְיָן לְשׁוֹמֵר דְּעָלְמָא, שׁוֹמֵר לְהַכְנִיס וְשׁוֹמֵר לְצָרֵף, אֲבָל יָד לְהַכְנִיס - לָא! אֶלָּא, מֵעִיקָּרָא כִּי כְּתִיבָא יָד - אַהַכְנָסָה כְּתִיבָא. - אֶלָּא שׁוֹמֵר דִּנְבֵלָה לָמָּה לִי? - לְגוּפֵיהּ. - וּלְמָאי? אִי לְאַצְטְרוּפֵי - אָמְרַתְּ: לֹא מִצְטָרֵף. אִי לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא - קַל וָחוֹמֶר מִיָּד אָתְיָא! - מִילְּתָא דְּאָתְיָא בְּקַל וָחוֹמֶר טָרַח וְכָתַב לָהּ קְרָא. - אִי הָכִי, שׁוֹמֵר דְּעָלְמָא אֵימָא לָךְ - לְהַכְנִיס, וּמִילְּתָא דְּאָתֵי בְּקַל וָחוֹמֶר טָרַח וְכָתַב לָהּ קְרָא! - הֵיכָא דְּאִיכָּא לְמִידְרַשׁ, דְּרִשִׁינַן. רַב חֲבִיבָא אָמַר: שָׁאנֵי שׁוֹמֵר דִּנְבֵלָה, כֵּיוָן דְּמַעֲשֶׂה יָד קָא עָבֵיד - אַיָּד שָׁדֵינַן לֵיהּ. מַתְקִיף לָהּ רַב יְהוּדָה בַּר יְשָׁעְיָאל, הָא דְּתָנֵן: הַפִּיטְמָא שֶׁל רִמּוֹן - מְצָטֶרֶפֶת, וְהַנֵּץ שֶׁלּוֹ - אֵין מִצְטָרֵף. וְאַמַּאי? קְרֵי בָּאן "עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ", וְלֵיכָּא! וְתוּ, הָא דְּתָנֵן: הָעוֹר וְהָרוֹטֶב וְהַקִּיפָּה וכו' - מִצְטָרֵף לְטַמֵּא טוּמְאַת אוֹכָלִים, מְנָלַן! אֶלָּא, תְּלָתָא קְרָאֵי כְּתִיבִי: "עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ", חַד - לְשׁוֹמֵר דְּזָרָעִים, וְחַד - לְשׁוֹמֵר דְּאִילָנוֹת, אִידָךְ - לְשׁוֹמֵר בָּשָׂר וּבֵיצִים וְדָגִים. אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי אָמַר רַב: יֵשׁ יָד לְטוּמְאָה וְאֵין יָד לְהֶכְשֵׁר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֵשׁ יָד לְטוּמְאָה וּלְהֶכְשֵׁר. בְּמַאי קָמִפַּלְגִי? אִיבָּעֵית אֵימָא - סְבָרָא, אִיבָּעֵית אֵימָא קְרָא. אִיבָּעֵית אֵימָא קְרָא - מַר סָבַר: מִקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו, וְלֹא לְפָנֵי פָּנָיו. וּמַר סָבַר: מִקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנָיו וְלִפְנֵי פָּנָיו. אִיבָּעֵית אֵימָא סְבָרָא - מָר סָבַר: הֶכְשֵׁר תְּחִלַּת טוּמְאָה הוּא. וּמַר סָבַר: הֶכְשֵׁר לָאו תְּחִלַּת טוּמְאָה הוּא. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: בְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ יָד לְטוּמְאָה, כָּךְ יֵשׁ יָד לְהֶכְשֵׁר. וּבְשֵׁם שֶׁאֵין מְקַבְּלִין טוּמְאָה אֶלָּא לְבְשִׁיתְלְשׁוּ, כָּךְ אֵין מְקַבְּלִין הֶכְשֵׁר אֶלָּא עַד שֶׁיִּתְלְשׁוּ. אָמַר רַב: אֵין יָד לְפָחוֹת מִכַּזַּיִת, וְאֵין שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכְּפוֹל. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֵשׁ יָד לְפָחוֹת מִכַּזַּיִת, וְיֵשׁ שׁוֹמֵר לְפָחוֹת מִכְּפוֹל. מֵיתִיבִי: שְׁתֵּי עֲצָמוֹת וַעֲלֵיהֶן שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים וְהַכְּנִים רָאשֵׁיהֶן שְׁנַיִם לַבַּיִת, וְהַבַּיִת מַאֲהִיל עֲלֵיהֶן - הַבַּיִת טָמֵא. יְהוּדָה בֶּן נְקוֹסָא אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יַעֲקֹב: הֵיאַךְ שְׁנֵי עֲצָמוֹת מִצְטָרְפִין לְכַזַּיִת?

ורב

פחות מכזית, כגון פול או חצי זית בשר, ולו יד, והרי הן עם אוכלין כביצה. ונגעה טומאה ביד — הואיל ועיקרו אינו כזית ביחד, אין חשוב להיות לו יד, והכל טהור. אבל יש שומר לפחות מכזית, ובלבד שיהא כפול. **וכן אין שומר לפחות מכפול** — לא להצטרף לענין כביצה, ולא להכניס ולהוציא. כגון עצם ובו מוח פחות מכפול, והוא עם אוכלין כביצה, או עדשים בשרביטיהם. **ורבי יוחנן אמר כו' ויש שומר לפחות מכפול** — אבל יד לפחות מכפול — לא, מדלא ערבינהו ותני "יש יד ויש שומר לפחות מכפול". **והכנים ראשיהן השנים** — אותן ראשין שאין בשר עליהן, והן של מת. **הבית טמא** — המאהיל על היד, כמאהיל על הבשר. עצם בלא בשר מטמא במגע ובמשא, ואינו מטמא באהל. **היאך שני עצמות** — אם היה עצם אחד, ובראשו אחד כזית — מודינא דיש לו יד להביא טומאה לבית. אבל יד לפחות מכזית לא אמרינן.

ורב האי במאי מוקים לה — שלא יהא אחד מאלו חלוק עליו? **אי ביד** — שבעצם הזה אין בו מוח, אבל בשר יש בראשו האחד. **קשיא רישא** — דקתני "הבית טמא" — אלמא, יש יד לפחות מכזית. **ואי בשומר** — כגון בעצמות שיש בהן מוח, והכניס שני ראשיהן הריקנין לבית, ומשום הכי הבית טמא, דיש שומר לחצי זית, ואף על פי שאין המוח בבית — שומר מכניס ומוציא טומאה ומביאה לבית. ואם תאמר: עצם הזה הנכנס לבית אינו שומר למוח, שהרי אין המוח כנגדו אלא בראשו האחר. ואנן תנן: הנוגע כנגד הבשר מאחוריו, דלא הוי שומר אלא מה שכנגד האוכל! על כרחך שומר הוא, שכל זמן שהקולית סתומה — אוכל שבתוכה נשמר, נפתחה — אין מה שבתוכה נשמר. **קשיא סיפא** — דקא מטהר רבי יהודה בן נקוסא, ורב אמר לעיל: אין שומר לפחות מכפול, הא לכפול — יש שומר. וחצי זית יתר על כפול! וארבי יוחנן נמי הוה מצי לאקשויי מרבי יהודה בן נקוסא, כל היכי דמוקמת לה, אי ביד אי בשומר מתנא קמא. אי בשומר מוקמינן לה — דמדנקט "שני חצאי זיתים" משמע דבארבע וחמש עצמות ובכל אחת פחות מכפול — מודי הוא דטהור, ורבי יוחנן אמר: יש שומר לפחות מכפול! ומיהו לחד מינייהו פריך, והדר מתרצי לה תרוייהו, מר לטעמיה ומר לטעמיה. **איבעית אימא ביד כו'** — בין ביד בין בשומר ליכא לאוקמא — דאם כן, רב דאמר כמאן? הא רב — ביד מטהר ובשומר מטמא, ותנא קמא — מטמא בתרוייהו, ורבי יהודה בן נקוסא — מטהר בתרוייהו! אלא כחדא מוקים, וקאים כחד מינייהו. איבעית אימא ביד קאי, והוא דאמר כרבי יהודה. אבל בשומר, אפילו רבי יהודה מודי. **ואיבעית אימא בשומר** — מוקי לה. **והוא דאמר כתנא קמא** — וביד, אפילו תנא קמא מודי. **ורבי יוחנן** — מוקי לה ביד, ואשמעינן תנא קמא דיש יד לפחות מכזית. דאי בשומר — אפילו בארבע עצמות נמי הוי מטמא, דיש שומר לפחות מכפול. אלא ביד קאי, הילכך בעי חצי זית, דניהוי מיהא כפול.

דמודי רבי יוחנן דאין יד לפחות מכפול, כדפרישית לעיל מדלא עריב ותנא להו. בשומר לא מצי לאוקומה — דקשיא ליה: אם כן, אפילו ארבע עצמות נמי, דיש שומר לפחות מכפול. **קולית** — הוא עצם עליון של ירך ובו מוח תמיד. רדונדי"ל בלעז. **גורר את כולה לטומאה** — אותו זית גורר את כל הקולית לטומאה. שאם היה עם כביצה אוכלין, ונגע השרץ בה בכל מקום שבה — טמא. **קשיא סיפא** — דאחרים, דהאמר רב: אין יד לפחות מכזית! **אי בשומר קשיא רישא** — דקאמר תנא קמא: כזית — אין, בציר מכזית — לא. ורב אמר: אין שומר לפחות מכפול, הא לכפול — יש שומר! **ורבי יוחנן אמר לך כולה בשומר והוא דאמר כאחרים** — דיש שומר מיהא לפחות מכזית. **הא כפול קאמרי** — ורבי יוחנן אמר: יש שומר לפחות מכפול. **אמרי אינהו נמי שיעור** — ולעולם לפחות מכפול נמי אמרי. וכל שכן דאי הוה מוקי לה רבי יוחנן ביד, הוה ניחא ליה טפי, הואיל והוא דאמר כאחרים. אלא משום דקתני "קולית", ולא נקט עצם אחר — אי הוה מוקי לה ביד, ודוקא כפול קאמרי אחרים, הוה מקשינן ליה: והא "קולית" קתני, וסתם קולית שומר היא, ואפילו הכי קאמרי אחרים כפול! ורבי יוחנן הכי גמיר לה דאחרים לאו דוקא כפול אמרו, כדאמר לקמן, רבי יוחנן אמר: אין זה שיעור, הילכך מוקי לה בשומר. **דיקא נמי דבשומר עסקינן מדקתני קולית** — וסתם קולית יש בה מוח. **אתמר רבי חנינא אמר** — האי "כפול" דקאמרי אחרים — דוקא קאמרי, וזה הוא שיעור. דבציר מכפול ליכא שומר, כרב. **אין זה שיעור** — לאו דוקא קאמרי. **רבי אלעזר בן עזריה מטהר** — בשומר של פול דלאו שומר הוא כגון אותן השרביטים שהפולים גדלין בהן, קוש"ט בלעז, מפני שהפולין גסין ואין צריכין לשומר, דנוח למשמשן ולנקרן. לפיכך אין שומר זה מכניס ומוציא ומצטרף כשאר שומרין. **ומטמא כשל קטנית** — דשומר הוא. דדקים הן, ואין יכולין לנקרן. וניחא ליה שיהו באותם שרביטין, ואל יתערב בהן פסולת. **בתשמישן** — שמשמש בהן על ידי השרביטין. ורישא דתך מתניתין הכי: "שרביט שריקנו — טהור. שייר בו גרגיר אחד — טמא". שיש שרביטין הרבה, וכגון שיש בין השרביט והפול כביצה. "רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול" — דאין שומר מצטרף לו לכביצה. "ומטמא בשל קטניות". אלמא, יש שומר לפחות מכפול! **בקולחא** — הא דמטמא בשל קטנית — לאו בשרביט, ומשום שומר. אלא בקלח נגעה טומאה, ומשום יד. דהשתא הוי האי יד, יד לדבר חשוב, שהוא יותר מכזית. שהרי כל השרביטים מחוברין בו. ובפול הואיל וגסים הן — לא איכפת ליה דליהוי להו יד. **בתשמישן** — שמטלטלן באותו קלח, ואותו קלח תשמיש לאוכל. **עדשים בקליפתן** — אלמא, יש שומר לפחות מכפול. **בריה שאני** — וכי קאמר רב שאין שומר לפחות מכפול — כגון חצי פול, שאין ברייתו שלמה, או בשר שיעור חצי פול ועור עליו שמשלימו לכביצה. ולעיל נמי גבי שרביטין מצי לתרוצי: בריה שאני.

שני

ורב, **הַאי בְּמַאי אוֹקִים לָהּ? אִי בְּיָד - קַשְׁיָא רֵישָׁא, אִי בְּשׁוֹמֵר - קַשְׁיָא סֵיפָא! אִיבָּעֵית אֵימָא בְּשׁוֹמֵר, אִיבָּעֵית אֵימָא בְּיָד. אִיבָּעֵית אֵימָא בְּיָד, וְהוּא דַּאֲמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן נְקוֹסָא. וְאִיבָּעֵית אֵימָא בְּשׁוֹמֵר, וְהוּא דַּאֲמַר - כְּרַבָּנַן קָמָא. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כּוּלָּהּ בְּיָד, וְהוּא דַּאֲמַר - כְּרַבָּנַן קָמָא. תָּא שְׁמַע, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קוֹלִית שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ כַּזַּיִת בָּשָׂר - גּוֹרֶרֶת כּוּלָּהּ לְטוּמְאָה. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: אֲפִילּוּ אֵין עָלֶיהָ אֶלָּא כְּפוֹל - גּוֹרֶרֶת כּוּלָּהּ לְטוּמְאָה. וְרַב, הַאי בְּמַאי מוֹקִים לָהּ? אִי בְּיָד - קַשְׁיָא סֵיפָא, אִי בְּשׁוֹמֵר - קַשְׁיָא רֵישָׁא! אִיבָּעֵית אֵימָא בְּיָד - וְהוּא דַּאֲמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה, וְאִיבָּעֵית אֵימָא בְּשׁוֹמֵר - כַּאֲחֵרִים. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כּוּלָּהּ בְּשׁוֹמֵר, וְהוּא דַּאֲמַר - כַּאֲחֵרִים. אֲחֵרִים? הָא כְּפוֹל קָא אָמְרִי! - אַיְידֵי דְּקָאָמַר תָּנָא קַמָּא שִׁיעוּרָא, קָאָמְרִי אִינְהוּ נַמִי שִׁיעוּרָא. אָמַר רָבָא: דַּיְקָא נַמִי דִּבְשׁוֹמֵר עָסְקִינַן, דְּקָתָנֵי קוֹלִית, שְׁמַע מִינָּהּ. אִיתְּמַר, רַבִּי חֲנִינָא אָמַר: זֶהוּ שִׁיעוּר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵין זֶה שִׁיעוּר. - אֵין זֶה שִׁיעוּר? וְהָא קָתָנֵי "כְּפוֹל"! - אַיְידֵי דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא שִׁיעוּרָא, קָאָמְרִי אִינְהוּ נַמִי שִׁיעוּרָא. תָּא שְׁמַע: רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מְטַהֵר בְּשֶׁל פּוֹל וּמְטַמֵּא בְּשֶׁל קְטָנִית, מִפְּנֵי שֶׁרּוֹצֶה בְּמַשְׁמִישָׁן! - כְּדַאֲמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא: בְּקוּלְחָא, וּמִשּׁוּם יָד, הָכָא נַמִי: בְּקוּלְחָא וּמִשּׁוּם יָד וּמַאי "בְּמַשְׁמִישָׁן" - בְּתַשְׁמִישָׁן. תָּא שְׁמַע, דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵע" - כְּדֶרֶךְ שֶׁבְּנֵי אָדָם מוֹצִיאִין - חִטָּה בְּקִלְיָפָתָהּ, וּשְׂעוֹרָה בְּקִלְיָפָתָהּ, וַעֲדָשִׁים בְּקִלְיָפָתָן! - בְּרִיָּה שָׁאנֵי. בָּעֵי רַב אוֹשַׁעְיָא:

ורב במאי מוקי לה אי ביד קשיא רישא — הוה מצי למימר "לרבי יוחנן, אי ביד אי בשומר — קשיא סיפא". ולאו קושיא גמורה היא דמקשה לרב, אלא פירוש בעלמא דמפרש מילתיה אליבא דכולהו תנאי.

ורבי יוחנן אמר כולה ביד וכתנא קמא — הוה מצי למימר: "כולה בשומר, וכתנא קמא". דלתנא קמא אפילו בשלשה עצמות שיש בכל אחד פחות מכפול — מצטרפין לכזית. ושני עצמות דנקט — להודיעך כחו דרבי יהודה בן נקוסא. אלא משום דאמר התלמוד לרב "אי ביד קשיא רישא" קאמר דרבי יוחנן מוקי לה ביד, ולא קשיא רישא, הוא הדין בשומר. ומשום דלרבי יוחנן אתי שפיר בין ביד בין בשומר כתנא קמא, דייק מעיקרא אליבא דרב. **ורבי** יוחנן אמר כולה בשומר והוא דאמר כאחרים — וביד לא בעי לאוקומי, אף על גב דהוה ניחא טפי, כדפירש בקונטרס — משום דמשמע דבשומר מיירי. והא דמוקי לה ביד לרב — כי היכי דליקום כרבי יהודה, דהלכתא כוותיה לגבי רבי מאיר, ד"אחרים" היינו רבי מאיר. **רבי** יוחנן אמר אין זה שיעור — אין להקשות: הא אמר רבי יוחנן לעיל (קיח,ב): יש יד לפחות מכזית, ושומר לפחות מכפול. ואם כן על כרחך אחרים לאו שיעורא קאמרי, כדאקשינן ושנינן לעיל — דהכא אתא לפרושי מילתא דאחרים, דלא תטעה לאוקמיה ביד, ולמימר דהוי דוקא. ומהך מילתא לא הוה שמעינן דסבירא ליה כאחרים, דדלמא הא דאיצטריך לאחרים דאין זה שיעור, משום דהכי הוה שמיע ליה מרביה. דהשתא נמי דסבר רבי יוחנן הכי, צריך לומר כדפירשתי מדלא מוקי לה ביד, והוי כפול דוקא. כי היכי דמוקי לה רב ביד למיקם כרבי יהודה, אף על גבי דמשמע דבשומר מיירי, הכי נמי הוה ליה לרבי יוחנן לאוקומי ביד, כי היכי דלהוי כפול דוקא.

שרביט שריקנו — פירש בקונטרס: קופא, קוש"ט. ולא משמע כן, דהא כתיב בכל הספרים "שייר גרגיר אחד בכל שומר — טמא", מכלל דשרביט לאו היינו קופא, שהוא שומר עצמו, אלא הוא הקלח שהשומרים דבוקים בו, שקורין ריי"ס. "שריקנו" — שהוציא האוכל מן השומרים, "טהור". **שייר** גרגיר אחד לכל שומר ושומר טמא — וקא סלקא דעתיה המקשה דמיירי כשנגע טומאה בשומר, וכל הגרגרין שבשאר שומרים מצטרפין לכביצה — אלמא, יש שומר לפחות מכפול, וקשיא לרבי חנינא דאמר "הרי זה שיעור". ואף על גב דאליבא דאחרים קאמר, מכל מקום פריך: הוה להו לפרושי מלתייהו כמו שמפרש רבי יוחנן, דאין זה שיעור, ולא לפלוגי אחרים אהך ברייתא! ומשני: "בקולחא" — דנגע בקולחא, ומשום יד ולא בשומר. ולפי מה שפירשתי מיינה שפיר ראייה לקמן גבי אוכל. דקא סלקא דעתין דמיירי כגון שנגע בשומרים ומשום שומר, ומצטרפין כל השומרים יחד. אבל לפירוש הקונטרס דגריס "שייר בה גרגיר אחד טמא" צריך לומר דלקמן סלקא דעתין דמיירי בהרבה שרביטים, כדפירש בקונטרס לקמן. דאי לא מיירי אלא בחד — אם כן, לא איירי מידי בצירוף, דלא איירי אלא בשומר אחד. **הכא** נמי בקולחא ומשום יד — ואם תאמר: אם כן, מה לי ריקנו, ומה לי לא ריקנו, כיון דקולחא הוי יד ליותר מכזית. דלמאי דסלקא דעתן מעיקרא ניחא, דקמשמע לן דאף על גב דליכא כפול הוי שומר! ויש לומר: דקמשמע לן דאף על גב דליכא כזית במקום אחד, אלא כאן גרגיר וכאן גרגיר — הוי קולחא יד.

שומר

שומר אוכל שחלקו — לא שחלקו לגמרי, דאם כן פשיטא דלא מצטרף, כדפרישית לעיל, ולהכי נקט נמי דוקא "חלקו". אבל שני אגוזים שהן שני אוכלים שלמים — פשיטא דלא מצטרפין. אלא מיירי כגון שיש באן בשר ועליו עור, וחלקו לעור, והיה חציו מצד זה וחציו מצד זה. ומייתי ראיה מרבי אלעזר בן עזריה דמטמא בשל קטנית משום דכל השומרים שבשרביט מצטרפין, אף על גב דכל חד לא מגין אלא אדידיה. ואם תאמר: ואמאי לא משני דאין השומרין מצטרפין, ומיירי כגון שיש בין כל הגרגרין כביצה בלא שומרין, והשומרין מכניסין ומוציאין ואין מצטרפין. ואמאי משני ליה "בקולחא, ומשום יד"? ויש לומר: דבלאו הכי ניחא ליה טפי לאוקומי בקולחא ומשום יד, ומעיקרא לא הוה מוקי לה משום שומר אלא משום ד"במשמישן" הוה משמע ליה משום שומר. אבל השתא דמפרש "מאי במשמישן? — בתשמישן", ניחא ליה טפי לאוקומא בקולחא. **בחטי** דרבי שמעון בן שטח — ועדשים נמי — כעדשים דרבי שמעון בן שטח שהיו כדינרי זהב, ועם שומריהם יש בהם כביצה.

לא משום שומר — ואם תאמר: אמאי קאמר רבי שמעון לעיל "אבל נימא לא הוי יד", מטעם שומר מיהא ליטמא! ויש לומר: דלעיל מיירי בנוגע בנימא שלא בנגד הבשר, וכן פירש בקונטרס. ואם תאמר: ורבי יוחנן דמוקי לה משום יד, אמאי נקט "ובשער שבנגדו"? וצריך לומר: דכ"שבנגדו" — לאו דוקא, כדפירש בקונטרס.

איבא דמתני לה אמתניתין כו' עד לא שנו אלא עצם — הכי נמי הוה מצי למימר: "לא שנו אלא קרנים וטלפים", שהן עצמן משום שומר. אלא איידי דנקט לעיל "לא שנו אלא עצם" נקט נמי הכא "עצם".

הוא שני שומרין מהו שיצטרפו? היכי דמי, אילימא בזה על גב זה - ומי איכא שומר על גב שומר? ורבי יהודה אומר: שלש קליפות בבצל, פנימית, בין שלמה בין קדורה - מצטרפת. אמצעית, שלמה - מצטרפת, קדורה - אין מצטרפת. חיצונה - בין כך ובין כך טהורה! - רב אושעיא שומר אוכל שחלקו קמיבעיא ליה. כיון דהאי לא מגין אהאי, והאי לא מגין אהאי - לא מצטרפת. או דלמא, כיון דהאי מגין אהדיה, והאי מגין אהדיה - מצטרפין? תא שמע: רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול, ומטמא בשל קטנית, מפני שרוצה במשמישן. אמר רב אחא בריה דרבא: בקולחא, ומשום "במשמישן" - בתשמישן. תא שמע, דתנא דבי רבי ישמעאל: "על כל זרע זרוע (אשר יזרע") - כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה, חטה בקלפתה, ושעורה בקלפתה, ועדשים בקלפתן. - כדאמר רב אחא בריה דרבא: בקולחא, ומשום יד. הכא נמי: בשדרה, ומשום שומר. - בשלמא עיליתא צריכי לתתיתא, אלא תתיתא מאי צריכי לעיליתא? - בחד דרא. מי איכא בביצה אוכלין בחד דרא? - בחטי דשמעון בן שטח. השתא דאתית לחטי, חטי נמי מצטרפי? - לא, משום שומר, - ומי איכא שומר על גבי שומר? - חלחולי מחלחל. מתקיף לה רב אחא בר יעקב: אלא מעתה תפילין היכי כתבינן? הא בעינן כתיבה תמה, וליכא! אשתמיטתיה הא דאמרי במערבא: כל נקב שהדיו עובר עליו - אינו נקב. ואיבעית אימא: כולהו משום יד, כדאמר רבי אלעא במלאי שבין המלאים, הכי נמי: בנימא שבין הנימין. והיכא אתמר דרבי אלעא? אהא: מלאי שבשבלים - מיטמאין ומטמאין ואינן מצטרפין. - מלאי למאי חזי? אמר רבי אלעאי - במלאי שבין המלאים, הכא נמי - בנימא שבין הנימין. והיכא איתמר דרבי אלעא? אהא. דתנן: המלאי שבשבלים - מיטמאין ומטמאין ואין מצטרפין. - מלאי למאי חזי? אמר רבי אלעאי: במלאי שבין המלאים. ואיבא דמתני לה אמתניתין:

טמא. יהודה בן נקוסא אומר משום רבי יעקב: היאך שני עצמות מצטרפין לכזית? אמר ריש לקיש: לא שנו אלא עצם דהוי יד, אבל נימא - לא הויא יד. ורבי יוחנן אמר: אפילו נימא נמי הויא יד. איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש: עור שיש עליו כזית בשר, הנוגע בציר היוצא ממנו ובשערה שבגגדו - טמא. מאי לאו משום יד? - לא, משום שומר, - ומי איכא שומר על גבי שומר? - חלחולי מחלחל. מתקיף לה רב אחא בר יעקב: אלא מעתה תפילין היכי כתבינן? הא בעינן כתיבה תמה, וליכא! אשתמיטתיה הא דאמרי במערבא: כל נקב שהדיו עובר עליו - אינו נקב. ואיבעית אימא: כולהו משום יד, כדאמר רבי אלעא במלאי שבין המלאים, הכי נמי: בנימא שבין הנימין. והיכא אתמר דרבי אלעא? אהא: מלאי שבשבלים - מיטמאין ומטמאין ואינן מצטרפין. - מלאי למאי חזי? אמר רבי אלעאי - במלאי שבין המלאים. לישנא אחרינא: לישנא אחרינא: מלאי למאי חזי? אמר רבי אלעאי: במלאי שבין המלאים. ואיבא דמתני לה אמתניתין:

שני שומרין מהו שיצטרפו? **פנימית** — היינו אותה לבנה הראשונה, הראויה לאכול. **קדורה** — נקובה. **מצטרפת** — שהרי היא עצמה אוכל. **אמצעית** — שומר היא. **שלמה מצטרפת** — דהוי שומר. **קדורה אינה מצטרפת** — דלא הויא שומר. **חיצונה טהורה** — שאין שומר על גבי שומר חשוב שומר. **שומר אוכל שחלקו** — כגון אוכל כביצה ושומרו עליו, וחלקו. או כגון שני בצלים קטנים, שאין בשניהם אלא כביצה עם שומריהם, וקמבעיא ליה אי מצטרפי הני שומרין עם האוכל אי לא. **ומטמא בשל קטנית** — קא סלקא דעתיה: ששנים ושלשה שרביטים מצטרפין לכביצה עם אוכלין שבהן, דוקאי אין בשרביט אחד כביצה. אלמא, שני שומרין מצטרפין עם שני אוכלין לכביצה, אף על גב דהאי לא מגין אהאי. **בקולחא** — האי "מטמא" ו"מטהר" בקולחא קאי, ומשום יד, דהוי יד לכולהו שרביטין. **חטין בקליפתן** — אלמא, חטין עם שומריהן מצטרפין לכביצה. אלמא, שני שומרין מצטרפין, והוא הדין לאוכל שחלקו. והכי נמי הוה מצי לתרוצי "בריה שאני", אלא תירוצא דחיקא הוא. **כדאמר רב אחא בקולחא ומשום יד** — דיד אחד הוא. **הך קליפה נמי בשדרה** — קאמר בסאסא דשבלתא, שהחטין קבועין בשדרה בהיקף סביב. ומשום שומר — דכל השבולת שלמה, וכל הסאסא הויא חד שומר. דכולן צריכין זה לזה, שאם יפול אחד — כולם נופלין, ולא הוו שומרין. **בשלמא עיליתא צריכי לתתייתא** — כלומר, דשורות עליונות שהחטין קבועין בהן צריכות שיהו שורות התחתונות קיימות. שאם נשרה הקליפה התחתונה של שבולת, נושרת הקליפה הסמוכה לה, עד שיפלו כל הקליפות והחטין עד ראש השבולת. **אלא דרא תתייתא מי צריכי לעיליתא** — בלא עיליתא נמי מקיימי תתייתא, ואפילו הכי מצטרפין שומרים דדרי עיליתא בהדי אוכלים תתאי ושומרין תתאי. **בחד דרא** — קאמר דמצטרפי שומרים, דחד שומר הוא. דמתוך שקבועים בדוחק — מתקיימת, ואם יטול אחד מבינתים — יש ריוח לחבירו, ליפול. **חטי דשמעון בן שטח** — כשתי כליות של שור הגדול, במסכת תענית (כג,א עיין שם). **השתא דאתית לחטי** — מתריצנא לך נמי: דהא דקאמר "חטין בקליפתן" — לאו דלצטרפו שני חטין עם שומריהם, אלא אם יש בין חטה אחת וקליפתה כביצה, כגון חטי דשמעון בן שטח — מצטרף שומר לחטין. **לא שנו אלא עצם דהוי יד אבל נימא** — אחת לא חשיבא למידהוי יד, דפסקא, אלא שומר הויא. ויש חומר ביד מבשומר: דיד מביאה את הטומאה בכל ענין שהזיא, אבל שומר אם יש חתיכת עור ועליה בראשה אחד כזית בשר, ונגע באחד מן הנימין בראש האחר — טהור, דשומר אין מביא טומאה במעשה יד, אלא אם כן נגע בנגד הבשר, כדאמרינן בריש פרקין (חולין קיח,א): הנוגע בנגד הבשר מאחוריו. **ורבי יוחנן אמר אפילו נימא הויא יד** — ומביאה טומאה אפילו נגע בנימא שלא כנגד הבשר. **בציר** — חוט הבשר. **מאי לאו משום יד** — ו"שכנגדו" לאו דוקא. **לא משום שומר** — כיון דאיכא כזית — עביד שומר מעשה יד, להכניס ולהרויצא. **שומר על גבי שומר** — נימא על גבי עור. **חלחולי מחלחל** — ומנקיב נימא לעור, ויורד על הבשר, ולא הוי שומר על גבי שומר. **אי חלחולי מחלחל תפילין היכי כתבינן** — והלא העור חלול כנגד השער, ובעינן "כתיבה תמה" — שלמה ולא פסוקה, דכתיב (דברים ו) "וכתבתם" — שיהא כתיבה תמה. **איבעית אימא כולה** — ציב ושערה — משום יד. וכי קאמר דהוי יד — בנימא שבין הנימין, דאיכא נימין הרבה. דאי מטלטל הבשר על ידי נימין, לא פסקי. **מלאי** — זקן העליון של שבולת. **מיטמאין ומטמאין ואין מצטרפין** — דיד היא, ואינה שומר. **למאי חזי** — הא נפסק מאליו כשאוחזין בו? **שבין המלאין** — שאוחז בכל המלאין של שבולת, ולא באחד מהן. **לישנא אחרינא אמרי לה כו'** — מאן דתני הך לישנא סבר דבנימין הרבה אמר ריש לקיש נמי דלא הוי יד. ולותביה מהא מתניתא, ותריץ ליה: משום (יד) שומר. והכי נמי מסתברא דמשום שומר מדקתני "שערה", דאי משום יד — נימא אחת למאי חזיא? לעולם משום יד, ומאי "שערה" דקתני? נימא שבין הנימין. **המלאין שבשבלין מיטמאין ומטמאין** — מוציאין ומכניסין טומאה לשבולותיה, ואין מצטרפין, דאינן שומר אלא יד. **ואיבא דמתני לה** — להא פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש.

אמתניתין — דקתני: עצמות מצטרפין, ועל כרחך — משום שומר, דהא יד לא מצטרף. אבל נימא לא הוי שומר, ולא מצטרף — דאין שומר על גבי שומר. **שומנא** — שומן שעל המרק. **אמר ליה אבי** — שומן למה לי לאצטרופי? דקתני: מצטרפין לטמא טומאת אוכלין בהדי בשר, הא בפני עצמו — לא. ושומן אמאי לא? אוכל מעליא הוא! **חלב** דקריש — לחה היוצאה מן הבשר, שקורין גלייר"א. **ציר שעל גבי ירק** — משקה היוצא מן הירק. לישנא אחרינא: ציר — שהיו מטבילין מאכלן בציר. **מצטרפין לככותבת** — ואף על גב דלא קריש, כיון דבהדי אוכל מיחבר — אוכל הוא. **ומשני** — התם טעמא דיום הכפורים לאו משום אוכלא הוא, דאי נמי לאו אוכלא — כיון דמייתבא דעתיה, מחייב. דהא "לא תעונה" כתיב (ויקרא כג), וזה לא התענה. אבל הבא — אוכל ומשקה אין מצטרפין, דהא לא שוו שיעורייהו. ואף על גב דהתם נמי תנן (יומא עג,ב): אבל ושתה, אין מצטרפין — הני מילי אכל ושתה, דקים להו לרבנן דלא מייתבא דעתיה בהכי. אבל ציר שעל גבי ירק, קים להו לרבנן דמייתבא. **קיפה** — פונדריי"א. דק שבבשר שצולל ליסוד הקדרה, שקורין פונדריי"א. **תבלין** — באנפי נפשייהו, ולא אבלי להו אינשי. **הקפה** — הקרישו על גבי האור. **לרבות את השותה** — מדכתיב (ויקרא ז) "ונברתה הנפש", "נפש" — משמע כל דבר המיישב דעתו של אדם, ואפילו שותה, כמו (בראשית כג) "אם יש את נפשכם", שהיא לשון תאוה וקורת רוח, שהנפש נהנה ממנו. **המחהו** — התיכו לעוף טהור באור, שקורין פונדר"א, וגמעו — מטמא בגדים אבית הבליעה. **המחהו בחמה** — וגמעו — טהור, וטעמא מפרש לקמן. **וכל נפש אשר תאכל נבלה וגו'** — גבי נבלת עוף טהור כתיב (ויקרא יז). **משלחן גבוה זכו** — והיתרא משום גבוה הוא, אבל לגבי הדיוט לא אשכחן דהותר. **הטמאים** — בשרצים כתיב, וה"א יתירא קא דריש. **ליגמר** — מחלב וחמץ ונבלה דמיחזי שלהם כמותם.

שרצים

הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין — הוה מצי למימר: יטמא טומאת נבלות. אי נמי: טומאת נבלות לא מטמא — דאיכא מילי טובא דמטמא טומאת אוכלין ולא מטמא טומאת נבלות, כדתנן (חולין קיז,ב) השוחט בהמה לגוי ומפרכסת כו'.

הקפה הדם ואבלו — הקפהו בחמה מיירי, כדפרשינן ב"הקומץ רבה" (מנחות כא,א). אבל באור — לא, דדם שבשלו אינו עובר עליו.

לרבות השותה — ואם תאמר: ולמה לי קרא, הא שתיה הויא בכלל אבילה, כדדרשינן בפרק שלישי דשבועות (כג,א) מדכתיב "ואכלת לפני וגו' מעשר דגנך תירושך", וקרי תירוש אבילה! ויש לומר: דהתם במילי דשתיה, כגון יין ושמן. והכא במידי דבר אבילה, דממחי להו ושתי להו. **לחם** עוני אמר רחמנא — הוה מצי למימר נמי: אבילה כתיב ביה. **אלא** אם חמץ הוא ענוש כרת הא אבילה כתיב ביה — אף על גב דהוא אסור בהנאה — הנאת חמץ לית ביה כרת אלא לאו. **חמץ** לא אתי מיניה שכן לא היתה לו שעת הכושר — ואם תאמר: חלב נמי הוי לו שעת הכושר, כשהיה במעי אמו. דאפילו רבי יוחנן דאמר (חולין עה,א): תלש חלב מבן תשעה חי, דחדשים גרמי בבן שמונה, מודה! ויש לומר: דחמץ כמו שהוא עתה היתה לו שעת הכושר, ושוב לא נשתנה. אבל חלב, אחר שיצא לאויר העולם לא היתה לו שעת הכושר להיתר.

חלב לא אתי מיניה שלא הותר מכללו — הקשה הרב רבינו שמואל מוורדו"ן: לרבי יוסי, דלא חייש להא פירכא בפסחים (כג,ב), וחשיב חלב לא הותר מכללו. דקאמר: ורבי יוסי הגלילי אנן בבהמה קאמרינן, בבהמה מיהא לא אשתרי. וליכא למיפרך נמי: מה לחמץ שכן אסור בהנאה — דהא לרבי יוסי הגלילי חמץ מותר בהנאה, כדאמר התם. ויש לומר: דלרבי יוסי (הגלילי) ודאי אתא "נפש" לדרשה אחריתי. **מה** להנך שכן לא היתה להם שעת הכושר — דנבלה כמו שהיא עתה מתה, לא היה לה שעת הכושר. אי נמי: מחיים היה בה איסור אבר מן החי. ואפילו למאן דאמר (לאו) לאיברים עומדת, היה בה איסור שאינה זבוחה.

שבן טומאתן במשהו — תימה: דבכל מקום מזכיר "כעדשה", וכאן נקט "משהו". וכן בפרק "השוחט והמעלה" (זבחים קו,ב) דפריך: לאו בחלב למה לי בו', תיתי משרצים טמאין — מה לשרצים טמאין, שכן מטמא בכל שהוא. ומיהו בלאו הכי התם נראה דלא גרסינן ליה, דלא אצטריך להזכיר "משהו" גבי חלב, דהא חלב לא מטמא כלל. וסופרים שבשו, משום דבתר הכי קאמר "ואי משרצים טהורים — מה לשרצים טהורים, שכן איסורן במשהו", פירוש: משום בריה, וכתבו כמו כן גבי טמאים.

והא דתנן הטמאים כו' — דתניא גרסינן דאינה משנה.

ליכתוב

אַמַּתְנִיתִין: הָעוֹר וְהָרוֹטֶב וְהַקִּיפָּה וכו' מִצְטָרְפִין לְטַמֵּא טוּמְאַת אוֹכָלִין. אֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא עֲצָם דְּהָוֵי שׁוֹמֵר, אֲבָל נִימָא לָא הָוְיָא שׁוֹמֵר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ נִימָא נַמִּי הָוְיָא שׁוֹמֵר. אֲמַר לֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: וּמִי אִיכָּא שׁוֹמֵר עַל גַּבֵּי שׁוֹמֵר? - חִלְחוּלֵי מְחַלְחֵל. מַתְקִיף לָהּ רַב אַחָא: אֶלָּא מֵעַתָּה תִּפְיִלִין הֵיכִי כָּתְבִינַן? הָא בְּעֵינַן כְּתִיבָה תַּמָּה, וְלֵיכָּא! - אִישְׁתַּמּוּטֵי מִיטַּשְׁטְשָׁא הָא דְּאָמְרִי בְּמַעְרְבָא: כָּל נָקָב שֶׁהַדְיוֹ עוֹבֵר עָלָיו - אֵינוֹ נָקָב. אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ: עוֹר שֶׁיֵּשׁ עָלָיו כַּיּוֹצֵא בָּשָׂר, הַנּוֹגֵעַ בַּצִּיב הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ וּבַשְּׂעָרָה שֶׁבְּנֶגְדּוֹ - טָמֵא. מַאי לָאו מִשּׁוּם שׁוֹמֵר? - לָא, מִשּׁוּם יָד. - נִימָא אַחַת לְמַאי חַזְיָא? - כְּדַאֲמַר רַבִּי אֶילְעָא: בְּמַלַּאי שֶׁבֵּין הַמְּלָאִין, הָכִי נַמִּי: בְּנִימָא שֶׁבֵּין הַנִּימִין. - וְהֵיכָא אִיתְמַר דְּרַבִּי אֶילְעָא? - אַחָא, דְּתָנַן: הַמְּלַאי שֶׁמַּשְׁבֶּלִין - מְטַמְּאִין וּמִיטַּמְּאִין וְאֵין מְצָטָרְפִין. מְלַאי לְמַאי חַזְיָא? אֲמַר רַבִּי אֶילְעָא: בְּמַלַּאי שֶׁבֵּין הַמְּלָאִין. "וְהָרוֹטֶב". מַאי רוֹטֶב? אֲמַר רָבָא: שׁוּמָנָא. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: הוּא עַצְמוֹ יִטְמָא טוּמְאַת אוֹכָלִין! אֶלָּא, חֶלֶב דְּקָרִישׁ. - מַאי אִירְיָא קָרִישׁ כִּי לָא קָרִישׁ נַמִּי, דַּאֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ: צִיר שֶׁעַל גַּבֵּי יָרָק מְצָטָרֵף לְכַכּוֹתֶבֶת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים! - הָתָם מִשּׁוּם יִתּוּבֵי דַּעְתָּא הוּא - בְּכָל דְּהוּ מִיתְבָא דַּעְתֵּיהּ. הָכָא מִשּׁוּם אִיצְטְרוּפֵי הוּא, אִי קָרִישׁ - מְצָטָרֵף, אִי לָא קָרִישׁ - לָא מְצָטָרֵף. "וְהַקִּיפָּה". מַאי קִיפָּה? אָמַר רַבָּה: פִּירְמָא. אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: הוּא עַצְמוֹ יִטְמָא טוּמְאַת אוֹכָלִין! אֶלָּא אָמַר רַב פַּפָּא: תַּבְלִין. תְּנַן הָתָם: הִקְּפָה אֶת הַדָּם וַאֲכָלוֹ, אוֹ שֶׁהִמְחָה אֶת הַחֵלֶב וּגְמָעוֹ - חַיָּיב. בְּשִׁלְמָא הִקְּפָה אֶת הַדָּם וַאֲכָלוֹ - כֵּיוָן דְּאַקְּפֵיהּ, אַחְשְׁבֵיהּ אַחְשְׁבֵיהּ. אֶלָּא, הִמְחָה אֶת הַחֵלֶב וּגְמָעוֹ, אֲכִילָה כְּתִיבָא בֵּיהּ, וְהָא לָאו אֲכִילָה הִיא! אֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אֲמַר קְרָא "נֶפֶשׁ" - לְרַבּוֹת אֶת הַשּׁוֹתֶה. תַּנָּיָא נַמִּי גַּבֵּי חָמֵץ כְּהַאי גַּוְנָא: הִמְחָהוּ וּגְמָעוֹ, אִם חָמֵץ הוּא - עָנוּשׁ כָּרֵת, אִם מַצָּה הִיא - אֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח. בְּשִׁלְמָא אִם מַצָּה הִיא אֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח "לֶחֶם עֹנִי" אֲמַר רַחֲמָנָא, וְהַאי לָאו "לֶחֶם עֹנִי" הוּא, אֶלָּא אִם חָמֵץ הוּא עָנוּשׁ כָּרֵת, אֲכִילָה כְּתִיבָא בֵּיהּ! אֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אֲמַר קְרָא "נֶפֶשׁ" - לְרַבּוֹת אֶת הַשּׁוֹתֶה. וְתַנָּיָא נַמִּי גַּבֵּי נִבְלַת עוֹף טָהוֹר כְּהַאי גַּוְנָא: הִמְחָהוּ בָּאוּר - טָמֵא, בַּחַמָּה - טָהוֹר, וְהֵיכָן בָּהּ, אֲכִילָה כְּתִיב בֵּיהּ! אֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אֲמַר קְרָא "נֶפֶשׁ" - לְרַבּוֹת אֶת הַשּׁוֹתֶה. - אִי הָכִי בַּחַמָּה נַמִּי! - בַּחַמָּה אִיסְרוּחֵי מִסְרַח. וּצְרִיכִי, דְּאִי כָּתַב רַחֲמָנָא חֵלֶב - חָמֵץ לָא אָתֵי מִינֵּיהּ, שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר. נְבֵלָה לָא אָתֵי מִינֵּיהּ - שֶׁכֵּן עָנוּשׁ כָּרֵת. וְאִי כָּתַב רַחֲמָנָא חָמֵץ - חֵלֶב לָא אָתֵי מִינֵּיהּ, שֶׁכֵּן לֹא הוּתַּר מִכְּלָלוֹ. וּנְבֵלָה לָא אָתְיָא מִינֵּיהּ, שֶׁכֵּן עָנוּשׁ כָּרֵת. וְאִי כָּתַב רַחֲמָנָא בִּנְבֵלָה - הָנָךְ לָא אָתְיָא מִינָּהּ, שֶׁכֵּן מְטַמְּאָה. - חָדָא מֵחָדָא לָא אָתְיָא, תֵּיתֵי חָדָא מִתַּרְתֵּי! - הֵי תֵּיתֵי? לָא לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בִּנְבֵלָה וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ - מַה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן עָנוּשׁ כָּרֵת! לָא לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּחָמֵץ וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ - מַה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן לֹא הוּתַּר מִכְּלָלוֹ! וְצָרִיכָא, דְּאִי כָּתַב רַחֲמָנָא חֵלֶב - הָנָךְ לָא אָתְיָא מִינֵּיהּ, שֶׁכֵּן לֹא הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר! לָא לִכְתּוֹב רַחֲמָנָא חֵלֶב וְתֵיתֵי מֵהָנָךְ - מַה לְהָנָךְ שֶׁכֵּן לֹא הוּתַּר מִכְּלָלוֹ! תֹּאמַר בְּחֵלֶב שֶׁהוּתַּר מִכְּלָלוֹ! - וּמַאי נִיהוּ? אִילֵימָא חֵלֶב בְּהֵמָה לַגְּבוֹהַּ - נְבֵלָה נַמִּי אִשְׁתְּרַאי מִלֵּיקַת עוֹף לַגְּבוֹהַּ! וְאֶלָּא חֵלֶב חַיָּה לְהֶדְיוֹט - נְבֵלָה נַמִּי אִשְׁתְּרַאי, מִלֵּיקָה דְּחַטָּאת הָעוֹף לַכֹּהֲנִים! - לְעוֹלָם חֵלֶב חַיָּה לְהֶדְיוֹט, וּדְקָא קַשְׁיָא לָךְ כֹּהֲנִים - כֹּהֲנִים מִשֻּׁלְחַן גָּבוֹהַּ קָא זָכוּ. - וְהָא דְּתַנְיָא: "הַטְּמֵאִים" - לֶאֱסוֹר צִיר וְרוֹטְבָן וְקִיפָּה שֶׁלָּהֶן, לָמָּה לִי? לִיגְמַר מֵהָנֵי! - צְרִיכִי, דְּאִי לָא כָּתַב רַחֲמָנָא, הֲוָה אָמִינָא: דַּיּוֹ לַבָּא מִן הַדִּין לִהְיוֹת כַּנִּדּוֹן, מַה הָתָם עַד דְּאִיכָּא כַּזַּיִת, אַף הָכָא נַמִּי עַד דְּאִיכָּא כַּזַּיִת.

ולכתוב

ליכתוב בשרצים וליתו הנך כו' — ובמה הצד חד מכולהו לא אתי, דחמץ מכולהו לא אתי — שלא היה להם שעת הכושר, וחלב נמי לא אתי מכולהו — שכן לא הותרו מכללן. אך קשה: דתיתי נבלה מכולהו! ושמא לא הייתי אומר אלא לענין איסור אכילה, אבל לענין טומאת נבלת עוף טהור — לא, ואף על גב דאפקיה בלשון אכילה "לא יאכל לטמאה בה". **היכא** דלאו איסור הבא מאליו מנלן — ואם תאמר: בהי מבעיא ליה? דחדש ושביעית — איסור הבא מאליו, ואי טבל — הא ילף "חלול" "חלול" מתרומה בסוף "אלו הן הנשרפין" (סנהדרין פד,א), ותרומה — ילפינן מבכורים, ובסמוך משמע דצריך למילף במה הצד. ואי כלאים — הא לא כתיב בהו אכילה, והקדש נמי לא כתיב ביה אכילה. ועוד: דאיכא למילף "חטא" "חטא" מתרומה! וצריך לומר: דאכלאים בעי, דאף על גב דלא כתיב בהו אכילה, סברא היא דלא אסרה תורה אלא כשהאיסור בעין. ולעיל דפריך "אלא חלב, אכילה כתיב ביה" — בלאו הכי הוה מצי למיפרך, אלא כיון דכתב בה בהדיא אכילה, פריך מינה. והרב רבינו שמואל היה אומר: דגבי חלב שהמחהו — אי לא הוה כתיב ביה אכילה, הוה מחייבין, כיון שהוא גוף החלב. וכן החמץ, אלא שנמוח. אבל משקה היוצא מכלאים — אפילו לא כתיב בהו אכילה, כמאן דכתיב בהו דמי, שאין זה גוף הפרי. ומה שפירש בקונטרס: דכולהו קרי "איסור הבא מאליו", לבר מהקדש — אי אפשר לומר כן, אלא אכלאים קאמר, כדפירשתי. שאין זה איסור הבא מאליו, שעל ידי מעשה של זריעה נאסרין הכלאים, וגם העבירה היה בשעת זריעה. ואם תאמר: ושביעית היכי אתי מכולהו — דאית בהו לאו, ובשביעית עשה — כלה לחיה מן השדה כו'? ויש לומר: דילפינן מטומאת שרצים, דלא שייך בהו לאו.

הביא ענבים ודרכן כו' — אף על גב דשתיה בכלל אכילה בענבים וזיתים — לענין הבאת בכורים לא כתיבא אכילה, דתהוי שתיה בכלל פרי.

מה לתרומה שכן חייב עליה מיתה וחומש — לרבי דאמר בסנהדרין (פג,א): הזיד במעילה, במיתה — על כרחך לאו אהקדש בעי לעיל, כדפירש בקונטרס, דהא בהקדש נמי איכא מיתה וחומש לרבי. **אלא** אי מתרומה וחד מהנך כו' — פירוש: מנבלה ובכורים או תרומה, או משרצים ובכורים או תרומה. אבל לא כמו שפירש בקונטרס: חמץ ובכורים או תרומה — דמה להנך שכן יש בהן נטילת נשמה מיתה וכרת. וכן מחלב ותרומה או בכורים לא אתי — מהאי טעמא. **דן** מינה ומינה — פירש בקונטרס: דלאו דוקא. ומיהו אפשר דהוי דוקא, משום דגן שהמחהו, דתרומת דגן דאורייתא. דרבי אליעזר מחייב דגן מדאורייתא, ושאר מינין מדרבנן. ורבי יהושע פוטר בדגן שהמחהו, דדון מינה ואוקי באתרה. תירוש ויצהר — אין, שאר מינין — לא, ואפילו דגן. ולהכי פטר נמי בשאר מינין, שאין להחמיר בהן יותר מדגן. **אף** תרומה אפילו שאר מינין — ואם תאמר: אכתי אימא דוקא שבעה מינים שהבכורים נוהגים בהן, ויין תפוחים מנלן? ויש לומר: כיון דהויא אפילו במילי דרבנן, הויא בכולהו.

והדר

וְלִיכְתּוֹב רַחֲמָנָא בְּשַׂרְצִים, וְלֵיתוּ הָנָךְ וְלִיגְמְרוּ מִינַּיְיהוּ! - מְשׁוּם דְּאִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מַה לִּשְׂרָצִים - שֶׁכֵּן טוּמְאָתָן בְּמַשֶּׁהוּ. - וְהָא דְּתַנְיָא: הַטֶּבֶל וְהֶחָדָשׁ וְהַהֶקְדֵּשׁ וְהַשְּׁבִיעִית וְהַכִּלְאַיִם, פּוֹלְטִין - מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּמוֹתָן, מְנָלַן? וְכִי תֵּימָא: לִיגְמַר מֵהָנָךְ, מַה לְּהָנָךְ שֶׁכֵּן אִיסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו הָוֹו. - תֵּינַח הֵיכָא דְּאִיסּוּר בָּא מֵאֵלָיו, הֵיכָא דְּלָאו אִיסּוּר הַבָּא מֵאֵלָיו, מְנָלַן? - גְּמִרִינַן מִכִּבּוּרִים. - וּבִכּוּרִים גּוּפַיְיהוּ מְנָלַן? דְּתָנֵי רַבִּי יוֹסֵי: "פְּרִי" - פְּרִי אַתָּה מֵבִיא, וְאִי אַתָּה מֵבִיא מַשְׁקֶה. הֵבִיא עֲנָבִים וּדְרָכָן, מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "תָּבִיא". - אִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מַה לִּבְכּוּרִים - שֶׁכֵּן טְעוּנִין קְרִיָּה וְהַנָּחָה! אֶלָּא, גְּמַר מִתְּרוּמָה. - וּתְרוּמָה גּוּפָהּ מְנָלַן? דְּאִיתְקַשׁ לִבְכּוּרִים. דַּאֲמַר מָר: "וּתְרוּמַת יָדְךָ" - אֵלּוּ בִּכּוּרִים. מַה לִּתְרוּמָה - שֶׁכֵּן חַיָּבִין עָלֶיהָ מִיתָה וְחוֹמֶשׁ! אֶלָּא גְּמַר מִתַּרְוַיְיהוּ מִתְּרוּמָה וּבִכּוּרִים. - מַה לִּתְרוּמָה וּבִכּוּרִים - שֶׁכֵּן חַיָּבִין עֲלֵיהֶם מִיתָה וְחוֹמֶשׁ! אֶלָּא, אָתְיָא מִתְּרוּמָה וְחַד מֵהָנָךְ, אוֹ מִבִּכּוּרִים וְחַד מֵהָנָךְ. וְהָא דְּתַנַּן: דְּבַשׁ תְּמָרִים וְיֵין תַּפּוּחִים וְחוֹמֶץ סִיתְוָונִיּוֹת וּשְׁאָר מִינֵי פֵּירוֹת שֶׁל תְּרוּמָה - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב קֶרֶן וְחוֹמֶשׁ, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר. בְּמַאי פְּלִיגִי? - בְּדִין מִינָהּ וּמִינָהּ, וּבְדִין מִינָהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ קָמִיפַּלְגִי. דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: דִּין מִינָהּ וּמִינָהּ, מַה בִּכּוּרִים - מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּמוֹתָן, אַף תְּרוּמָה - מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּמוֹתָן. וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ, מַה מַּשְׁקִין דְּקָדְשִׁים בִּתְרוּמָה תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר - אִין, מִידֵּי אַחֲרִינָא - לָא. אַף מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן כְּמוֹתָן, תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר - אִין, מִידֵּי אַחֲרִינָא - לָא. וְהָא דְּתַנַּן: אֵין מְבִיאִין בִּכּוּרִים מַשְׁקֶה אֶלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים מָנַי? - רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא, דַּאֲמַר: דִּין מִינָהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ, וּגְמַר לְהוּ לְבִכּוּרִים מִתְּרוּמָה. וְהָא דְּתַנַּן: אֵין סוֹפְגִין אֶת הָאַרְבָּעִים מִשּׁוּם עֲרֵלָה, אֶלָּא עַל הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים מָנַי? - רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא, דַּאֲמַר: דִּין מִינָהּ וְאוֹקֵי בְּאַתְרָהּ, וּגְמַר לְהוּ לְבִכּוּרִים מִתְּרוּמָה

והדר

שרצים — איסור אכילתם בכעדשה, כטומאתן. דתני רבי יוסי ברבי חנינא: "והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה" וגו' — פתח הכתוב באכילה, וסיים בטומאה, לומר לך: מה טומאה — בכעדשה, אף אכילה — בכעדשה. במעילה, בפרק "קדשי מזבח" (מעילה טז,ב). הילכך אי לא כתיב מיחוי בגופייהו, ויליף מהנך, הוה אמינא: לא מחייב אמיחוין בפחות מכזית. **מה לשרצים** — דין הוא שיהא מיחוי שלהן כמותן. **שכן טומאתן** — ואיסורן במשהו. **החדש** — קודם שקרב העומר, ועושה שֵׂבָר מן השעורין. **והשביעית** — משקין היוצאין מהן נוהגת בהן שביעית, וחייבין בביעור כמותן. **מהנך** — חלב וחמץ ונבלה. **שכן איסור הבא מאליו** — ותינח למילף מיניהו טבל וחדש ושביעית וכלאי הכרם, אבל הקדש לא אתי מיניהו! **בכורים** — אין איסורן בא מאליו, שעל ידי שמפרישן הן קדושים. **פרי** — "מראשית כל פרי". **תביא** — "אשר תביא מארצך", דהוה ליה למיכתב "אשר מארצך". **בכורים טעונין קרייה** — "ארמי אובד אבי". **והנחה** — על הרצפה, "והנחתו לפני ה'". **מה לתרומה ובכורים שכן חייבים עליהן מיתה** — במזיד וחומש בשוגג, וכי פרכת: מה לתרומה שכן חייבין עליה מיתה וחומש ליבא למימר בבורים יוכיחו. **מתרומה וחד מהנך** — חמץ או נבלה דכי פרכת מה לתרומה שכן מיתה! — נבלה תוכיח. מה לנבלה שכן איסור הבא מאליו! — תרומה תוכיח. וחזר הדין, הצד השוה שבהן — שאסורין הן עצמן, ומשקין היוצאין מהן כמותן. אף אני אביא את אלו. **סיתווניות** — ענבים הנמצאין בגפנים בימות החורף, שאין מתבשלין לעולם, ועושין מהן חומץ. **ושאר כל מיני פירות** — חוץ מענבים וזיתים, שדרכן בכך. **מחייב קרן וחומש** — אם אכלן בשוגג. **במאי קמיפלגי** — הואיל דילפינן תרומה מבכורים למשקין היוצאין מהן כמותן? **בדין מינה ומינה** — בכל גזירות שוות ובנין אב שבתורה שאנו למדים דבר מחבירו, אי דיינינן ליה וגמרינן ליה לכל מילי. או "דון מינה" — מה שאנו צריכין לו, "ואוקי באתרה" — למילי אחרנייתא דמיפרשי בגופיה קמיפלגי. **בכורים** — מביאין מכל שבעת המינין. **אף תרומה נמי** — שהפרישה בפירות, כגון תמרים ותפוחים. כיון דתרומה נוהגת בפרי, אף על גב דאינה נוהגת במשקין שלהן אלא בתירוש ויצהר בלבד — הנך משקין, כיון דמפירות תרומה אתו, הרי הן כתרומה. והאי "דון מינה ומינה" — לאו דוקא קאמר, דהא תמרים ותפוחים גופייהו אין תרומתן מן התורה אלא מדברי סופרים. והכי הוא דקאמרינן: כיון דבמידי דאורייתא אית לן דון מינה ומינה, ואי הואי תרומת תמרים דאורייתא — הוה גמרי לה מבכורים למשקין היוצאין מהן כמותן. הכי נמי רבנן בדידהו, כעין דאורייתא תקון. **ורבי יהושע סבר** — אי נמי הוא דאורייתא — לא הויין משקין היוצאין מהן כמותן, דאית לן "דון מינה ומינה ואוקי באתרה", "דון מינה" — לְמָה שהיא צריכה ללמוד הימנה, דהיינו שיהו המשקין ממנה כמותה. ותו לא תדון מינה, אלא העמד אותה במקומה. **תירוש ויצהר** — כתיבי בה, ולא שאר משקין. והנך משקין דנהגו בה תרומה הוא דילפינן מבכורים, דאם קרא עליהן שם תרומה קודם שדרכן — נאסרין משקה היוצא מהן. אבל שאר משקין, דלא כתיבא בהו תרומה, אפילו היא כתיבא בפירות עצמן — לא. **אין מביאין בכורים משקה** — לגמרי משמע, אפילו הביא פירות ודרכן. דאי בדרוכין ועומדין, אפילו ענבים נמי לא, דהא אמרן "פרי אתה מביא, ואי אתה מביא משקה". **רבי יהושע היא דאמר** — גבי תרומה לא קדישי, דאית ליה "דון מינה ואוקי באתרה". וכיון דבתרומה לא מתסרי, הדר גמר לבכורים מינה. דהא דרבי רחמנא בהו "תביא" — זיתים וענבים הוא דרבי. **אין סופגין** — משום משקה הבא מפירות ערלה. **רבי יהושע היא דאמר** — בתרומה לא מיתסרי, ואתו בכורים גמרי מתרומה בהיקשא, דאיקרו "תרומה", ואתיא ערלה וגמר מבכורים מגזירה שוה.

וַהֲדַר מַיְיתֵי לָהּ לְעָרְלָה, "פְּרִי" "פְּרִי" מִכְּפוּרִים. "וְהָאֲלַל". מַאי "אֲלַל"? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מַרְטָקָא, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: בָּשָׂר שֶׁפְּלָטָתוֹ סַכִּין. מֵיתִיבִי: "וְאוּלָם אַתֶּם טֹפְלֵי שֶׁקֶר רֹפְאֵי אֱלִל כֻּלְּכֶם", בִּשְׁלָמָא לְמַאן דַּאֲמַר מַרְטָקָא - הַיְינוּ דְּלָאו בַּר רְפוּאָה הוּא, אֶלָּא לְמַאן דַּאֲמַר בָּשָׂר שֶׁפְּלָטָתוֹ סַכִּין, בַּר רְפוּאָה הוּא! - בָּאֲלַל דִּקְרָא - דְּכוּלֵי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי, כִּי פְּלִיגִי - בָּאֲלַל דְּמַתְנִיתִין. תָּא שְׁמַע, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאֲלַל הַמְכוּנָּם, אִם יֵשׁ פַּזִּית בְּמָקוֹם אֶחָד - חַיָּבִין עָלָיו. וַאֲמַר רַב הוּנָא: וְהוּא שֶׁכְּנָסוֹ. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דַּאֲמַר בָּשָׂר שֶׁפְּלָטָתוֹ סַכִּין - הַיְינוּ דְּכִי אֵיכָּא כַּזִּית מִיחַיֵּב, אֶלָּא לְמַאן דַּאֲמַר מַרְטָקָא - כִּי אֵיכָּא כַּזִּית מַאי הָוֵי? עֵץ בְּעָלְמָא הוּא! - אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה לָא פְּלִיגִי, כִּי פְּלִיגִי אַלִּיבָּא דְּרַבָּנַן. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מַרְטָקָא נַמִּי מִצְטָרֵף, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: דַּוְקָא בָּשָׂר שֶׁפְּלָטָתוֹ סַכִּין, אֲבָל מַרְטָקָא לָא מִצְטָרֵף. - הָאי בָּשָׂר שֶׁפְּלָטָתוֹ סַכִּין הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּחָשִׁיב עֲלֵיהּ - אֲפִילּוּ בְּאַנְפֵּי נַפְשֵׁיהּ מִיטַּמֵּא! וְאִי דְּלָא חָשִׁיב עֲלֵיהּ - בַּטּוּלֵיהּ בָּטְלֵיהּ! רַבִּי אָבִין וְרַבִּי מְיַישֵּׁא. חַד אָמַר: מִקְצָתוֹ חִישֵּׁב עָלָיו, וְחַד אָמַר: מִקְצָתוֹ פָּלְטָתוֹ חַיָּה וּמִקְצָתוֹ פְּלָטָתוֹ סַכִּין. תְּנַן הָתָם: הַחַרְטוֹם וְהַצִּפָּרְנַיִם - מְיַטַּמְּאִין וּמְטַמְּאִין וּמְצָטָרְפִין. - חַרְטוֹם - עֵץ בְּעָלְמָא הוּא! - אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בְּחַרְטוֹם תַּחְתּוֹן. - תַּחְתּוֹן נַמִּי עֵץ בְּעָלְמָא הוּא! - אָמַר רַב פַּפָּא: תַּחְתּוֹן שֶׁל עֶלְיוֹן. "צִפָּרְנַיִם" - אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מְקוֹם הַמּוּבְלָעִים בְּבָשָׂר. "קַרְנַיִם" - אָמַר רַב פַּפָּא: בְּמָקוֹם שֶׁחוֹתְכִין וְיוֹצֵא מֵהֶן דָּם. "כֵּיוָצֵא בּוֹ הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה". אָמַר רַבִּי אַסִי, שׁוֹנִין: יִשְׂרָאֵל בַּטְּמֵאָה וְגוֹי בַּטְּהוֹרָה - צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה וְהֶכְשֵׁר מַיִם מִמָּקוֹם אַחֵר. - הֶכְשֵׁר לָמָּה לִי? סוֹפוֹ לְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה, וְכָל שֶׁסּוֹפוֹ לְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה לָא בָּעֵי הֶכְשֵׁר. דְּתָנֵי דִּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "וְכִי יֶתֵּן מַיִם עַל זֶרַע" מַה זֶּרַע שֶׁאֵין סוֹפָן לְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה צְרִיכִין הֶכְשֵׁר, אַף כָּל שֶׁאֵין סוֹפוֹ לְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה צָרִיךְ הֶכְשֵׁר. וְתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ נִבְלַת עוֹף טָהוֹר צְרִיכָה מַחֲשָׁבָה וְאֵינָהּ צְרִיכָה הֶכְשֵׁר - מִפְּנֵי

שסופה

מרטקא — גיד השדרה והצואר, והוא רחב ולבן וקשה מאד, וקורין אותו ייבו"ל. **בשר שפלטתו סכין** — כשמפשיטין את הבהמה, פעמים שהסכין פולט מן הבשר אצל העור, ולא חשיב. ולקמיה פריך: היכי דמי דאצטרופי מצרף, ובאפי נפשיה אין מקבל טומאה? **ואולם אתם טופלי שקר** — איוב אמר לחבריו: מחברי דברי שקר אתם, ודבר שאין בו רפואה אתם אומרין לרפואתי. ומרטקא משנפסק, אין לו רפואה להחבר עוד. **בשר שפלטתו סכין בר רפואה הוא** — המדלדל בשר מן החי, פעמים שקושרין אותו במקומו והוא נדבק ומעלה ארוכה. **המכונם** — הנאסף יחד יפה. **חייבין עליו** — משום נבלה, בין שאוכלו בין שנוגע בו, ונכנס למקדש. ופליג אמתניתין דקתני: אבל לא טומאת נבלות. **והוא שכנסו** — דאחשביה, וגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא. אבל מתכנס מאליו, או על ידי תינוקות שלא במתכוין — לא פליג רבי יהודה דליהוי נבלה. **בשלמא למאן דאמר** — "אלל" היינו בשר שפלטתו סכין — היינו דמחייב, דאיכא למימר: כיון דכנסו אחשביה, והדר למילתיה וגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא. **באלל דרבי יהודה לא פליגי** — דודאי רבי יהודה א"בשר שפלטתו סכין" קאי. ורבי יוחנן נמי מודי דבשר שפלטתו סכין איקרי "אלל", ובמרטקא הוא דפליגי. ולתנא קמא רבי יוחנן אמר מרטקא נמי מקרי "אלל", כדאשכחן בקרא, ו"אלל" דמתניתין דקאמר מצטרף — בכולהו אלל קאמר דמצטרפי, ובאפי נפשייהו לא מטמו. ואתא רבי יהודה למימר: באלל מרטקא מודינא דלא הוי בשר באנפי נפשיה לענין נבלות. אבל בשר שפלטתו סכין, אם חזר וכינסו — גלי אדעתיה דלא בטליה, וחייבין עליו משום נבלה. **אבל מרטקא לא מצטרף** — דעץ בעלמא הוא. **אי דחשיב עליה** — אפילו בתר הכי. **באנפי נפשיה** — נמי ליטמא טומאת אוכלין, דקיימא לן דמחשבה שויא אוכלא כל מידי דמצי למיכליה, ואף על גב דלאו אורחיה, כדאמרן בפרק "בהמה המקשה" (חולין עז,ב): עור ששלקו ושליא שחישב עליה — מטמא טומאת אוכלין. ונהי דתו לא הדר הוי בשר לענין טומאת נבלות, דהא נעשה עור בבטולו הראשון, אבל לאוכלו מיהא הוי לטמא טומאת אוכלין, אם נגע בשרץ, דלא גרע מעור ששלקו. **מקצתו חישב עליו** — ולא פירש איזה קצת. הלכך, כביצה מיניה לא מקבל טומאה — דהא לא חישב על כולו. אבל כי מצטרף בהדי שאר אוכלין — מצטרף ההוא קצת מחשבה דאית ביה לאשלומי שיעורא. **פלטתו חיה** — נשכה כלב ודלדל מן הבשר לצד העור, ואחר כך שחטה והפליט גם הסכין עוד, ואין ידוע אי זה מהן פלטה חיה ואיזה סכין. וההוא דפלטתו חיה — לא בטיל מסתמא, וההוא דסכין — בטליה מדעת. וכולה, בדלא חשיב עליה. הלכך, כי הוי בהדי שאר אוכלין — מצטרף ההוא קצת דחיה בהדייהו, ולטומאת נבלות — לא. ואף על גב דפלטתו חיה — דמתניתין רבי עקיבא היא, דאמר: העור מבטלו מטומאת נבלות, ואפילו פלטתו חיה, לקמן (חולין קכב,א). **תנן התם** — במסכת טהרות (פרק ראשון משנה ב) בסדר טהרות גבי נבלת עוף טהור. **החרטום** — בי"ק בלעז. **מיטמאין** — אם קבל העוף טומאה מן השרץ אלו נעשין יד להכניס ולהוציא טומאת עוף אין לו טומאת מגע משום נבלה אלא אם כן קבלה מאחרים. שהרי אין לך אלא האמור בה, טומאת אבילה לטמא בבית הבליעה. **ומצטרפין** — לכביצה. **תחתון של עליון** — קליפת רצועה דקה יש בתוך הפה דבוקה לחרטום בעליון לארכו. **צפרנים** — היכא הוו אוכל. **מקום המובלע בבשר** — שרשי הצפרנים. **השוחט בהמה טמאה לגוי** — הא פרישית לה (חולין קיז,ב): דכיון דדכוותה בשחיטת ישראל בטהורה משויא לה אוכלא בעודה מפרכסת. ולישראל שריא, דהא בשחיטה תליא להו מילתא — השתא נמי, הואיל וישראל שחטה שחיטה מעליא. אף על גב דבטמאה לא שייכא שחיטה, ולגוי לא משתרי עד שתמות, דאבר מן החי הוא לגביה — אפילו הכי, מהניא מחשבת ישראל להאבילה לגוי לשויא אוכלא בעודה מפרכסת. וכל שכן טהורה, שאוכל היתר גמור הוא בעודה מפרכסת. והא דאמרינן: אסור לאבול מבהמה קודם שתצא נפשה — מדרבנן הוא. וכן גוי בטהורה — תניא נמי לקמן, דהואיל וטהורה היא, ואשכחן היתר בטהורה מפרכסת ששחטה ישראל — השתא נמי כי שחטה גוי, הויא אוכל לטמא טומאת אוכלין מן השרץ. שאם תחזור ותגע באוכלין אחרים קודם שתמות ותעשה נבלה — תטמאם. אבל ישראל בטהורה — אין צריכה מחשבה, וגוי בטמאה — לא מהניא לה מחשבה בעודה מפרכסת, דלא אשכחן היתר בדכוותה. **שונים** — יש תנאים ששונים שישראל בטמאה צריך מחשבה להאבילה לגוי, ואי לא חישב — לא הויא אוכל עד שתמות. וכן גוי בטהורה. **והכשר** — ממקום אחר. הכשר מים, דדם שחיטה דילה לא מכשר לה — דלא איקרי "משקה" אלא "דם חללים", כדאמרינן ב"השוחט" (חולין לה,ב). ומיהו דם שחיטה הוגנת — מכשיר, דאיתקש למים, דכתיב "על הארץ תשפכנו כמים", כדאמרינן ב"השוחט" (חולין לה,ב). אבל דגוי — לאו "דם חללים" הוא, ולא "דם שחיטה" הוא, והוי כדם מגפתו וכדם המת. ד"חלל" לא מיקרי אלא על ידי גיסטרא ומצוער, כדאמרינן בסוטה (מה,ב): לתת אותה על צוארי חלל רשע. **הרי סופה לטמא טומאה חמורה** — אדם וכלים בכזית, ואפילו במשא כשתמות. **זרעים** — אינן נעשין אב הטומאה עולמית, ואפילו נגעו במת שהוא אבי אבות, ואינן נעשין אב לטמא אדם וכלים. דמהיכא נפקא דנוגע במת מטמא אדם? מהאי קרא דכתיב (במדבר יט) "וכל אשר יגע בו הטמא יטמא, והנפש הנוגעת" באותו טמא "תטמא עד הערב". וכי כתיב האי קרא — בדבר שיש לו טהרה בהזאה ובטבילה כתיב. דכתיב לעיל מיניה "והזה הטהור על הטמא" וגו', ובההוא טמא קאי "והנפש הנוגעת" — יצאו אוכלין ומשקין וכלי חרס, הואיל ואין להם טהרה במקוה, אין נעשין אב הטומאה. **נבלת עוף טהור צריכה מחשבה** — לקבל טומאת אוכלים מן השרץ. שאם לא חישב עליה לאוכלה — אינה מקבלת טומאה. ואם חזרה ונגעה באוכלים — לא נטמאו. **ואינה צריכה הכשר** — משנה היא במסכת טהרות (פרק ראשון משנה א): שלשה עשר דברים נאמרו בעוף טהור, וזו אחת מהן.

שסופה

והדר מייתי (לה) לערלה פרי פרי מבכורים — ואם תאמר: דבפרק "כל שעה" (פסחים כד,ב) פשיט מהך משנה דכל איסורים שבתורה אין לוקין עליהם אלא כדרך הנאתן, והכא קאמר משום דגמר לה מבכורים! ויש לומר: דרבוי דהכא צריכי, דלא נימא זיעה בעלמא הוא.

מרטקא — פירש רבינו חננאל: בשר מת, וכן נראה לרבינו תם. ולא כפירוש הקונטרס שפירש: גידי הצואר, מדאמרינן פרק "כל הפסולים" (זבחים לה,א): פגל באלל — נתפגלה מוראה, פגל במוראה — לא נתפגלה אלל. ובעוף אין גידי צואר קשין, ומוראה לא שייך אלא בעוף. ולמאן דמפרש בשר שפלטתו סכין — לא קשה ליה מהתם, דהא אמרינן בסמוך דלכולי עלמא מרטקא נמי הוי אלל. **רבי** יהודה אומר חייבים עליו — הא דלא קאמר "מטמא טומאת נבלות" — דלא תימא: מדרבנן, להכי קאמר "חייבין עליו".

והוא שכנסו — תימה: מה שייכא מחשבה לאיסור? דגבי טומאה שייך לחלק, דאי מבטל ליה — עץ בעלמא הוא, אבל משום דבטליה — לא משתרי באבילה! לכך נראה ד"חייבין עליו" לא מיירי לענין אבילה, דלא צריך כנסו אלא לענין אם נבנס למקדש, כמו שפירש בקונטרס בלשון אחר. והא דלא נקט "טמא" — דלא תימא: מדרבנן, כדפירשתי. וכן נראה: דאי אאבילה — הא כיון דאכלו, אין לך כינוס גדול מזה. **ורבי** יוחנן אמר אף מרטקא מצטרף — ולאו בכהאי גונא דהוי שומר — דאם כן, מאי טעמא דריש לקיש עור ועצם מצטרפים משום שומר, וצירוף שומר מקראי דרשינן לעיל (קיח,א)? אלא מיירי כגון שיש בראשו כזית בשר, דאף על גב דלא הוי שומר — מצטרף, דראוי הוא שיאכל אגב בשר. וריש לקיש סבר דלא מצטרף — דאין ראוי לאבילה, דעץ בעלמא הוא. **חבי** גרסינן במשנה בטהרות החרטום והצפרנים מטמאין כו' — ולא גרסינן בה "קרנים", וקרנים דמפרש בה רב פפא בסמוך — אמתניתין דהכא קאי.

הואיל

הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית — פירש הקונטרס: שיכול לחותכה בחתיכות קטנות פחותות מכזית בעודה מפרכסת. ולא היה צריך לפרש כן, אלא אפילו חתיכות גדולות, ובלבד שלא יהיו אברים. דבשר מן החי לא מטמא, כדאמר לקמן בפרקין (קכח,ב). ועל הנבלה הוא דקאמר צריך שישייר ויעמיד על (טומאה) פחות מכזית.

ולהעמידה על פחות מכזית — ואם תאמר: השתא נמי סופו לטמא טומאה חמורה, כיון דאילו מצטרף ליה עם חצי זית אחר — מטמא, כדאמר פרק "דם שחיטה" (כריתות כא,א)! ויש לומר: דהתם בנבלה שמתה לגמרי מהני צירוף. אבל הכא, הואיל וסופו לטמא טומאה חמורה אחר שתמות, שיצרפנה לכזית — לא אמרינן.

ומי אמר חזקיה הכי — דחזקיה אחזקיה ניחא ליה לאקשויי, אף על גב דהוי מצי לאקשויי בלאו הכי ממתניתין דקתני "אבל לא טומאת נבילות" אחזקיה דאמר מתה היא.

נחרה אין בה טומאה של כולם — היינו נמי אין מטמאה טומאת אוכלין, דקתני גבי שחט בה סימן אחד. אלא משום דלא עשה בה דרך שחיטה נקט האי לישנא, כלומר נחרה. והתם פשוט דאין בה טומאה כלל, כיון דלא עבד כלל דרך שחיטה.

וגו' ששחט בהמה טהורה לישראל — רבותא נקט, דאפילו לישראל, דבשחיטה תליא מילתא, אבר הפורש ממנה כפורש מן החי.

אביי אמר אינה מצלת כו' — וטעמא: משום דכי חיה היא לכל דבריה, ולכך רובעה חייב. ומכל מקום מטמא טומאת אוכלין — כיון דבת אכילה. היא ובקונטרס פירש: משום דלחומרא.

ותימה: אי ספיקא היא, אמאי רובעה חייב? אי שפופה לטמא טומאה חמורה — אדם ובגדים, אם יאכלנה. הילכך, אינה צריכה הכשר — דילפינן מזרעים, וטעמא דמחשבה: משום דסתמא לאו לאכילה קיימא, ובבפרים קיימינן, שאין רגילים לאכול עופות. אבל בכרכים תנן (עוקצים פרק שלישי משנה ג) דאין צריכין מחשבה — דסתמא לאכילת גוים עומדת.

אמר חזקיה — שאני מתניתין דבמפרכסת קיימינן, שעדיין אין בה טומאה חמורה. וסופה נמי — שמא לא תבא לידי טומאה חמורה, שהרי הוא יכול לגוררה לגירורים דקים פחותים, פחותים מכזית, עד שתבלה כולה, ושוב לא תטמא טומאת נבלות. אבל נבלת עוף טהור — כבר מתה, וראויה לטמא טומאה חמורה.

ומי אמר חזקיה הכי — אלמא סבירא ליה לחזקיה הא דתנן דאין טומאת נבלות במפרכסת. **שחט בה** — בטמאה. **אינה לאברים** — אין בן נח מוזהר עליה משום אבר מן החי. וכל שכן בטהורה — דליכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור, ואפילו רבי יוחנן מודי בה בטהורה. **אמר ליה** — מודה חזקיה דאינה מטמאה בנבילה, ואף על פי שמותרת לבני נח — דיצאה מכלל חיה, ולכלל מתה לא באת, ובטומאת נבלות כתיב "וכי ימות". **דתני רב אושעיא כוותיה** — דאסורה לבני נח. **מטמאה טומאת אוכלין** — אם נגעה בשרץ וחזרה ונגעה באוכלין, הואיל וישראל שחטה שחיטה מעליתא וחישב עליה להאכילה לגוי, כדפרישית לעיל. **כפורש מן החי** — ומטמא מיד כאבר מן הנבלה, דאמרינן בהאי פירקא (חולין קכח,ב): אבר מן החי מטמא כנבלה. **ובשר הפורש ממנה כפורש מן החי** — אין בו טומאה, דבשר הפורש מן החי — טהור. ולהכי הוי כמן החי, שאסור לבני נח. **אפילו לאחר שתצא נפשה** — הואיל ונחתך מחיים, והיינו כרבי יוחנן. **שחט בה אחד מטמאה טומאת אוכלין** — דלא אשכחן היתר אכילה בדכוותה, לא לישראל ולא לבני נח, וכן בנחרה ועודה מפרכסת. **מטמאה טומאת אוכלין** — הואיל ויש היתר אכילה בדוגמתה אם שחטה ישראל, השתא נמי מהניא לה הך מחשבת גוי לצורך ישראל לשוייה אוכל. **במקום שאין עושה אותה טרפה** — כגון חצי קנה. **שחט ישראל** — וגמר גוי, הואיל וגמרו ביד גוי — טרפה. **יפה יפה** — יותר מבשר אחר, מפני שלא הספיק דמו לצאת, וכשחותכו נבלע בתוכה, לפי שכשהבהמה מוציאה נשמה היא מתאנחת, ומוציא דמה יפה. **וממתין לה עד שתצא נפשה** — כדתניא ב"ארבע מיתות" (סנהדרין סג,א): מנין לאוכל מבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה? שנאמר "לא תאכלו על הדם", ואסמכתא דרבנן בעלמא היא. **אחד גוי ואחד ישראל מותרים בו** — דהואיל ומותר לישראל, הותר אף לגוי. דליכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור. אבל הנך דלעיל, שחיטת טמאה וכן שחיטת גוי בטהורה — אין בה היתר לישראל, ולגוי נמי לא משתריא, דחזיה היא. **מסייע ליה לרב אידי** — הא דקתני שאף הגוי מותר בו. **שיבריא** — בשר זה טוב לרפואה. **בעי רבי אלעזר** — מתניתין דישראל בטמאה וגוי בטהורה, דטעמא דמשוינן לה אוכלא משום שחיטה היא, דהא נחרה אין בה טומאה. **שהה בה או דרס מהו** — מי הוי כנחירה ולא מטמאה? **בבהמה טהורה** — כאילו מטהרה לאכילה. **למאי** — הלכתא קא דייק כולי האי "הכשר שחיטה בטהורה"? **מהו שתציל על הבלועין שבתוכה** — ישראל בטמאה וגוי בטהורה, ומפרכסת, ובלעה כלים בחייה, והרי היא באהל המת, מהו שתציל עליהן? כדאמרן ב"בהמה המקשה" (חולין עא,ב): בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת — לא נטמאה. הכא מאי? כיון דאינה מטמאה טומאת נבלות — חיה היא, או דילמא כיון דמטמאה טומאת אוכלין — אינה מצלת, דלאו בלוע הוא. ובישראל בטהורה לא מיבעי לן — דודאי אינה מצלת, הואיל ואף באכילה מותרת. וגוי בטמאה — פשיטא לן דמצלת, הואיל ואין בה טומאה של כולם, אלמא חיה היא. **אמר ליה מטמאה טומאת אוכלין** — אלמא מתה היא. **ומצלת** — בתמיה. **אמר אביי אינה מצלת כו'** — לחומרא. **חייב** — מיתה במזיד וחטאת בשוגג. **והוא שבנסו** — דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא. אבל נתכנס מאליו, כמו שכנסוהו תינוקות אחר הפשט — לא, הואיל ובטל מתחלה ונעשה עור, תו לא הדר הוי בשר. דלטומאת אוכלין הוא דמהניא מחשבה לשויה אוכלא, דאפילו עור ששלקו מטמא טומאת אוכלין אחרי שעשאו רך. אבל לשויה בשר — לא.

שֶׁפּוֹפָה לְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה! אָמַר חִזְקִיָּה: הוֹאִיל וְיָכוֹל לְגוֹרְרָהּ וּלְהַעֲמִידָהּ עַל פָּחוֹת מִכַּזַּיִת. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִרְמְיָה לְרַבִּי זֵירָא: וּמִי אָמַר חִזְקִיָּה הָכִי? וְהָא אִיתְמַר, שָׁחַט בָּהּ שְׁנַיִם אוֹ רוֹב שְׁנַיִם וַעֲדַיִן הִיא מְפַרְכֶּסֶת. חִזְקִיָּה אָמַר: אֵינָהּ לְאֵבָרִים, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֶשְׁנָהּ לְאֵבָרִים. חִזְקִיָּה אָמַר אֵינָהּ לְאֵבָרִים - מֻתָּה הִיא. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר יֶשְׁנָהּ לְאֵבָרִים - לָאו מֻתָּה הִיא! אֲמַר לֵיהּ: יָצְתָה מִכְּלַל חָיָה, וְלִכְלַל מֻתָּה לֹא בָּאת. גּוּפָא, שָׁחַט בָּהּ שְׁנַיִם אוֹ רוֹב שְׁנַיִם וַעֲדַיִן הִיא מְפַרְכֶּסֶת. חִזְקִיָּה אָמַר: אֵינָהּ לְאֵבָרִים. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יֶשְׁנָהּ לְאֵבָרִים. אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: נְקוֹט לְהָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן בְּיָדָךְ, דְּתָנֵי רַב אוֹשַׁעְיָא כְּוָותֵיהּ. דְּתָנֵי רַב אוֹשַׁעְיָא: יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁחַט בְּהֵמָה טְמֵאָה לְגוֹי, שָׁחַט בָּהּ שְׁנַיִם אוֹ רוֹב שְׁנַיִם וּמְפַרְכֶּסֶת - מְטַמְּאָה טוּמְאַת אוֹכָלִין, אֲבָל לֹא טוּמְאַת נְבֵלוֹת. אֲבָר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה - כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַי, וּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה - כְּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי, וְאָסוּר לִבְנֵי נֹחַ, וַאֲפִילּוּ לְאַחַר שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ. שָׁחַט בָּהּ אֶחָד אוֹ רוֹב אֶחָד - אֵינָהּ מְטַמְּאָה טוּמְאַת אוֹכָלִין, נִחְרָהּ - אֵין בָּהּ טוּמְאָה שֶׁל כְּלוּם. וְגוֹי שֶׁשָּׁחַט בְּהֵמָה טְהוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל וּמְפַרְכֶּסֶת - מְטַמְּאָה טוּמְאַת אוֹכָלִין, אֲבָל לֹא טוּמְאַת נְבֵלָה.

אֲבָר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה - כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַי, וּבָשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה - כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַי. וְאָסוּר לִבְנֵי נֹחַ, וַאֲפִילּוּ לְאַחַר שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ. שָׁחַט בָּהּ אֶחָד אוֹ רוֹב אֶחָד - אֵינָהּ מְטַמְּאָה טוּמְאַת אוֹכָלִין, נִחְרָהּ - אֵין בָּהּ טוּמְאָה שֶׁל כְּלוּם. שָׁחַט גּוֹי בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה, וּבָא יִשְׂרָאֵל וּגְמָרָהּ - כְּשֵׁרָה. שָׁחַט יִשְׂרָאֵל, בֵּין בְּמָקוֹם שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה וּבֵין בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה, וּבָא גּוֹי וְגָמַר - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. הָרוֹצֶה שֶׁיֹּאכַל מִבְּהֵמָה קוֹדֶם שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ - חוֹתֵךְ כַּזַּיִת בָּשָׂר מִבֵּית שְׁחִיטָתָהּ, וּמוֹלְחוֹ יָפֶה יָפֶה וּמַדִּיחוֹ יָפֶה יָפֶה, וּמַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ, וְאוֹכְלוֹ. אֶחָד גּוֹי וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל מוּתָּרִין בּוֹ. מְסַיַּע לֵיהּ לְרַב אִידִי בַּר אָבִין, דַּאֲמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין, אֲמַר רַב יִצְחָק בַּר אָשְׁיָין: הָרוֹצֶה שֶׁיִּבָּרֵיא - חוֹתֵךְ כַּזַּיִת בָּשָׂר מִבֵּית שְׁחִיטָתָהּ, וּמוֹלְחוֹ יָפֶה יָפֶה וּמַדִּיחוֹ יָפֶה יָפֶה וּמַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשָׁהּ, אֶחָד גּוֹי וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל מוּתָּרִים בּוֹ. בָּעֵי רַבִּי אֶלְעָזָר: שָׁהָה בָּהּ, דָּרַס בָּהּ, מַהוּ? אֲמַר לֵיהּ הַהוּא סָבָא: הָכִי אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, צְרִיכָה הֶכְשֵׁר שְׁחִיטָה כִּבְהֵמָה טְהוֹרָה. הֶכְשֵׁר לְמַאי? אֲמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: מְטַמְּאָה טוּמְאַת אוֹכָלִין, וּמַצֶּלֶת? אָמַר לֵיהּ: אֵינָהּ מְטַמְּאָה טוּמְאַת נְבֵלוֹת, וְלֹא תַּצִּיל? אֲמַר אַבַּיֵי: אֵינָהּ מַצֶּלֶת עַל הַבְּלוּעִים שֶׁבְּתוֹכָהּ - דְּהָא מְטַמְּאָה טוּמְאַת אוֹכָלִין, וְהָרוֹבֵעָהּ חַיָּיב דְּהָא אֵינָהּ מְטַמְּאָה טוּמְאַת נְבֵלָה. "רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָאֵלָּל" [וכו']. אָמַר רַב הוּנָא: וְהוּא שֶׁבְּנָסוֹ. וְאָמַר רַב הוּנָא: שְׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים שֶׁיֶּשְׁנָן עַל גַּבֵּי הָעוֹר, הָעוֹר מְבַטְּלָן.

אליבא פלוגתא

[לא.]

עִבְרִי גַּבֵּי יְוָנִי לֹא כְּעִנְיָן אַחֵר הוּא?!

כַּמָּה יְהוּ הָעֵדִים וְרָחוֹקִים מִן הַכְּתָב? כְּדֵי שֶׁיְּהוּ מַקְרִים עִמּוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְלֹא שִׁיטָה. רַבִּי דּוֹסְתָּא בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר: מְלֹא חֲתִימַת יְדֵי הָעֵדִים.

רַב יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב אָמַר: מְשַׁעֲרִין אוֹתוֹ עַד כְּדֵי ׳לְךְ׳ וּ׳לְךְ׳.

בְּאֵי זֶה כְּתָב מְשַׁעֲרִין אוֹתוֹ? רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי שְׁבְּתַי: מְלֹא חֲתִימַת יְדֵי הָעֵדִים. חִזְקִיָּה אָמַר: וּבִלְבַד לְקֻלָּא, שֶׁאִם הָיָה חוֹתָם יְדֵי הָעֵדִים דַּק, וְהַכְּתָב גַּס, הוֹלְכִין אַחַר הַגַּס. חוֹתָם יְדֵי הָעֵדִים גַּס, וְהַכְּתָב דַּק, הוֹלְכִין אַחַר הַדַּק. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: אֵין הֲוָה כְּגוֹן יוֹסֵי בֶּן יַנַּאי, מְשַׁעֲרִין כְּדֵי ׳מֶלֶךְ׳ וּ׳בֶן מֶלֶךְ׳.

רַבִּי אִידִי בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה: צָרִיךְ לְהַרְחִיק מִן הַמְּחַק מְקוֹם שְׁתֵּי שִׁיטִין. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: וַאֲפִלּוּ פְּשׁוּט. רַב אָמַר: ׳מְחַק אוֹ תְלוּת שֶׁבִּכְתָב הַזֶּה׳, זֶהוּ קִיּוּמוֹ. רַב אָמַר: ׳זֶהוּ קִיּוּמוֹ׳.

רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק בֶּן חֲקוֹלָא: כָּל מַה שֶּׁאַתְּ יָכוֹל לִתְלוֹת בִּמְחָק תְּלֵה. מַהוּ כָּל מַה שֶּׁאַתְּ יָכוֹל לִתְלוֹת בִּמְחָק תְּלֵה? רַבִּי יַסָּא קוֹצִירָה חַתְנֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסָה: סְמִפּוֹן כָּתוּב מִלְּעֵיל, וְסִמְפּוֹן מְחִיק מִלְּרַע, אֲנִי אוֹמֵר: גָּמְרוּ לַעֲשׂוֹתָן קְדוּשִׁין גְּמוּרִין, בְּגִין דְּלָא מֵיצַר בֵּינַיָּה גֵּט מַחֲקֵיהּ. וְרַבָּנָן חָשְׁשִׁין דְּלָא מֵיצַר בֵּינַיָּה גֵּט.

שְׁטָר נִפַּק רַבִּי חוּנָה לְרַבִּי שַׁמַּי, אוֹגְרוֹי מְחִיק, קוּנְטָא לָא מְחִיק. אֲמַר רַב חוּנָה לְרַבִּי שַׁמַּי: פּוֹק חֲמֵי עַד הֶהָן אֲתָן קוּנְטָא מְשַׁמֵּשׁ. נְפַק וְמַר: עִם טְרָיֶיא קוּנְטָא.

[לא:]

מִי נִפַּק אֲמַר: הֲדָא מִיבְעֵי מִיתַּגְּרָה תְּלָת, אַפְסְדַת עֲשַׂר.

הֵשִׁיב רַבִּי עַל דִּבְרֵי רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל: גּוּפוֹ שֶׁל גֵּט מוֹכִיחַ עָלָיו, אִם פְּשׁוּט הוּא אִם אֵינוֹ פָּשׁוּט. מַהוּ גּוּפוֹ שֶׁל גֵּט? אָמַר רַבִּי בָּא: מִדְּמַר רַב הוּנָא: לְעוֹלָם אֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין מִלְּמַטָּה עַד שֶׁיִּקָּרְאוּ בוֹ מִלְּמַעְלָן ׳אֲנִי פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי מְקַבֵּל אֲנִי עָלַי כָּל מַה שֶּׁכָּתוּב לְמַעְלָן׳. וְהָתָנֵי: טֹפֶס שְׁטָרוֹת כֵּן הוּא! אָמַר רַבִּי מָנִי: טֹפֶס שְׁטָרוֹת מְקֻשָּׁרוֹת כֵּן הוּא.

אָמַר רַבִּי אָבִין: וַאֲפִלּוּ תֵּימַר הוּא פָּשׁוּט הוּא מְקֻשָּׁר, בִּמְקֻשָּׁר - מְעַכֵּב, בְּפָשׁוּט - אֵינוֹ מְעַכֵּב. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר, בְּמוֹסִיף עַל הַהֲלָכָה. פָּשׁוּט בִּשְׁנַיִם, מְקֻשָּׁר בִּשְׁלֹשָׁה, וְהֵן עוֹשִׂין אוֹתוֹ בִּשְׁלֹשָׁה. פָּשׁוּט מִתּוֹכוֹ, מְקֻשָּׁר מֵאַחֲרָיו, וְהֵן עוֹשִׂין אוֹתוֹ מִתּוֹכוֹ וּמֵאַחֲרָיו.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: גֵּט פָּשׁוּט עֵדָיו שְׁנַיִם, וּמְקֻשָּׁר עֵדָיו שְׁלֹשָׁה. פָּשׁוּט שֶׁכָּתַב בּוֹ עֵד אֶחָד, וּמְקֻשָּׁר שֶׁכָּתוּב בּוֹ שְׁנֵי עֵדִים - שְׁנֵיהֶן פְּסוּלִין. כָּתוּב בּוֹ ׳זוּזִין מֵאָה דִּי הִמּוֹ סְלְעִין עֶשְׂרִין׳, אֵין לוֹ אֶלָּא עֶשְׂרִים. ׳זוּזִין מֵאָה דִּי הִמּוֹ סְלְעִין תְּלָתִין׳, אֵין לוֹ אֶלָּא מָנֶה. ׳כְּסַף זוּזִין דִּי אִנּוּן׳ וְנִמְחֲקוּ, אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם. ׳כְּסַף סְלְעִין דִּי אִנּוּן׳ וְנִמְחֲקוּ, אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם. ׳דַּרְכּוֹנוֹת דִּי אִנּוּן׳ וְנִמְחֲקוּ, אֵין פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם.

גְּמָרָא: תָּנֵי: ״זוּזִין דִּינוֹן״ וְנִמְחֲקוּ, חֲמִשָּׁה, וְהַלָּה אוֹמֵר: אֵינוֹ אֶלָּא שְׁנַיִם. תַּמָּן אָמְרֵי: בֶּן עַזַּאי וְרַבִּי עֲקִיבָה, חַד אָמַר: נוֹתֵן שְׁנַיִם וְנִשְׁבָּע עַל הַשְּׁאָר. וְחַד אָמַר: כֵּיוָן שֶׁאִלּוּ לֹא הוֹדָה לוֹ כָּל עִקָּר, לֹא הָיָה לוֹ אֶלָּא שְׁנַיִם, אֵינוֹ נִשְׁבָּע אֶלָּא עַל מַה שֶּׁהוֹדָה.

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: כָּתוּב בּוֹ מִלְמַעְלָה מָנֶה וּמִלְמַטָּה מָאתַיִם, מִלְמַעְלָה מָאתַיִם וּמִלְמַטָּה מָנֶה, הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַתַּחְתּוֹן. וְאִם כֵּן, לָמָּה כוֹתְבִין אֶת הָעֶלְיוֹן? שֶׁאִם תִּמְחֵק אוֹת אַחַת מִן הַתַּחְתּוֹן יִלְמַד מִן הָעֶלְיוֹן.

גְּמָרָא: תָּנֵי: לְעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן יִלְמַד מִן הָעֶלְיוֹן בְּמִקְשָׁר בְּאוֹת אַחַת וְלֹא בִּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. בֵּין ״חָנָן״ לְ״חָנָנִי״, בֵּין ״עָנָן״ לְ״עָנָנִי״, בְּאוֹת אַחַת - מְקַיְּמִין אוֹתוֹ, בִּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת - אֵין מְקַיְּמִין אוֹתוֹ.

רַבִּי יִצְחָק שְׁאַל: מִלְמַעְלָן כָּתוּב ״חָנָן״, וּמִלְמַטָּן ״נָנִי״, מַהוּ לִלְמֹד הַתַּחְתּוֹן מֵעֶלְיוֹן ״חָנָן״ וְעֶלְיוֹן מִתַּחְתּוֹן ״נָנִי״.

[לב.]

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: כּוֹתְבִין גֵּט לְאִישׁ אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, וְשׁוֹבֵר לְאִשָּׁה אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין בַּעְלָהּ עִמָּהּ, וּבִלְבַד שֶׁיִּהֵא מַכִּירָהּ, וְהַבַּעַל נוֹתֵן אֶת הַשָּׂכָר. כּוֹתְבִין שְׁטָר לַלּוֶוה אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין הַמַּלְוֶה עִמּוֹ, וְאֵין כּוֹתְבִין לַמַּלְוֶה עַד שֶׁיִּהֵא הַלּוֶוה עִמּוֹ, וְהַלּוֶוה נוֹתֵן שָׂכָר. כּוֹתְבִין שְׁטָר לַמּוֹכֵר אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין לוֹקֵחַ עִמּוֹ, וְאֵין כּוֹתְבִין לַלּוֹקֵחַ עַד שֶׁיִּהֵא הַמּוֹכֵר עִמּוֹ, וְהַלּוֹקֵחַ נוֹתֵן אֶת הַשָּׂכָר. אֵין כּוֹתְבִין שְׁטָרֵי אֲרוּסִין וְנִשּׂוּאִין אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶן, וְהֶחָתָן נוֹתֵן אֶת הַשָּׂכָר. אֵין כּוֹתְבִין שְׁטָרֵי אֲרִיסוּת וְקַבָּלָנוּת אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶן, וְהַמְקַבֵּל נוֹתֵן אֶת הַשָּׂכָר. אֵין כּוֹתְבִין שְׁטָרֵי בֵּרוּרִין וְכָל מַעֲשֵׂה בֵית דִּין אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶן, וּשְׁנֵיהֶן נוֹתְנִין אֶת הַשָּׂכָר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לִשְׁנֵיהֶן כּוֹתְבִין שְׁנַיִם, לָזֶה בְּעַצְמוֹ וְלָזֶה בְּעַצְמוֹ.

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי בָּא: צָרִיךְ שֶׁיִּהֵא מַכִּיר לִשְׁנֵיהֶן. אָמַר רַבִּי לָא: צָרִיךְ שֶׁיִּהֵא מַכִּיר לָאִישׁ בְּגוּטוֹ וְלָאִשָּׁה בְּשׁוֹבָרָהּ.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי בָּא: הִתְקִין רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן שֶׁיִּכְתֹּב ״אִישׁ פְּלוֹנִי וְכָל שֵׁם שֶׁיֵּשׁ לוֹ, אִשָּׁה פְּלוֹנִית וְכָל שֵׁם שֶׁיֵּשׁ לָהּ״, מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם! וַאֲפִלּוּ כְּרַבִּי לָא לֵית הִיא פְּלִיגָא? ״בְּרִאשׁוֹנָה הָיָה מְשַׁנֶּה שְׁמוֹ וּשְׁמָהּ שֵׁם עִירוֹ וְשֵׁם עִירָהּ״.

[לב:]

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: מִי שֶׁפָּרַע מִקְצָת חוֹבוֹ וְהִשְׁלִישׁ אֶת שְׁטָרוֹ, וְאָמַר לוֹ: ״אִם לֹא נָתַתִּי לְךָ מִכָּן וְעַד יוֹם פְּלוֹנִי, תֵּן לוֹ שְׁטָרוֹ״, הִגִּיעַ זְמַן וְלֹא נָתַן, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִתֵּן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יִתֵּן. מִי שֶׁנִּמְחַק שְׁטַר חוֹבוֹ, מַעֲמִיד עָלָיו עֵדִים וּבָא לִפְנֵי בֵית דִּין, וְהֵן עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם, ״אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי נִמְחַק שְׁטָרוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֵדָיו״.

גְּמָרָא: תָּנֵי: עִצּוּמִים, רַבִּי אַבָּהוּ גָּבֵי, רַבִּי אַחָא גָּבֵי, רַבִּי אַמִּי גָּבֵי, רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי לָא גָּבֵי. אָמַר רַבִּי מָנָא: אַף עַל גַּב דְּלֵית רַבִּי יוֹסֵי גָּבֵי עִצּוּמִים, מוֹדֶה בָּהוּא

דִּיהַב בְּרֵיהּ גּוֹ אוּמָנְתָּה, וְעַצְמוּן בֵּינֵיהוֹן, דְּהוּא גָּבֵי.

כּוֹתְבִין שְׁטַר לְמוֹכֵר וְכוּ׳. אָמַר רַבִּי עֲקִבָא: תָּנָה בִּכְתֻבּוֹת דְּבֵי לֵוִי: הָאוֹמֵר ׳אָבַד שְׁטָרִי׳, בֵּית דִּין עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם. תָּנֵי: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֲפִלּוּ בִּשְׁטָרֵי בֵּרוּרִין בֵּית דִּין עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם.

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: מִי שֶׁפָּרַע מִקְצָת חוֹבוֹ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יַחְלִיף. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִכְתֹּב שׁוֹבֵר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נִמְצָא זֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת שׁוֹמֵר שׁוֹבְרוֹ מִן הָעַכְבָּרִים! אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: וְכֵן יָפֶה לוֹ, וְאַל יֵרַע כֹּחוֹ שֶׁל זֶה.

גְּמָרָא: רַב אָמַר: עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם בֵּית דִּין. תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: אֵין עוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם בֵּית דִּין. אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: אִלּוּ שָׁמַע רַב מַתְנָיָה, לָא הֲוָה מֵימַר הָדָא מִלְּתָא.

כְּגוֹן דְּמָרִין כֵּן: ׳אֲנִי פְלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי לוֹוֶה מִמְּךָ פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי עָרֵב׳. רַב אָמַר: צָרִיךְ לְהַזְכִּיר זְמַן רִאשׁוֹן בַּשֵּׁנִי. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין צָרִיךְ לְהַזְכִּיר זְמַן רִאשׁוֹן בַּשֵּׁנִי. תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: אֵין צָרִיךְ לְהַזְכִּיר זְמַן רִאשׁוֹן בַּשֵּׁנִי.

[לג.]

רַבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי: אִם צָרִיךְ לְהַזְכִּיר זְמַן רִאשׁוֹן בַּשֵּׁנִי, עַל הָדָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי ׳וְכֵן יָפֶה לוֹ וְאַל יֵרַע כֹּחַ זֶה׳?!

הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: שְׁנֵי אַחִין, אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר, הִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן מֶרְחָץ וּבֵית הַבַּד, עֲשָׂאָן לְשָׂכָר - הַשָּׂכָר לָאֶמְצַע, עֲשָׂאָן לְעַצְמוֹ - הֲרֵי הָעָשִׁיר אוֹמֵר לָעָנִי: ׳קַח לְךָ עֲבָדִים וְיִרְחֲצוּ בַּמֶּרְחָץ׳, ׳קַח לְךָ זֵיתִים וּבָא וַעֲשֵׂה בְּבֵית הַבַּד׳. שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ בָּעִיר, שֵׁם אֶחָד יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן וְשֵׁם אֶחָד יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן, אֵין יְכוֹלִין לְהוֹצִיא שְׁטַר חוֹב זֶה עַל זֶה, וְלֹא אַחֵר יָכוֹל לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן שְׁטַר חוֹב. נִמְצָא לְאֶחָד בֵּין שְׁטָרוֹתָיו שְׁטָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן פָּרוּעַ, שְׁטָרוֹת שְׁנֵיהֶן פְּרוּעִין. כֵּיצַד יַעֲשׂוּ? יְשַׁלְּשׁוּ. אִם הָיוּ מְשׁוּלָּשִׁין, יִכְתְּבוּ סִימָן. אִם הָיוּ בְּסִימָנִין, יִכְתְּבוּ כֹּהֵן. הָאוֹמֵר לִבְנוֹ ׳שְׁטָר בֵּין שְׁטָרוֹתַי פָּרוּעַ׳, וְאֵין יָדוּעַ אֵי זֶהוּ, שְׁטָרוֹת כֻּלָּם פְּרוּעִין. נִמְצָא לְאֶחָד שָׁם שְׁנַיִם, הַגָּדוֹל פָּרוּעַ וְהַקָּטָן אֵינוֹ פָּרוּעַ.

גְּמָרָא: תָּנֵי: לֹא דּוֹמֶה אֵימַת שְׁטַר גָּדוֹל, לְאֵימַת שְׁטַר קָטָן.

הֲלָכָה ח: מַתְנִיתִין: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל־יְדֵי עָרֵב, לֹא יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב. אִם אָמַר ׳עַל מְנַת שֶׁאֶפָּרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה׳ יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם יֵשׁ נְכָסִים לַלּוֶוה, בֵּין כָּךְ בֵּין כָּךְ לֹא יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב.

גְּמָרָא: רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בְּשֶׁיֵּשׁ נְכָסִים לַלּוֶוה, אֲבָל אֵין נְכָסִים לַלּוֶוה, יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב. וְאִם אָמַר ׳עַל מְנַת שֶׁאֶפָּרַע מִמִּי שֶׁאֶרְצֶה׳, יִפָּרַע מִן הֶעָרֵב, וַאֲפִלּוּ יֵשׁ נְכָסִים לַלּוֶוה. תַּמָּן תָּנֵי: בְּכָל מָקוֹם הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, חוּץ מֵעֶרֶב וְצַיְידָן וּרְאָיָה אַחֲרוֹנָה. אָמְרִין: וּבִלְבַד בְּמִשְׁנָתֵנוּ. רַבִּי אָמִי בַּר קָרְחָה בְּשֵׁם רַב: וְלָמָּה אָמְרוּ: ׳בְּכָל מָקוֹם הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל׳? שֶׁהֲלָכוֹת קְצוּבוֹת הָיָה אוֹמֵר מִפִּי בֵּית דִּינוֹ.

הֲלָכָה ט: מַתְנִיתִין: כֵּיוֹצֵא בּוֹ אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אַף הֶעָרֵב לְאִשָּׁה

בִּכְתֻבָּתָהּ, וְהָיָה בַּעֲלָהּ מְגָרְשָׁהּ - יָדִיר הֲנָיָה, שֶׁמָּא יַעֲשׂוּ קִינּוּנְיָא עַל נְכָסָיו שֶׁל זֶה וְיַחְזִיר אֶת אִשְׁתּוֹ.

גְּמָרָא: חָמוּי דִּבְרַתֵּיהּ דְּרַבִּי חַגַּי הֲוָה עַרְבָא בְּפוּרְנָהּ דִּבְרַתֵּיהּ דְּרַבִּי חַגַּי, וַהֲוָה מְבַזְּבְזָה בִּנְכָסַיָּיא. אֲתָא עוּבְדָא קֳמֵי רַב אַחָא. אָמַר: צָרִיךְ לְהַדִּיר הֲנָיָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֵין צָרִיךְ לְהַדִּיר הֲנָיָה.

[לג:]

אָמְרִין חַבְרַיָּה קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵי: וּמָה אִלּוּ דְּיַחֲזוֹר וְיִסְבִינַהּ, לֵית מָרֵי חוֹבָה אָתֵי וְטָרַף?! אָמַר: דְּלָא יַחֲזוֹר וְיִעְבְּדִינוּן מִטַּלְטְלִין. אוֹ פְּרָא פַּרְנוֹן וְלֹא מַשְׁכַּח מָרֵי חוֹבָא מַה מִתְפַּס. וּנְפַק עוּבְדָא כְּרַבִּי אַחָא.

הֲלָכָה י: מַתְנִיתִין: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ בִּשְׂטָר, גּוֹבֶה מִנְּכָסִין מְשֻׁעְבָּדִין. עַל־יְדֵי עֵדִים, גּוֹבֶה מִנְּכָסִין בְּנֵי חוֹרִין. הוֹצִיא עָלָיו כְּתַב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ, גּוֹבֶה מִנְּכָסִין בְּנֵי חוֹרִין. וְהֶעֱרֵב שֶׁהוּא יוֹצֵא אַחַר חֵיתוּם שְׁטָרוֹת, גּוֹבֶה מִנְּכָסִין בְּנֵי חוֹרִין. מַעֲשֶׂה בָּא לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, וְאָמַר: גּוֹבֶה מִנְּכָסִין בְּנֵי חוֹרִין. אָמַר לוֹ בֶּן נַנָּס: אֵינוֹ גּוֹבֶה לֹא מִנְּכָסִין מְשֻׁעְבָּדִין וְלֹא מִנְּכָסִין בְּנֵי חוֹרִין. אָמַר לוֹ: לָמָּה? אָמַר לוֹ: הַחוֹנֵק אֶת אֶחָד בַּשּׁוּק, אָמַר לוֹ: ׳הַנַּח וַאֲנִי נוֹתֵן לְךָ פְּטוּר׳, שֶׁלֹּא עַל אֱמוּנָתוֹ הִלְוָהוּ. וְאִי זֶהוּ עֶרֶב שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ? אָמַר לוֹ: ׳הַלְוֵיהוּ וַאֲנִי נוֹתֵן לְךָ׳ - חַיָּב, שֶׁכֵּן עַל אֱמוּנָתוֹ הִלְוָהוּ. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: הָרוֹצֶה שֶׁיִּתְחַכֵּם יַעֲסֹק בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת, שֶׁאֵין מִקְצוֹעַ בַּתּוֹרָה גָּדוֹל מֵהֶן, שֶׁהֵן כְּמַעְיָן הַנּוֹבֵעַ. וְכָל הָרוֹצֶה לַעֲסֹק בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת, יְשַׁמֵּשׁ אֶת שִׁמְעוֹן בֶּן נַנָּס.

גְּמָרָא: רַב הוּנָא אָמַר: הַקְּדָמָה פְּסוּלָה, וְהַשְׁטָר כָּשֵׁר. וְהָתְנִינַן: פְּרוֹזְבּוּל הַמֻּקְדָּם כָּשֵׁר, וְהַמְאוּחָר פָּסוּל! הָדָא דְתֵימַר דְּרַב הוּנָה, רַבִּי לְעָזָר. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יָקִים: הָדָא דְרַב הוּנָא רַבִּי לְעָזָר אָמַר: אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין עָלָיו עֵדִים, אֶלָּא שֶׁנְּתָנוֹ לָהּ בִּפְנֵי עֵדִים - כָּשֵׁר, וְגוֹבָה מִנְּכָסִין מְשֻׁעְבָּדִין; שֶׁאֵין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַגֵּט אֶלָּא מִפְּנֵי תִקּוּן הָעוֹלָם. וְהֵיכִי? אִם בְּאוֹתָן שֶׁהִכְחִישׁוּ עֵדוּתָן, הִכְחִישׁ עֵדוּתָן כְּמִי שֶׁאֵינָהּ! וְהַשְׁטָר כָּשֵׁר? אִם בְּאוֹתָן שֶׁלֹּא הִכְחִישׁוּ עֵדוּתָן, אָמְרֵי הָא אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: עָשׂוּ הָעֵדִים הַחֲתוּמִין בִּשְׂטָר כְּמִי שֶׁנֶּחְקְרָה עֵדוּתָן בְּבֵית דִּין.

[לד.]

מַאי כְּדוֹן? בְּאִנּוּן דְּמָרִין כֵּן: ׳אֲנִי פְלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי לָוִיתִי מִפְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי עָרַב׳. רַב אָמַר: צָרִיךְ לְהַזְכִּיר זְמַנּוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן בַּשֵּׁנִי. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵין צָרִיךְ לְהַזְכִּיר זְמַנּוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן בַּשֵּׁנִי. רַב וּשְׁמוּאֵל, רַב כְּרַבִּי יוֹחָנָן, וּשְׁמוּאֵל כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ.

רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אַף־עַל־פִּי שֶׁקִּלְסוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֶת בֶּן נַנָּס, עַל מִדְרָשׁוֹ קִלְסוֹ, אֲבָל אֵינָהּ כְּבֶן נַנָּס. שִׁמְעוֹן בַּר וָוה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אַף בְּחָנוּק הַלָּכָה כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְאַתְּ שָׁמַע מִנַּהּ בַּר נָשׁ דַּהֲוָה צָיֵיד לְחַבְרֵיהּ בְּשׁוּקָא, אֲתָא חַד וְמַר ׳שַׁבְקֵיהּ וְנָא יָהַב׳, מִן אֲהָן גְּבֵי וּמִן אֲהָן לָא גְּבֵי.

הַדָּרָן עָלָךְ גֵּט פָּשׁוּט

וּסְלִיקָא לָהּ מַסֶּכֶת בָּבָא בָּתְרָא בְּרַחֲמֵי שְׁמַיָּא

הַדְּרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת בְּבָא־בָּתְרָא וְהַדְּרָךְ עֵלָן, דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת בְּבָא־בָּתְרָא וְדַעְתָּךְ עֲלָן, לָא נִתְנְשֵׁי מִנָּךְ מַסֶּכֶת בְּבָא־בָּתְרָא וְלָא תִתְנְשֵׁי מִנָּן, לָא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי:

יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר זה:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יהו״ה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. חֲנִינָא בַּר פַּפָּא, רָמֵי בַּר פַּפָּא, נַחְמָן בַּר פַּפָּא, אֲחַאי בַּר פַּפָּא, אַבָּא מָרִי בַּר פַּפָּא, רַפְרָם בַּר פַּפָּא, רָכִישׁ בַּר פַּפָּא, סוּרְחַב בַּר פַּפָּא, אַדָּא בַּר פַּפָּא, דָּרוּ בַּר פַּפָּא:

הַעֲרֶב נָא יהו״ה אֱלֹהֵינוּ, אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפְיוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי צֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לִשְׁמָהּ. מֵאֵיבֵי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יהו״ה לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יהו״ה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשָּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים, אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדִבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים, אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים, אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שָׁחַת, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִדֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יהו״ה אֱלֹהַי, כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לִסַּיֵּם מַסֶּכֶת בְּבָא־בָּתְרָא, כֵּן תַּעְזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם, לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה, וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וְאָמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם, וְיִתְקַיֵּם בִּי: בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ: כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשְׂמֹאולָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יהו״ה עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יהו״ה יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

פֶּרֶק רִאשׁוֹן

[א.]

הֲלָכָה א: **מַתְנִיתִין**: שְׁבוּעוֹת, שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע. יְדִיעוֹת הַטֻּמְאָה, שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע. יְצִיאוֹת הַשַּׁבָּת, שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע. מַרְאוֹת נְגָעִים, שְׁנַיִם שֶׁהֵן אַרְבָּעָה.

גְּמָרָא: מַהוּ שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע? שְׁתַּיִם לְחִיּוּב וּשְׁתַּיִם לִפְטוֹר, אוֹ אַרְבַּע לְחִיּוּב וְאַרְבַּע לִפְטוֹר? נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָדָא: ׳שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע׳. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן: ׳שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע׳, לָא לְחִיּוּב?! וְדִכְוָותַהּ יְצִיאוֹת שַׁבָּת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע – לְחִיּוּב. אָמַר רַבִּי בָּא: תַּמָּן כֵּילְהוֹן לְחִיּוּב, הָכָא חִיּוּב וּפְטוֹר אֲתֵינַן מְתְנֵי. הָדָא אָמְרָה, אַרְבַּע לְחִיּוּב וְאַרְבַּע לִפְטוֹר.

וְהָתָנֵי דַּלְתוֹת הֵיכָל שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע, אִית מֵימַר לְחִיּוּב וְלָא לִפְטוֹר?!

[א:]

נִתְנֵי שְׁנַיִם־עָשָׂר פְּטוֹר! לָא אֲתֵינַן מְתְנֵי אֶלָּא פְּטוֹר שֶׁהוּא כְּנֶגֶד חִיּוּב. אָמַר רַבִּי חִיָּה בַּר אַדָּא: מַהוּ אֲהָן פְּטוֹר דִּתְנִינַן הָכָא – מָתָר.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: עָנִי וְעָשִׁיר אֶחָד הֵן, וּמָנוּם חֲכָמִים שְׁנַיִם. הַכְנָסָה וְהוֹצָאָה שְׁנַיִם הֵן, וּמָנוּם חֲכָמִים אֶחָד. ׳יְצִיאוֹת הַשַּׁבָּת׳, אֵין הַכְנָסָה בִּכְלָל?! ׳הַמּוֹצִיא מֵרְשׁוּת לִרְשׁוּת׳, אֵין הַמַּכְנִיס בִּכְלָל?! וְעוֹד מֵהָדָא דְּמַר רַבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הִכְנִיס חֲצִי גְרוֹגֶרֶת וְהוֹצִיא חֲצִי גְרוֹגֶרֶת – חַיָּב.

וּמִנַּיִן שֶׁהוֹצָאָה קְרוּיָה מְלָאכָה? רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: ״וַיִּצַּו מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמַּחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אַל יַעֲשׂוּ עוֹד מְלָאכָה לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכָּלֵא הָעָם מֵהָבִיא״. נִמְנְעוּ הָעָם מִלְּהוֹצִיא מִבָּתֵּיהֶן לָתֵת לַגִּזְבָּרִין, וּמִלְּהוֹצִיא מִיָּדָן לְהַכְנִיס לַלִּשְׁכָּה.

רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא שְׁמַע לַהּ מִן הָדָא (יִרְמְיָה יז, כב): ״וְלֹא תוֹצִיאוּ מַשָּׂא מִבָּתֵּיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ״.

רַבִּי מָנָא אָמַר לַהּ סְתָם. רַבִּי אָבִין בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: תְּנִינַן תַּרְתֵּי כְלָלִין, וְלָא דָמְיָין דֵּין לְדֵין. ׳שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע׳ – מֵבִיא אַרְבַּע קָרְבָּנוֹת. ׳יְדִיעוֹת הַטֻּמְאָה שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע׳ – מֵבִיא שְׁנֵי קָרְבָּנוֹת.

רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי אָבִין, פְּתַר לַהּ פְּתַר חוֹרָן: ׳שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע׳ – רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר. ׳יְדִיעוֹת הַטֻּמְאָה שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע׳ – רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי חַגַּי בְּעָא קֳמֵי רַבִּי יוֹסֵי:

[ב.]

וְלָמָּה לִי כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל? וַאֲפִלּוּ כְּרַבִּי עֲקִיבָה אָתְיָא הִיא! יְדִיעָה וְהֶעְלֵם עַל טֻמְאַת מִקְדָּשׁ; יְדִיעָה וְהֶעְלֵם עַל טֻמְאַת הֶקְדֵּשׁ. אָמַר לֵהּ: מַאן אִית לֵהּ הֶעְלֵם טֻמְאָה וְהֶעְלֵם מִקְדָּשׁ, לָאו רַבִּי יִשְׁמָעֵאל?! וַנַן בָּעֵיי כְּרַבִּי עֲקִיבָה?!

פְּעָמִים שֶׁיֵּשׁ כָּאן הֶעְלֵם טֻמְאָה וְהֶעְלֵם מִקְדָּשׁ וְאֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. הֵיךְ עֲבִידָא?

נִטְמָא וְיָדַע, נֶעֱלְמָה מִמֶּנּוּ טֻמְאָה, וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ וְיָצָא, וְיָדַע, נֶעְלַם הֵימֶנּוּ מִקְדָּשׁ, וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ וְיָצָא, וְיָדַע - הֲרֵי כָּאן הֶעְלֵם טֻמְאָה וְהֶעְלֵם מִקְדָּשׁ, וְאֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. וּפְעָמִים שֶׁיֵּשׁ כָּאן כַּמָּה יְדִיעוֹת וְכַמָּה הֶעְלֵמוֹת, וְאֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת. הֵיךְ עֲבִידָא? נִטְמָא וְיָדַע, נֶעֱלְמָה הֵימֶנּוּ טֻמְאָה, עַד שֶׁהוּא בְּהֶעְלֵם טֻמְאָה נֶעֱלְמָה הֵימֶנּוּ מִקְדָּשׁ. וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ וְיָצָא, וְיָדַע, וְאָמַר ׳טֻמְאָה זוֹ אֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ קָרְבָּן׳. וְנִכְנַס לַמִּקְדָּשׁ וְיָצָא, אֲפִלּוּ כַּמָּה פְּעָמִים וּבַסּוֹף יָדַע - הֲרֵי כָּאן כַּמָּה יְדִיעוֹת וְהֶעְלֵימוֹת, וְאֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת.

פְּסִקָא: מַרְאוֹת נְגָעִים שְׁנַיִם שֶׁהֵן אַרְבָּעָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: שְׁאַל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן רַבִּי עֲקִיבָה אֶת רַבִּי עֲקִיבָה, אָמַר לוֹ: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ ׳מַרְאוֹת נְגָעִים שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבָּעָה׳? אָמַר לוֹ: וְאִם לָאו מַה יֹּאמְרוּ? אָמַר לוֹ: יֹאמְרוּ ׳מִקְרוֹם בֵּיצָה וּלְמַעְלָה טָמֵא׳! אָמַר לוֹ: מִלַּמֵּד שֶׁהֵן מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. אָמַר לוֹ: יֹאמְרוּ ׳מִקְרוֹם בֵּיצָה וּלְמַעְלָה טָמֵא, וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה׳! אָמַר לוֹ: לוֹמַר שֶׁאִם אֵין בָּקִי בָּהֶן וּבִשְׁמוֹתָן אֵין רוֹאֶה הַנְּגָעִים.

וּמִנַּיִן שֶׁמִּצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה? אָמַר רַבִּי מָנָא: מָנוּ אוֹתָן חֲכָמִים שְׁנַיִם, וּמָנוּ אוֹתָן אַרְבָּעָה. מַה שְׁנַיִם מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה, אַף אַרְבָּעָה מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי אָבִין:

[ב:]

אִם בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ מִצְטָרֵף, לֹא כָל שֶׁכֵּן מִין בְּמִינוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסָה בְּרַבִּי בּוּן: "וְהָיוּ" אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא "וְהָיָה" (ויקרא יג, ב), מְלַמֵּד שֶׁהֵן מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. תָּנֵי חִזְקִיָּה: "לִנְגִעֵי צָרַעַת" אֵין כְּתִיב, אֶלָּא "לִנֶגַע צָרָעַת", מְלַמֵּד שֶׁאֵין מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה.

אָמַר לוֹ ׳וְיֹאמְרוּ מִקְרוֹם בֵּיצָה וּלְמַעְלָה טָמֵא וּמִצְטָרְפִין׳, וְאַל יֹאמְרוּ ׳מַרְאוֹת נְגָעִים שְׁנַיִם שֶׁהֵן אַרְבָּעָה׳? אָמַר לוֹ: מִלַּמֵּד שֶׁאֵינָן זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה. וְיֹהֵא זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה? אִם אוֹמֵר אַתְּ כֵּן, נִמְצֵאתָ אוֹמֵר הַכֵּהֶה טָמֵא, וְהַכֵּהֶה מִן הַכֵּהֶה טָמֵא. וְהַתּוֹרָה אָמְרָה (שם, ו): "וְהִנֵּה כֵּהָה הַנָּגַע", הַכֵּהֶה טָמֵא, אֲבָל הַכֵּהֶה מִן הַכֵּהֶה טָהוֹר.

[ג.]

וְתֵיָא כְּיֵי דְּמַר רַבִּי חֲנִינָה: לִשְׁנֵי מְלָכִים וּשְׁנֵי אִיפַּרְכִין. מַלְכּוֹ שֶׁל זֶה גָּדוֹל מִמַּלְכּוֹ שֶׁל זֶה, וְאִיפַּרְכּוֹ שֶׁל זֶה מֵאִיפַּרְכּוֹ שֶׁל זֶה. וְאֵין אִיפַּרְכּוֹ שֶׁל זֶה גָּדוֹל מִמַּלְכּוֹ שֶׁל זֶה. שְׁמוּאֵל אָמַר: לִשְׁנֵי מְלָכִים וּשְׁנֵי שַׁגְרִירֵיהֶן. מַלְכּוֹ שֶׁל זֶה גָּדוֹל מִמַּלְכּוֹ שֶׁל זֶה, וְשַׁגְרִירוֹ שֶׁל זֶה מְשֻׁל זֶה, וְאֵין שַׁגְרִירוֹ שֶׁל זֶה גָּדוֹל מִמַּלְכּוֹ שֶׁל זֶה. רַבִּי חֲנִינָא בְּשֵׁם רַב אַחָא בַּר אַחֲוָא: מֶלֶךְ וְרַב חֵילֵיהּ, וְאַרְקַבְטָא וְרֵישׁ גָּלוּתָא.

אָמַר רַבִּי לְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי קְמֵי רַבִּי יוֹסֵי: מַתְנִיתָא אָמְרָה שֶׁאֵינָן זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה: אִם הַשְּׁאֵת, שֶׁכֵּהֶה מִן הַכֵּהֶה שֶׁלָּהּ טָהוֹר, יֵשׁ לָהּ מַרְאֵה שֵׁנִי, בַּהֶרֶת, שֶׁכֵּהֶה מִן הַכֵּהֶה שֶׁלָּהּ טָמֵא, לֹא כָל שֶׁכֵּן שֶׁיְּהֵא לָהּ מַרְאֵה שֵׁנִי? אָמַר לֵהּ: חֲמִי מַה מַר, שֵׁנִי יֵשׁ לָהּ, שְׁלִישִׁי לֹא כָל שֶׁכֵּן? וּמָה חֲמִית מֵימַר: בַּהֶרֶת שֶׁכֵּהֶה מִן הַכֵּהֶה שֶׁלָּהּ טָמֵא, זוֹ שְׁאֵת, מִינָהּ שֶׁל שְׁאֵת כִּקְרוֹם בֵּיצָה.

"שְׁאֵת" - זוֹ שְׁאֵת. "בַּהֶרֶת" - זוֹ בַּהֶרֶת. "סַפַּחַת" - שֵׁנִי לִשְׁאֵת. "וּמַרְאֵה הַנֶּגַע עָמֹק" - שְׁנֵי לְבַהֶרֶת. מַה לְשׁוֹן "שְׁאֵת"? מָגְבַּהַת, כְּמַרְאֶה הַצֵּל גָּבוֹהַּ מִמַּרְאֵה חַמָּה. מַה לְשׁוֹן "עָמֹק"? עֲמֻקָּה כְּמַרְאֵה חַמָּה שֶׁהִיא עֲמֻקָּה מִמַּרְאֵה הַצֵּל. מַה לְשׁוֹן "סַפַּחַת"? טְפֵלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל א׳ ב, לו): "סְפָחֵנִי נָא אֶל אַחַת הַכְּהֻנּוֹת" וְגוֹ׳.

אָמַר רַבִּי לְעָזָר: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָה. אֲבָל דִּבְרֵי חֲכָמִים, שְׁאֵת וּבַהֶרֶת אַחַת, "סַפַּחַת" שְׁנֵיָה לָזֶה וְלָזֶה. מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן: 'נַעֲשֵׂית מִסְפַּחַת שְׁאֵת'. אוֹ מִסְפַּחַת עַזָּה.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: כָּל שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וִידִיעָה בַּסּוֹף וְהֶעְלֵם בִּנְתַיִם -

[ג:]

הֲרֵי זֶה בְּעוֹלָה וְיוֹרֵד. יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וְאֵין בָּהּ יְדִיעָה בַּסּוֹף, שָׂעִיר הַנֶּעֱשָׂה בִּפְנִים וְיוֹם־הַכִּפּוּרִים תּוֹלֶה, עַד שֶׁיִּתְוַדַּע לוֹ וְיָבִיא בְּעוֹלָה וְיוֹרֵד.

גְּמָרָא: וּמִנַּיִן לִידִיעָה בַּתְּחִלָּה וּבַסּוֹף וְהֶעְלֵם בִּנְתַיִם? תַּלְמוּד לוֹמַר "וְנֶעְלַם" "וְנֶעְלַם" שְׁנֵי פְּעָמִים. מִכְּלָל שֶׁבָּאת לוֹ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה וּבַסּוֹף וְהֶעְלֵם בִּנְתַיִם.

עַד כְּדוֹן כְּרַבִּי עֲקִיבָה, כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל? דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל כְּרַבִּי. דְּרַבִּי אָמַר: "וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ" מִכְּלָל שֶׁיִּוָּדַע, "וְהוּא יָדַע" - הֲרֵי שְׁתֵּי יְדִיעוֹת. הָא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל כְּרַבִּי, וְרַבִּי כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל? וַאֲפִלּוּ כְּרַבִּי עֲקִיבָה אָתְיָא הִיא, יְדִיעָה וְהֶעְלֵם בְּטֻמְאַת מִקְדָּשׁ, יְדִיעָה וְהֶעְלֵם בְּטֻמְאַת הַקֹּדֶשׁ.

וְאִית דְּבָעֵי נִשְׁמְעִנַּהּ מִן הָכָא (וַיִּקְרָא ה, ג): "וְהוּא יָדַע וְאָשֵׁם", וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (שָׁם, ב): "וְהוּא טָמֵא וְאָשֵׁם"? אֶלָּא אִם אֵינוֹ עִנְיָן לִידִיעָה בַּתְּחִלָּה, תְּנֵיהוּ עִנְיָן לִידִיעָה בַּסּוֹף. רַבִּי בּוּן בָּעֵי: אִם לֹא נוֹדַע לוֹ בַּסּוֹף, הֵיךְ מֵבִיא קָרְבָּן. אֶלָּא אִם אֵינוֹ עִנְיָן לִידִיעָה בַּסּוֹף, תְּנֵיהוּ לִידִיעָה בַּתְּחִלָּה.

הַתִּיבוּן: הֲרֵי כְּתִיב (שָׁם ד, כג): "אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ, וְהֵבִיא". מֵעַתָּה אִם אֵינוֹ עִנְיָן לִידִיעַת סוֹף, תְּנֵיהוּ עִנְיָן לִידִיעַת תְּחִלָּה? פְּתַר לַהּ בְּמְחֻיְּבֵי חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת וְדָאִין שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶן יוֹם־הַכִּפּוּרִים, שֶׁמְּבִיאִין אַחַר יוֹם־הַכִּפּוּרִים. וְחַיָּבֵי אֲשָׁמוֹת תְּלוּיִין פְּטוּרִין?

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת בָּבָא בַּתְרָא פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

ט,א רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: נַחוּם הַמָּדִי הָיָה מְדַיְּנֵי גְּזֵרוֹת, אָמַר: הַכּוֹתֵב נְכָסָיו בְּשֵׁם חֲבֵרוֹ - אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲזֹר. וְאִם הִתְנָה עִמּוֹ עַל מְנָת כֵּן - כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲזֹר. הַמּוֹכֵר שְׂדֵה חֲבֵרוֹ בְּמַעֲמַד חֲבֵרוֹ - לֹא עָשָׂה כְּלוּם. כָּתַב וְקִיֵּם מֵאַחֲרָיו - דְּבָרָיו קַיָּמִין.

ט,ב הַבֵּן הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּשֶׁל אָבִיו, אַף עַל פִּי שֶׁהַשְּׁטָרוֹת וְאוּנוֹת יוֹצְאִין עַל שְׁמוֹ - הֲרֵי הֵן שֶׁל אָבִיו. וְאִם אָמַר: "מַה שֶּׁיָּרַשְׁתִּי מִשֶּׁל בֵּית אָבִי אַבָּא הֵן" - יַעֲשֶׂה כַּמִּפְרָשׁ בְּפֵרוּשׁוֹ. הָאִשָּׁה שֶׁנִּשְׂאָה וְנִתְּנָה בְּשֶׁל בַּעְלָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁהַשְּׁטָרוֹת וְאוּנוֹת יוֹצְאִין עַל שְׁמָהּ -הֲרֵי הֵן שֶׁל בַּעְלָהּ. וְאִם אָמְרָה: "מַה שֶּׁיָּרַשְׁתִּי מִשֶּׁל בֵּית אָבִי אַבָּא הֵן, אוֹ מִשֶּׁל בֵּית אָבִי אִמָּא הֵן" - יַעֲשֶׂה כַּמִּפְרָשׁ בְּפֵרוּשָׁהּ.

ט,ג שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁיָּלְדוּ זְכָרִים בְּמַחֲבֵא, וְחָזְרוּ וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים בְּמַחֲבֵא - שְׁנֵיהֶן הוֹלְכִין אֵצֶל הָרִאשׁוֹן, וְנוֹטְלִין חֵלֶק כַּזָּכָר אֵצֶל הַשֵּׁנִי, וְנוֹטְלִין חֵלֶק כַּזָּכָר. זָכָר וּנְקֵבָה - שְׁנֵיהֶם הוֹלְכִין אֵצֶל הָרִאשׁוֹן וְנוֹטְלִין חֵלֶק כַּזָּכָר. אֵצֶל הַשֵּׁנִי וְנוֹטְלִין חֵלֶק כִּנְקֵבָה. הָאוֹמֵר: "אִם תֵּלֵד אִשְׁתִּי זָכָר תִּטֹּל מָנֶה" יָלְדָה זָכָר - נוֹטֶלֶת מָנֶה. "אִם נְקֵבָה מָאתַיִם" יָלְדָה נְקֵבָה - נוֹטֶלֶת מָאתַיִם. "אִם זָכָר מָנֶה, וְאִם נְקֵבָה מָאתַיִם" יָלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה, הַזָּכָר - נוֹטֵל שִׁשָּׁה שֶׁל זָהָב. וּנְקֵבָה - נוֹטֶלֶת חֲמִשִּׁים זוּז. הָאוֹמֵר: " הַמְבַשְּׂרֵנִי אִם יָלְדָה אִשְׁתִּי זָכָר יִטּוֹל מָאתַיִם, אִם נְקֵבָה יִטּוֹל מָנֶה" יָלְדָה זָכָר - נוֹטֵל מָאתַיִם. יָלְדָה נְקֵבָה - נוֹטֵל מָנֶה. יָלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה - אֵין לוֹ אֶלָּא מָנֶה.

ט,ד הָאוֹמֵר: "תְּנוּ מָאתַיִם דִּינָר לְפְלוֹנִי, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְפְלוֹנִי, וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת לְפְלוֹנִי" - אֵין אוֹמְרִין כָּל הַקּוֹדֵם בִּשְׁטַר זָכָה, אֶלָּא כֻּלָּם חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. יָצְאת עֲלֵיהֶן כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב - כֻּלָּן נוֹתְנִין בְּשָׁוֶה. אֲבָל אִם אָמַר: "תְּנוּ מָאתַיִם דִּינָר לְפְלוֹנִי, וְאַחַר כָּךְ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְפְלוֹנִי, וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת לְפְלוֹנִי" - אֵין אוֹמְרִין כָּל הַקּוֹדֵם בִּשְׁטַר זָכָה, אֶלָּא כֻּלָּם חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. יָצְאת עֲלֵיהֶן כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב - גּוֹבִין מִן הָאַחֲרוֹן. אֵין בָּהֶן - גּוֹבִין מִשֶּׁלְפָנָיו. אֵין בָּהֶן - גּוֹבִין מִשֶּׁלְפָנֵי פָנָיו. הָאוֹמֵר: "מָאתַיִם דִּינָר יֵשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת בְּיַד פְּלוֹנִי, וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּיַד פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי יִטּוֹל מָאתַיִם דִּינָר" יָצְאת עֲלֵיהֶן כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב - גּוֹבָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְכַּנְּסוּ כֻּלָּן. אֲבָל אִם אָמַר: "וְאַחַר כָּךְ יִטּוֹל פְּלוֹנִי מָאתַיִם דִּינָר" אִם נִתְכַּנְּסוּ כֻּלָּן - נוֹטֵל, אִם לָאו - אֵין נוֹטֵל אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבּוֹן. הָאוֹמֵר: "תְּנוּ מָאתַיִם דִּינָר לְפְלוֹנִי, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת דִּינָר לְפְלוֹנִי, וּפְלוֹנִי יִירַשׁ נְכָסַי" יָצְאת עֲלֵיהֶן כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב - גּוֹבִין מִזֶּה שֶׁיִּרַשׁ שְׁאָר נְכָסִים. הָאוֹמֵר: "תְּנוּ מָאתַיִם דִּינָר לִבְנֵי עִירִי" - אֵין דָּנִין בְּדַיָּנֵי אוֹתָהּ הָעִיר, וְאֵין מְבִיאִין רְאָיָה מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. "לַעֲנֵיֵי עִירִי" - דָּנִין בְּדַיָּנֵי אוֹתָהּ הָעִיר, וּמְבִיאִין רְאָיָה מֵאַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. הָאוֹמֵר: "תְּנוּ נְכָסַי לְפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עַבְדִּי" - לֹא זָכוּ בִּנְכָסִים וְלֹא קָנוּ עַצְמָן בְּנֵי חוֹרִין. "חֲצִי נְכָסַי לְפְלוֹנִי עַבְדִּי, וַחֲצִי נְכָסַי לְפְלוֹנִי עַבְדִּי" - זָכוּ (עַצְמָן) בִּנְכָסִים וְקָנוּ עַצְמָן בְּנֵי חוֹרִין. הָאוֹמֵר: "כָּל נְכָסַי נְתוּנִין לְפְלוֹנִי עַבְדִּי וְהַשְּׁאָר לַשֵּׁנִי" - זָכָה שֵׁנִי בָּרִאשׁוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל נְכָסַי נְתוּנִין לְפְלוֹנִי עַבְדִּי חוּץ מֵאֶחָד מֵרִבּוֹא שֶׁבָּהֶן - לֹא אָמַר כְּלוּם. "חוּץ מֵעִיר פְּלוֹנִית וְשָׂדֶה פְּלוֹנִית" אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא אוֹתָהּ שָׂדֶה וְאוֹתָהּ הָעִיר - זָכָה עֶבֶד זֶה בִּנְכָסִים וְקָנָה עַצְמוֹ בֶּן חוֹרִין. כְּשֶׁנֶּאֶמְרוּ דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי יוֹסֵי, אָמַר: "שִׁפָּתַיִם יִשַּׁק מֵשִׁיב דְּבָרִים נְכוֹחִים" (מִשְׁלֵי כד).

ט,ה הָאוֹמֵר: "נָתַתִּי שָׂדֶה פְּלוֹנִית לְפְלוֹנִי". "נְתַתִּיהָ לוֹ". "נְתוּנָה לוֹ". "תְּהֵא שֶׁלּוֹ" "וַהֲרֵי הִיא שֶׁלּוֹ" - הֲרֵי הִיא שֶׁלּוֹ. "יִטּוֹל פְּלוֹנִי נְכָסַי, וְיִקְנֶה פְּלוֹנִי, וְיַחְלֹק פְּלוֹנִי בִּנְכָסַי, וְיִזְכֶּה פְּלוֹנִי בִּנְכָסַי" - הֲרֵי זוֹ בְּמַתָּנָה. "תִּנָּתֵן לוֹ" - רַבִּי אוֹמֵר: זָכָה.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא זָכָה, וְכוֹפִין אֶת הַיּוֹרְשִׁין לְקַיֵּם דִּבְרֵי הַמֵּת. הָאוֹמֵר: ״עָשִׂיתִי פְּלוֹנִי עַבְדִּי בֶּן חוֹרִין״. ״עֲשִׂיתִיו בֶּן חוֹרִין״. ״עוֹשֶׂה אֲנִי אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין״. ״הֲרֵי הוּא בֶּן חוֹרִין״ - הֲרֵי בֶּן חוֹרִין. ״יַעֲשׂוּהוּ בֶּן חוֹרִין״ - רַבִּי אוֹמֵר: זָכָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא זָכָה, וְכוֹפִין אֶת הַיּוֹרְשִׁין לְקַיֵּם דִּבְרֵי הַמֵּת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַכּוֹתֵב דיוסתמין בְּלַעַ״ז - הֲרֵי זוֹ כְּמַתָּנָה.

מַסֶּכֶת בָּבָא בַּתְרָא פֶּרֶק עֲשִׂירִי

י,א הָאוֹמֵר: ״נָתַתִּי שָׂדֶה פְּלוֹנִית לְפְלוֹנִי״. וְהוּא אוֹמֵר: ״לֹא נָתַן לִי כְּלוּם״ - לֹא אָמַר כְּלוּם, שֶׁמָּא זָכָה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר. וְאִם אָמַר: ״כָּתַבְתִּי שְׁטַר וְנָטַלְתִּי מָעוֹת וְנָתַתִּי לוֹ״. וְהוּא אוֹמֵר: ״לֹא נָטַלְתִּי״ - הוֹדָאַת בַּעַל דִּין כְּמֵאָה עֵדִים. הָאוֹמֵר: ״עָשִׂיתִי פְּלוֹנִי עַבְדִּי בֶּן חוֹרִין״. וְהוּא אוֹמֵר: ״לֹא עֲשָׂאנִי״ - לֹא אָמַר כְּלוּם, שֶׁמָּא זָכָה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר. וְאִם אָמַר: ״כָּתַבְתִּי שְׁטַר וְנָתַתִּי לוֹ״. וְהוּא אוֹמֵר: ״לֹא נָטַלְתִּי״ - הוֹדָאַת בַּעַל דִּין כְּמֵאָה עֵדִים.

י,ב הָאִשָּׁה שֶׁהָיְתָה יוֹרֶשֶׁת, וְעָמְדָה וְהִשְׁבִּיחָה אֶת הַנְּכָסִים וְהֵבִאתָם לִידֵי הָרְבּוּי - לֹא תֹּאמַר: ״תְּנוּ לִי מַה שהשבחתי אֶת הַנְּכָסִים״. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אִם יֵשׁ שָׁם נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת - גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבּוֹן. הָאַחִין שֶׁהִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן נְכָסִים, וּלְאֶחָד מֵהֶן יֵשׁ לוֹ בָּנִים, וְעָמְדוּ בָּנָיו שֶׁל זֶה וְהִשְׁבִּיחוּ אֶת הַנְּכָסִים וֶהֱבִיאוּם לְבֵית הָרְבּוּי - לֹא יֹאמַר לוֹ: ״תְּנוּ לִי מַה שֶׁהִשְׁבִּיחוּ בָּנַי אֶת הַנְּכָסִים״. וְכֵן הֵן לֹא יֹאמְרוּ לוֹ: ״תֵּן לָנוּ מַה שֶּׁאָכְלוּ בָּנֶיךָ״ אֶלָּא מַה שֶּׁאָכְלוּ - אָכְלוּ מִן הָאֶמְצַע, וּמַה שֶׁהִשְׁבִּיחוּ - הִשְׁבִּיחוּ לָאֶמְצַע. הָאַחִים שֶׁהִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן נְכָסִים, וְעָמְדוּ וְהִשְׁבִּיחוּ - הִשְׁבִּיחוּ לָאֶמְצַע. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִילּוּ הִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן סֵפֶל אוֹ קַרְדֹּם וְהִשְׁבִּיחוּ, מַה שֶּׁהִשְׁבִּיחוּ - לָאֶמְצַע. הָאַחִין שֶׁנָּטַל אֶחָד מֵהֶן מָאתַיִם זוּז, וְהָלַךְ לִלְמֹד תּוֹרָה אוֹ לְלַמֵּד אֻמָּנוּת - לֹא יֹאמַר: ״אִלּוּ הָיִיתִי כָּאן, הָיִיתִי נִזּוֹן מִן הָאֶמְצַע״. אֶלָּא אוֹמְרִים לוֹ: ״אִלּוּ הָיִיתָ כָּאן, הָיִיתָ נִזּוֹן מִן הָאֶמְצַע, עַכְשָׁו שֶׁנִּזּוֹנְתָּ נִזּוֹנוֹת מִשֶּׁל עַצְמְךָ״. הָאַחִין שֶׁנַּעֲשָׂה אֶחָד מֵהֶן גַּבַּאי אוֹ אַפּוֹלְמוּטוֹס, אִם מֻחְמַת נְכָסִים נָכְסִים נָפַל - נָפַל לָאֶמְצַע. וְאִם מֻחְמַת עַצְמוֹ נָפַל - נָפַל לְעַצְמוֹ. חָלָה וְנִתְרַפֵּא - נִתְרַפֵּא מִשֶּׁל עַצְמוֹ. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּרְפוּאָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ קִצְבָה, אֲבָל רְפוּאָה שֶׁאֵין לָהּ קִצְבָה - נִתְרַפֵּא מִן הָאֶמְצַע. נָשְׁאוּ נָשִׁים וְהִכְנִיסוּ לָהֶם שָׂדוֹת - זֶה נוֹטֵל אֶת שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ, וְזֶה נוֹטֵל אֶת שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ. וְאִם הָיְתָה הוֹצָאָה מִן הָאֶמְצַע - מְבִיאִין לָאֶמְצַע וְחוֹלְקִין. הִכְנִיסוּ לָהֶן כֵּלִים - זֶה נוֹטֵל אֶת שֶׁהוּא מַכִּיר, וְזֶה נוֹטֵל אֶת שֶׁהוּא מַכִּיר, וְהַשְּׁאָר מְבִיאִין לָאֶמְצַע וְחוֹלְקִין. עָשׂוּ כֵּלִים לְנְשֵׁיהֶם וְלִבְנֵיהֶם - הֲרֵי הֵן שֶׁל עַצְמָן. עָשׂוּ כֵּלִים לְעַצְמָן - מְבִיאִין לָאֶמְצַע וְחוֹלְקִין.

י,ג שָׁלַח הָאָב שׁוֹשְׁבִינוּת, כְּשֶׁהִיא חוֹזֶרֶת - חוֹזֶרֶת בְּעֵינֶיהָ. נשתלחה לָאָב שׁוֹשְׁבִינוּת, כְּשֶׁהִיא נִגְבֵּית - נִגְבֵּית מִן הָאֶמְצַע. הַשּׁוֹשְׁבִינוּת - אֵין בָּהּ מִשּׁוּם רִבִּית. חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בַּשּׁוֹשְׁבִינוּת: אֵין בָּהּ מִשּׁוּם רִבִּית, וְחוֹזֶרֶת בְּעֵינֶיהָ, וְנִגְבֵּית מִן הָאֶמְצַע, וְאֵין הַשְׁבִּיעִית משמטתה, וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בָּהּ פִּי שְׁנַיִם. עָשָׂה עִמּוֹ שׁוֹשְׁבִינוּת בְּפַמְבִּי, וּמְבַקֵּשׁ שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ בְּצִנְעָא - יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: ״כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשִׂיתָ עִמִּי בְּפַמְבִּי, אַף אֲנִי אֶעֱשֶׂה עִמְּךָ בְּפַמְבִּי״. עָשָׂה עִמּוֹ בִּבְתוּלָה, וּמְבַקֵּשׁ שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ בְּאַלְמָנָה - יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: ״כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשִׂיתָ עִמִּי בִּבְתוּלָה, כָּךְ אֲנִי עוֹשֶׂה עִמְּךָ בִּבְתוּלָה״. עָשָׂה עִמּוֹ שׁוֹשְׁבִינוּת בְּאִשָּׁה אַחַת, וּמְבַקֵּשׁ שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמּוֹ בִּשְׁתֵּי נָשִׁים - יָכוֹל לוֹמַר לוֹ: לכשתשא אִשָּׁה אַחֶרֶת, אָבִיא לְךָ בִּשְׁנֵיָּה.

י,ד הַשּׁוֹלֵחַ סְבָלוֹנוֹת לְבֵית חָמִיו, וְאָכַל שָׁם שְׁבָעֵי בָנִים אוֹ דְּבָרִים אֲחֵרִים, מַה שֶּׁאָכְלוּ - אָכְלוּ, וְהַסְּבָלוֹנוֹת - קַיָּמוֹת בִּמְקוֹמָן. הַשּׁוֹלֵחַ סְבָלוֹנוֹת לְבֵית חָמִיו, דְּבָרִים

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁדַּרְכָּן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּבֵית חָמִיהָ - אֵין צְרִיכָה לְהַחְזִיר בְּיָדָהּ. וְשֶׁאֵין דַּרְכָּן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּבֵית חָמִיהָ - צְרִיכָה לְהַחְזִיר בְּיָדָהּ. מֵתָה, דְּבָרִים שֶׁדַּרְכָּן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּחַיֶּיהָ - אֵין הָאָב צָרִיךְ לְהַחְזִיר. וְשֶׁאֵין דַּרְכָּן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּחַיֶּיהָ - הָאָב צָרִיךְ לְהַחְזִיר.

י,ה בְּרִיא שֶׁכָּתַב נְכָסָיו מַתָּנָה, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁיֵּר קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא - מַתְּנָתוֹ קַיֶּמֶת. שְׁכִיב מֵרַע - מוֹצִיא מִיָּד. מִיַּד מִי הוּא מוֹצִיא? מִיָּדָן. וְהֵן - אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ; דִּבְרֵי רַבִּי יַעֲקֹב. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אִם הָיָה שְׁכִיב מֵרַע - הֵן צְרִיכִין לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁהָיָה בָּרִיא. וְאִם הָיָה בָּרִיא - צָרִיךְ הוּא לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁהָיָה שְׁכִיב מֵרַע.

י,ו הַמְּסָכֵּן שֶׁחִלֵּק נְכָסָיו עַל פִּיו, בֵּין בְּחוֹל בֵּין בְּשַׁבָּת - דִּבְרֵי הַמֵּת יַעֲשׂוּ. אֲבָל בָּרִיא - עַד שֶׁיְּקֻנֶּה בְּכֶסֶף וּבִשְׁטָר וּבַחֲזָקָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן אַחֲרָיוּת - נִקְנִין בְּכֶסֶף בִּשְׁטָר וּבַחֲזָקָה. וְשֶׁאֵין לָהֶן אַחֲרָיוּת - אֵין נִקְנִין אֶלָּא בִּמְשִׁיכָה. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מַעֲשֶׂה בְּמִדּוּנִי אֶחָד שֶׁהָיָה בִּירוּשָׁלַיִם וְהָיוּ לוֹ מְטַלְטְלִין הַרְבֵּה, וְהָיָה מְבַקֵּשׁ לִתֵּנֵם בְּמַתָּנָה, אָמְרוּ: אִי אַתָּה יָכוֹל מִפְּנֵי שֶׁאֵין לְךָ קַרְקַע! עָמַד וְקָנָה סֶלַע אַחַת סָמוּךְ לִירוּשָׁלַיִם, אָמַר: "צִפּוֹנוֹ שֶׁל זֶה וְעִמּוֹ מֵאָה חָבִיּוֹת שֶׁל יַיִן נְתוּנוֹת לְפְלוֹנִי". "דְּרוֹמוֹ שֶׁל זֶה וְעִמּוֹ מֵאָה חָבִיּוֹת שֶׁל יַיִן נְתוּנוֹת לְפְלוֹנִי" וְקִיְּמוּ אֶת דְּבָרָיו. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּחוֹל, אֲבָל בַּשַּׁבָּת - לֹא יַעֲשֶׂה, וְאִם עָשָׂה - עָשׂוּי. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בַּחוֹל אָמְרוּ, קַל וָחֹמֶר בַּשַּׁבָּת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמְרִים: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּחוֹל, אֲבָל בַּשַּׁבָּת - לֹא יַעֲשֶׂה, וְאִם עָשָׂה - עָשׂוּי. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בַּשַּׁבָּת אָמְרוּ, קַל וָחֹמֶר בַּחוֹל.

י,ז נָפַל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִמּוֹ, הוֹאִיל אֵלּוּ וְאֵלּוּ בָּאִין מִכֹּחַ יְרוּשָׁה - אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים שֶׁיַּחְלוֹקוּ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: מוֹדָה אֲנִי בָּזֶה כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל שֶׁהַנְּכָסִים בְּחֶזְקָתָן.

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת בָּבָא בַּתְרָא פֶּרֶק אֶחָד עָשָׂר

יא,א פְּשׁוּט שֶׁכָּתַב עֵדָיו מֵאֲחוֹרָיו, מְקֻשָּׁר שֶׁכָּתַב עֵדָיו מִתּוֹכוֹ - שְׁנֵיהֶן פְּסוּלִין. רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְקֻשָּׁר שֶׁכָּתַב עֵדָיו מִתּוֹכוֹ - כָּשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ פְּשׁוּט. הֵשִׁיב רַבִּי עַל רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל: וַהֲלֹא זְמַנּוֹ שֶׁל שְׁטַר מוֹכִיחַ עָלָיו, אִם פְּשׁוּט הוּא, וְאִם אֵינוֹ פָּשׁוּט. אִי זֶה הוּא מְקֻשָּׁר? כָּתַב שֵׁם הַמַּלְוֶה וְשֵׁם הַלֹּוֶה, מָקוֹם הַלּוֹוֵקַח, מָקוֹם הַמּוֹכֵר, מָקוֹם הַשָּׂדֶה, מָקוֹם הַמָּעוֹת, מָקוֹם הַזְּמַן, קוֹשְׁרוֹ מִלְמַעְלָה, וְהָעֵדִים מִלְמַטָּה - כָּשֵׁר.

יא,ב גּוּפוֹ שֶׁל שְׁטַר: בְּיוֹם פְּלוֹנִי, בְּשַׁבָּת פְּלוֹנִי, בְּחֹדֶשׁ פְּלוֹנִי, בְּשָׁנָה פְּלוֹנִית, וּבְמַלְכוּת פְּלוֹנִית. לֹא כָּתַב בּוֹ שֵׁם הַיּוֹם - יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה כָּל אוֹתָהּ שַׁבָּת. לֹא כָּתַב בּוֹ שֵׁם שַׁבָּת - יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה כָּל אוֹתוֹ חֹדֶשׁ. לֹא כָּתַב בּוֹ שֵׁם חֹדֶשׁ - יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה כָּל אוֹתָהּ שָׁנָה. לֹא הָיָה כָּתוּב בּוֹ שֵׁם שָׁנָה - יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה כָּל אוֹתָהּ מַלְכוּת. הָיָה כָּתוּב בּוֹ: "דְּהַב" - נוֹתֵן לוֹ דִּינָר שֶׁל זָהָב. "דְּהַב דִּינָרִין" - נוֹתֵן לוֹ שְׁנֵי דִּינָרִין שֶׁל זָהָב. "בְּדִינָרִין דְּהַב" - נוֹתֵן לוֹ כִּשְׁנֵי דִּינָרִין דְּהַב. "בְּדִינָרִין וּדְהַב" - נוֹתֵן לוֹ שְׁנֵי דִּינָרִין שֶׁל כֶּסֶף כְּדִינָר שֶׁל זָהָב. הָיָה כָּתוּב: "כֶּסֶף" - נוֹתֵן לוֹ דִּינָר שֶׁל כֶּסֶף. "כֶּסֶף דִּינָרִין" - נוֹתֵן לוֹ שְׁנֵי דִּינָרִין שֶׁל כֶּסֶף. "בְּדִינָרִים כֶּסֶף" - נוֹתֵן לוֹ כִּשְׁנֵי דִּינָרִין שֶׁל זָהָב כֶּסֶף. "דִּינָרִין וְכֶסֶף" - נוֹתֵן לוֹ שְׁנֵי דִּינָרִין שֶׁל זָהָב וְדִינָר כֶּסֶף. "דְּהַב דְּאִתְּ חַיָּיב לִי" - אֵין פָּחוֹת מִדִּינַר שֶׁל זָהָב. "כֶּסֶף דְּאִתְּ חַיָּיב לִי" - אֵין פָּחוֹת מִדִּינַר שֶׁל כֶּסֶף. "דְּהַב דִּינָרִין דְּאִינּוּן דִּיחֲמֵי", וְהַשְּׁאָר מָחוּק - אֵין פָּחוֹת מִדִּינַר זָהָב. "דְּרִיאָבוֹן" - נוֹתֵן לוֹ כָּל מַה שֶּׁדְּרִיאָבוֹן שֶׁהוּא שָׁוֶה. כֵּיוֹצֵא בּוֹ: הַנּוֹשֵׂא וְנוֹתֵן עִם חֲבֵרוֹ בַּשּׁוּק, וְאָמַר לוֹ: "זָהָב דְּאִתְּ חַיָּיב לִי" - אֵין פָּחוֹת מִדִּינַר שֶׁל זָהָב. "דְּרִיאָבוֹן" - נוֹתֵן לוֹ כָּל מַה שֶּׁדְּרִיאָבוֹן שָׁוֶה.

תּוֹסֶפְתָּא

יא,ג הַמּוֹצִיא שְׁטַר בְּבָבֶל - גּוֹבֶה עָלָיו כֶּסֶף בָּבֶל. שְׁטַר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - גּוֹבֶה עָלָיו כֶּסֶף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הָיָה כָּתוּב בּוֹ כֶּסֶף סְתָם, וְהוֹצִיאוֹ בְּבָבֶל - גּוֹבֶה עָלָיו כֶּסֶף בָּבֶל. בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - גּוֹבֶה עָלָיו כֶּסֶף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הָיָה כָּתוּב כֶּסֶף סְתָם - הֲרֵי זֶה גּוֹבֶה כָּל (מָקוֹם) שֶׁיִּרְצֶה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּכְתֻבַּת אִשָּׁה. בֵּין שֶׁכָּתוּב בּוֹ: "לָוָה פְּלוֹנִי מִן פְּלוֹנִי", וּבֵין שֶׁכָּתוּב בּוֹ: "אֲנִי פְּלוֹנִי לָוִיתִי מִן פְּלוֹנִי" וְהָעֵדִים לְמַטָּה -כָּשֵׁר. לְעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן יִלְמַד מִן הָעֶלְיוֹן בְּמִקָּשֵׁר. בְּאוֹת אַחַת וְלֹא בְּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. בֵּין חָנָן לַחֲנָנִי וּבֵין עָנָן לַעֲנָנִי, עַל אוֹת אַחַת - מְקַיְּמִין אוֹתוֹ. עַל שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת - אֵין מְקַיְּמִין אוֹתוֹ. וְאֵיזֶהוּ קִיּוּמוֹ? אֲנִי פְּלוֹנִי לָוִיתִי מִן פְּלוֹנִי. וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי לָוָה הֵימֶנּוּ. קוֹשְׁרוֹ לְמַעְלָה וְהָעֵדִים לְמַטָּה - כָּשֵׁר.

יא,ד כּוֹתְבִין גֵּט לְאִישׁ שֶׁלֹּא מִדַּעַת אִשָּׁה, אֲבָל אֵין כּוֹתְבִין אֶלָּא מִדַּעַת הָאִישׁ. כּוֹתְבִין שׁוֹבַר לְאִשָּׁה שֶׁלֹּא מִדַּעַת הָאִישׁ, אֲבָל אֵין כּוֹתְבִין אֶלָּא מִדַּעַת הָאִשָּׁה. כּוֹתְבִין שִׁחְרוּר לָרַב שֶׁלֹּא מִדַּעַת הָעֶבֶד, אֲבָל אֵין כּוֹתְבִין שֶׁלֹּא מִדַּעַת הָרַב. אוּנְקְלֵסְיָא - שֶׁלֹּא מִדַּעַת הַמַּלְוֶה, אֲבָל אֵין כּוֹתְבִין אֶלָּא מִדַּעַת הַלּוֶה. דַּיְיתִיקָאוֹת אַפּוֹתִיקָאוֹת וּמַתָּנוֹת - שֶׁלֹּא מִדַּעַת הַנּוֹתֵן, אֲבָל אֵין כּוֹתְבִין אֶלָּא מִדַּעַת הַמְקַבֵּל. שְׁטָרֵי מֶקַח וּמִמְכָּר, שְׁטָרֵי אַרְסִיּוֹת וְקַבָּלַת בְּהֵמָה שֶׁלֹּא מִדַּעַת נוֹתֵן, אֲבָל אֵין כּוֹתְבִין אֶלָּא מִדַּעַת הַמְקַבֵּל. גַּזְרִידִין וּפְרוֹסְבּוּלִין - שֶׁלֹּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶן. רַבִּי אוֹמֵר, אוֹמֵר אֲנִי: שֶׁאֵין כּוֹתְבִין פְּרוֹסְבּוּל אֶלָּא מִדַּעַת הַלּוֶה. מְשַׁנִּין אֶת הַשְּׁטָר מֵעִבְרִית לְיָוָנִית, וּמִיָּוָנִית לְעִבְרִית, וְעוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם בֵּית דִּין. נִמְחַק אוֹ שֶׁהִרְקִיב, נָמוֹק אוֹ שֶׁנִּטַּשְׁטֵשׁ - מְבִיאוֹ לְבֵית דִּין וְעוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם בֵּית דִּין. נִקְרַע אוֹ שֶׁאָבַד - מֵבִיא עֵדָיו לְבֵית דִּין, וְעוֹשִׂין לוֹ קִיּוּם בֵּית דִּין. אֵיזֶהוּ קִיּוּם בֵּית דִּין? בְּמוֹתָב פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי הוֹצִיא פְּלוֹנִי לְפָנֵינוּ שְׁטָרוֹ קָרוּעַ, וּבְדַקְנוּ עֵדוּתָן שֶׁל עֵדִים וְנִמְצֵאת מִתְכַּוֶּנֶת - גּוֹבֶה וְאֵין צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה. וְאִם לָאו - צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה.

יא,ה שְׁטַר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַחַק אוֹ תָּלוּי, מְגוּפוֹ - פָּסוּל. שֶׁלֹּא מִגּוּפוֹ - כָּשֵׁר. וְאִם הֶחֱזִירוֹ לְמַטָּה, אֲפִלּוּ מִגּוּפוֹ - כָּשֵׁר. שְׁטַר שֶׁחָתְמוּ עֵדָיו לְאַחַר שְׁאֵלַת שָׁלוֹם - פָּסוּל, שֶׁלֹּא חָתְמוּ אֶלָּא עַל שְׁאֵלַת שָׁלוֹם. הֶחֱזִיר בּוֹ דָּבָר אֶחָד אוֹ שְׁנֵי דְּבָרִים מֵעִנְיָנוֹ שֶׁל שְׁטַר - כָּשֵׁר. כְּתָבוֹ בְּדַף זֶה וְחָתְמוּ עֵדָיו בַּדַּף הַשֵּׁנִי - פָּסוּל.

יא,ו הִרְחִיק אֶת הָעֵדִים מִן הַכְּתָב מָלֵא שְׁנֵי שִׁיטִין - פָּסוּל. פָּחוֹת מִכָּאן - כָּשֵׁר. וְכַמָּה יִהְיוּ עֵדָיו רְחוֹקִין מִן הַכְּתָב וְיִהֶא כָּשֵׁר? כְּדֵי שֶׁיִּהוּ נִקְרִין עִמּוֹ; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מָלֵא שִׁיטָה אַחַת. רַבִּי דּוֹסְתַּאי בַּר יַנַּאי אָמַר: מָלֵא חֲתִימַת שְׁנֵי עֵדִים. שְׁטַר שֶׁחָתְמוּ עָלָיו חֲמִשָּׁה עֵדִים, וְנִמְצְאוּ שְׁלֹשָׁה הָרִאשׁוֹנִים קְרוֹבִין אוֹ פְּסוּלִין - תִּתְקַיֵּם עֵדוּת בִּשְׁאָר עֵדִים. כְּתָבוֹ בַּחֲמִשָּׁה לְשׁוֹנוֹת, וְחָתְמוּ עָלָיו חֲמִשָּׁה עֵדִים בַּחֲמִשָּׁה לְשׁוֹנוֹת - כָּשֵׁר. נִקְרָע - כָּשֵׁר. נִתְקָרַע - פָּסוּל. נִקְרָע בּוֹ קֶרַע שֶׁל בֵּית דִּין - פָּסוּל. מָחוּק אוֹ שֶׁהִרְקִיב, אוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה כִּכְבָרָה - כָּשֵׁר. נָמוֹק אוֹ שֶׁנִּטַּשְׁטֵשׁ וּבְבוֹאָה שֶׁלּוֹ קַיֶּמֶת, אִם יָכוֹל לִקְרוֹת - כָּשֵׁר. אִם לָאו - פָּסוּל. הָאַחִין שֶׁהִנִּיחַ לָהֶן אֲבִיהֶן מָרְחָץ, אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עָשִׁיר - לֹא יֹאמַר עָנִי לָעָשִׁיר: "הֲרֵינִי לוֹקֵחַ כְּנֶגְדְּךָ מִן הַשּׁוּק" וּמֶרְחָץ, אֶלָּא אוֹמֵר לוֹ: "אִם יֵשׁ לְךָ בּוֹא וְהִרְחֵץ". וְהוֹצָאָה לָאֶמְצַע. עָשָׂאם אֲבִיהֶן לִשְׂכַּר - הַשָּׂכָר לָאֶמְצַע. אֶחָד מֶרְחָץ וְאֶחָד הַגַּת וְאֶחָד בֵּית הַבַּד.

יא,ז הָאוֹמֵר: "עֲשׂוּ טָבִי עַבְדִּי בֶּן חוֹרִין". וְהָיוּ שָׁם שְׁנֵי טָבִין - אֵין דּוֹרְשִׁין לָשׁוֹן הֲדְיוֹט לוֹמַר, לָזֶה הָיָה אוֹהֵב וְלָזֶה לֹא הָיָה אוֹהֵב, אֶלָּא, שְׁנֵיהֶן יוֹצְאִין בְּנֵי חוֹרִין, וְנוֹטְלִין מִשְּׁנֵיהֶן דְּמֵי אֶחָד מֵהֶן. הָאוֹמֵר: "תְּנוּ מָאתַיִם דִּינָר לְיוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן". וְהָיוּ שָׁם שְׁנֵי יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן - אֵין דּוֹרְשִׁין לָשׁוֹן הֲדְיוֹט לוֹמַר לָזֶה הָיָה אוֹהֵב וְלָזֶה לֹא הָיָה

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

אוֹהֵב, אֶלָּא שְׁנֵיהֶם חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה. יָצָאת עֲלֵיהֶן כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב - שְׁנֵיהֶן נוֹתְנִין בְּשָׁוֶה. הוֹצִיא אֶחָד מֵהֶן שְׁטַר עַל חֲבֵרוֹ שֶׁחַיָּב לוֹ - לֹא יֹאמַר לוֹ: "שֶׁלִּי הוּא שֶׁאָבַד מִמֶּנִּי", אֶלָּא כָּל שֶׁהַשְׁטַר בְּיָדוֹ גּוֹבֶה. נִמְצָא לְאֶחָד בֵּין שְׁטָרוֹתָיו: "שְׁטָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף בֶּן שִׁמְעוֹן פָּרוּעַ" - שְׁטָרוֹת שְׁנֵיהֶן פְּרוּעִין. וּכְשֶׁהוּא גּוֹבֶה - אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִדַּעַת הַלָּוֶה. הָאוֹמֵר לִבְנוֹ: "שְׁטַר בֵּין שְׁטָרוֹתַי פָּרוּעַ" וְאֵין יָדוּעַ אֵיזֶה הוּא - הַשְׁטָרוֹת כֻּלָּן פְּרוּעִין. וּכְשֶׁהוּא גּוֹבֶה - אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִדַּעַת הַלָּוֶה.

יא,ח הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל יְדֵי עֶרֶב - לֹא יִפְרַע מִן הָעֶרֶב. וְאִם אָמַר: "עַל מְנָת שֶׁאֶפְרַע מִמִּי שֶׁאִרְצֶה" - יִפְרַע מִן הָעֶרֶב. הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל יְדֵי שְׁנֵי עֲרֵבִין - לֹא יִפְרַע מֵאֶחָד מֵהֶן. וְאִם אָמַר: "עַל מְנָת שֶׁאֶפְרַע מֵאֶחָד מֵהֶן" - יִפְרַע מֵאֶחָד מֵהֶן. שְׁטַר הַיּוֹצֵא מִיַּד עֶרֶב - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ גּוֹבֶה. וְאִם כָּתַב בּוֹ בַּעַל חוֹב כְּבָר הִתְקַבַּלְתִּי הֵימֶנּוּ - הֲרֵי זֶה גּוֹבֶה.

מַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א,א דִּינֵי מָמוֹנוֹת - בִּשְׁלשָׁה. רַבִּי אוֹמֵר: בַּחֲמִשָּׁה, כְּדֵי שֶׁיִּגָּמֵר הַדִּין בִּשְׁלשָׁה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּיָחִיד. סְמִיכָה - בִּשְׁלשָׁה, וּסְמִיכַת זְקֵנִים - בִּשְׁלשָׁה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּחֲמִשָּׁה. מְטַלְטְלִין שֶׁל הֶקְדֵּשׁ, נָטַע רְבָעִי, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין דָּמָיו יְדוּעִין - נִפְדִּין עַל פִּי שְׁלשָׁה לָקוּחוֹת, וְלֹא עַל פִּי שְׁלשָׁה שֶׁאֵינָן לָקוּחוֹת. מוּם שֶׁבִּגְלוּי - הֲרֵי זֶה יִשָּׁחֵט עַל פִּי בְּנֵי הַכְּנֶסֶת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֲפִלּוּ רַגְלוֹ קְטוּעָה וְעֵינוֹ סוּמָא - לֹא יִשָּׁחֵט אֶלָּא עַל פִּי מְמֻחֶה.

א,ב וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע, בִּזְמַן שֶׁטּוֹעֲנוֹ טַעֲנַת נְפָשׁוֹת - בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה. טַעֲנַת מָמוֹן - בִּשְׁלשָׁה.

א,ג וּכְשֵׁם שֶׁהַדִּין בִּשְׁלשָׁה, כָּךְ פְּשָׁרָה בִּשְׁלשָׁה. נִגְמָר הַדִּין - אֵין רַשַּׁאי לְבַצֵּעַ. רַבִּי

הַשָּׁלֵם

אֶלְעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: כָּל הַמְבַצֵּעַ - הֲרֵי זֶה חוֹטֵא. הַמְבָרֵךְ אֶת הַמְבַצֵּעַ - הֲרֵי זֶה מְנַאֵץ לִפְנֵי הַמָּקוֹם. עַל זֶה נֶאֱמַר (תְּהִלִּים י) וּבוֹצֵעַ בֵּרַךְ נִאֵץ ה׳. אֶלָּא יִקַּב הַדִּין אֶת הָהָר, שֶׁכֵּן מֹשֶׁה אָמַר יִקַּב הַדִּין אֶת הָהָר. אֲבָל אַהֲרֹן הָיָה עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (מַלְאָכִי ג) בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הָלַךְ אִתִּי וְגוֹ׳. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר וּבוֹצֵעַ בֵּרַךְ נִאֵץ ה׳? מָשָׁלוּ מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְאֶחָד שֶׁגָּנַב סְאָה שֶׁל חִטִּים, טָחַנָן אָפָאָן וְהִפְרִישׁ מֵהֶן חַלָּה וְהֶאֱכִיל לְבָנָיו, הֵיאַךְ זֶה מְבֹרָךְ? אֵינוֹ מְבֹרָךְ אֶלָּא מְנֹאָץ. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: וּבוֹצֵעַ בֵּרַךְ נִאֵץ ה׳. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: וּבוֹצֵעַ בֵּרַךְ - אֵלּוּ אַחֵי יוֹסֵף שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים (בְּרֵאשִׁית לו) מַה בֶּצַע וְגוֹ׳.

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: מִצְוָה לְבַצֵּעַ, שֶׁנֶּאֱמַר (זְכַרְיָה ח): אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם. וַהֲלֹא כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מִשְׁפָּט אֱמֶת - אֵין שָׁלוֹם, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם - אֵין מִשְׁפָּט אֱמֶת. אֶלָּא אֵיזֶהוּ מִשְׁפָּט שֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם? הֱוֵי אוֹמֵר: זֶה בְּצוּעַ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שְׁמוּאֵל-ב ח): וַיְהִי דָּוִד עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ. וַהֲלֹא כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מִשְׁפָּט אֵין צְדָקָה, וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ צְדָקָה אֵין מִשְׁפָּט, אֶלָּא אֵיזֶהוּ מִשְׁפָּט שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צְדָקָה? הֱוֵי אוֹמֵר: זֶה בְּצוּעַ. דָּן אֶת הַדִּין, זְכָה אֶת הַזַּכַּאי, וְחִיֵּב אֶת הַחַיָּב, אִם חִיֵּב אֶת הֶעָנִי - מוֹצִיא וְנוֹתֵן לוֹ מִשֶּׁלּוֹ, נִמְצָא עוֹשֶׂה צְדָקָה עִם זֶה וְדָן אֶת זֶה. רַבִּי אוֹמֵר: דָּן אֶת הַדִּין וְזִכָּה אֶת הַזַּכַּאי וְחִיֵּב אֶת הַחַיָּב - נִמְצָא עוֹשֶׂה צְדָקָה עִם הַחַיָּב שֶׁמּוֹצִיא גְּזֵלָה מִתַּחַת יָדוֹ, וְדִין עִם הַזַּכַּאי שֶׁמַּחְזִיר לוֹ אֶת שֶׁלּוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: פְּעָמִים יְבַצֵּעַ אָדָם, פְּעָמִים אַל יְבַצֵּעַ. כֵּיצַד? שְׁנַיִם שֶׁבָּאוּ אֵצֶל אֶחָד לַדִּין, עַד שֶׁלֹּא שָׁמַע דִּבְרֵיהֶן, אוֹ מִשֶּׁשָּׁמַע דִּבְרֵיהֶן וְאֵין יוֹדֵעַ לְהֵיכָן הַדִּין הוֹלֵךְ נוֹטֶה - אַתָּה רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לָהֶן צְאוּ וּבְצָעוּ. אֲבָל מִשֶּׁשָּׁמַע דִּבְרֵיהֶם וְיוֹדֵעַ לְהֵיכָן הַדִּין הוֹלֵךְ נוֹטֶה - אֵין רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לָהֶן

תּוֹסֶפְתָּא

צְאוּ וּבְצָעוּ, כְּגוֹן שֶׁהוּא אוֹמֵר (מִשְׁלֵי יז) פּוֹטֵר מַיִם רֵאשִׁית מָדוֹן וְגוֹ׳. עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּלָּה - אַתָּה רַשַּׁאי לְנָטְשׁוֹ. מִשֶּׁנִּתְגַּלָּה הַדִּין - אִי אַתָּה רַשַּׁאי לְנָטְשׁוֹ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לָקִישׁ אוֹמֵר: שְׁנַיִם שֶׁבָּאוּ אֵצֶל אֶחָד לַדִּין, אֶחָד חָזָק וְאֶחָד רַךְ, עַד שֶׁלֹּא שָׁמַע דִּבְרֵיהֶן. וְאִם מִשֶּׁשָּׁמַע דִּבְרֵיהֶן וְאֵין יוֹדֵעַ לְהֵיכָן הַדִּין הוּא נוֹטֶה - רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לָהֶן אֵיני נִזְקָק לָכֶם שֶׁמָּא נִתְחַיֵּב הֶחָזָק וְנִמְצָא חָזָק אוֹיְבוֹ. מִשֶּׁשָּׁמַע דִּבְרֵיהֶן וְיוֹדֵעַ לְהֵיכָן הַדִּין הוּא נוֹטֶה - אֵין רַשַּׁאי שֶׁיֹּאמַר לָהֶם אֵיני נִזְקָק לָכֶם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים א): לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט לֵאלֹהִים הוּא.

א,ד אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה: מִנַּיִן שֶׁאִם הָיָה יוֹשֵׁב לִפְנֵי דַּיָּן, וְיוֹדֵעַ אַתָּה זְכוּת לֶעָנִי וְחוֹבָה לְעָשִׁיר - אֵין אַתָּה רַשַּׁאי לִשְׁתֹּק? תַּלְמוּד לוֹמַר: לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ - אַל תַּכְנִיס דְּבָרֶיךָ מִפְּנֵי אִישׁ. הַדַּיָּנִים יִהְיוּ יוֹדְעִין אֶת מִי דָּנִין, וְלִפְנֵי מִי הֵן דָּנִין, וְעִם מִי הֵן דָּנִין, וּמִי הוּא דָּן עִמָּהֶן. וְיִהְיוּ עֵדִים יוֹדְעִין אֶת מִי הֵם מְעִידִין, וְלִפְנֵי מִי הֵן מְעִידִין, וְעִם מִי הֵן מְעִידִין, וּמִי הוּא מֵעִיד עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יט): וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי ה׳. וְאוֹמֵר (תְּהִלִּים פב): אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפּוֹט. וְכֵן יְהוֹשָׁפָט אוֹמֵר (דִּבְרֵי הַיָּמִים-ב יט): וַיֹּאמֶר אֶל הַשּׁוֹפְטִים רְאוּ מַה אַתֶּם עוֹשִׂים כִּי לֹא לְאָדָם תִּשְׁפְּטוּ כִּי (אִם) לַה׳. וְשָׁמָּא יֹאמַר הַדַּיָּן: ״מַה לִּי בַּצַּעַר הַזֶּה״! וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (שָׁם) וְעִמָּכֶם דְּבַר הַמִּשְׁפָּט - אֵין לְךָ אֶלָּא מַה שֶּׁעֵינֶיךָ רוֹאוֹת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁהַדַּיָּן דָּן בְּשִׁלְשָׁה - כָּךְ פְּשָׁרָה בְּשִׁלְשָׁה. יָפֶה כֹּחַ פְּשָׁרָה מִכֹּחַ הַדִּין, כֵּיצַד? שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ - יְכוֹלִין לַחֲזֹר בָּהֶן. וּשְׁנַיִם שֶׁפְּשָׁרוּ - אֵין יְכוֹלִין לַחֲזֹר בָּהֶן.

מַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק שֵׁנִי

ב,א קִידּוּשׁ עִבּוּר שָׁנָה - בִּשְׁלָשָׁה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עִבּוּר שָׁנָה - בִּשְׁלָשָׁה מַתְחִילִין, בַּחֲמִשָּׁה נוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין, וְגוֹמְרִים בְּשִׁבְעָה. כֵּיצַד? אֶחָד אוֹמֵר לֵישֵׁב עִמָּם, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים שֶׁלֹּא לֵישֵׁב - בָּטֵל הַיָּחִיד בְּמִיעוּטוֹ. שְׁנַיִם אוֹמְרִים לֵישֵׁב, וְאֶחָד אוֹמֵר שֶׁלֹּא לֵישֵׁב - מוֹסִיפִין שְׁנַיִם, וְנוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין בַּחֲמִשָּׁה. שְׁנַיִם אוֹמְרִים צְרִיכָה, וּשְׁלָשָׁה אוֹמְרִים אֵינָהּ צְרִיכָה - בָּטְלוּ שְׁנַיִם בְּמִעוּטָם. שְׁלָשָׁה אוֹמְרִים צְרִיכָה, וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים אֵינָהּ צְרִיכָה - מוֹסִיפִים שְׁנַיִם, וְגוֹמְרִים בְּשִׁבְעָה, שֶׁאֵין מְנַיָּן פָּחוֹת מִשִּׁבְעָה. הָאָב אוֹמֵר לְעַבֵּר, וּבְנוֹ אוֹמֵר שֶׁלֹּא לְעַבֵּר - שְׁנֵיהֶן נִמְנִין שְׁנַיִם. הָאָב וּבְנוֹ אוֹמְרִים לְעַבֵּר, הָאָב וּבְנוֹ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא לְעַבֵּר - שְׁנֵיהֶן נִמְנִין אֶחָד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: פַּעַם אַחַת הָלַכְתִּי אֲנִי וְאֶלְעָזָר לְעַבֵּר שָׁנָה, נַמְתִּי לוֹ לְאֶלְעָזָר בְּנִי: ״אֲנִי וְאַתָּה נִמְנִין אֶחָד״.

ב,ב עַל שְׁלשָׁה סִימָנִין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה: עַל הָאָבִיב, וְעַל פֵּירוֹת הָאִילָן, וְעַל הַתְּקוּפָה. עַל שְׁנַיִם מְעַבְּרִין, וְעַל אֶחָד אֵין מְעַבְּרִין. וְאִם עִבְּרוּהָ - הֲרֵי זוּ מְעֻבֶּרֶת. אִם הָיָה אָבִיב אֶחָד מִשְּׁנֵי סִימָנִין - הָיוּ שְׁמֵחִין. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף עַל הַתְּקוּפָה.

עַל שָׁלשׁ אַרְצוֹת מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה, עַל יְהוּדָה, וְעַל עֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וְעַל הַגָּלִיל. עַל שְׁתַּיִם - מְעַבְּרִין, וְעַל אַחַת - אֵין מְעַבְּרִין. וְאִם עִבְּרוּ - הֲרֵי זוּ מְעֻבֶּרֶת. וְאִם הָיְתָה אֶרֶץ יְהוּדָה אַחַת מִשְּׁתֵּי אַרְצוֹת - הָיוּ שְׂמֵחִין מִפְּנֵי אָבִיב שֶׁבָּאָה הֵימֶנָּה. אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה לֹא מִפְּנֵי הַגְּדָיִים, וְלֹא מִפְּנֵי הַטְּלָאִים, לֹא מִפְּנֵי הַגּוֹזָלוֹת שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ, וְכוּלָּן סְעַד לְשָׁנָה. וְאִם עִבְּרוּהָ - הֲרֵי זוּ מְעֻבֶּרֶת. רַבִּי יַנַּאי אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, שֶׁהָיָה אוֹמֵר: בְּגוֹזָלַיָּא רְכִיכִין הֵן, וּבְאַמְרַיָּא דַּעֲדָקִין, וּשְׁפַר בַּאֲנָפַאי, וְאוֹסִיפִית עַל שַׁתָּא דָּא תְּלָתִין יוֹמִין.

מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וּזְקֵנִים שֶׁהָיוּ עוֹמְדִין עַל גַּב מַעֲלוֹת בְּהַר הַבַּיִת, וְיוֹחָנָן סוֹפֵר הָלַךְ לִפְנֵיהֶם. וְאָמְרוּ: כְּתוֹב לַאֲחֵנָא בְּנֵי גְּלִילָא

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

עִילָּאָה וּבְנֵי גְלִילָא תַּתָּאֵי: שְׁלָמְכוֹן יִסְגֵּא! מְהוֹדְעִין אֲנַחְנָא לְכוֹן, דְּמָטָא זְמַן בְּעוּרָא לַאֲפוּקֵיָא מַעֲשַׂרְיָא מִמַּעֲטַנְיָא זֵיתַיָא. וּלְאַחֲנָא בְּנֵי דְרוֹמָא עִילָּאָה וּבְנֵי דְרוֹמָא תַּתָּאָה: שְׁלָמְכוֹן יִסְגֵּא! מְהוֹדְעִין אֲנַחְנָא לְכוֹן, דִּימְטָן זְמַן לַאֲפוּקֵי מַעֲשַׂרְיָא מֵעוֹמְרֵי שׁוּבִילָא. וּלְאַחֲנָא בְּנֵי גָּלוּתָא דְּבָבֶל וּבְנֵי גָּלוּתָא דְּמָדַי וּשְׁאָר כָּל בְּנֵי גָּלוּתָא דְּיִשְׂרָאֵל: שְׁלָמְכוֹן יִסְגֵּא! מְהוֹדְעִין אֲנַחְנָא לְכוֹן, דְּגוֹזְלַיָּא רְכִיכִין וְאִמְּרַיָּא דַּעֲדִקִין, וְזִימְנִיהּ דַּאֲבִיבָא לָא מְטָא, וּשְׁפַר בְּאַנְפָּאי וּבְאַנְפֵּי חַבְרָאי, וְאוֹסִפְנָא עַל שַׁתָּא דָּא תְּלָתִין יוֹמִין.

ב,ג אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה אֶלָּא עַד רוּבּוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ. וְכַמָּה רוּבּוֹ? שִׁשָּׁה עָשָׂר יוֹם. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: שְׁתֵּי יָדוֹת בְּחֹדֶשׁ, עֶשְׂרִים יוֹם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְחַשְּׁבִין אֶת הַשָּׁנָה כַּמָּה הָיְתָה צְרִיכָה, אִם הָיְתָה חֲסֵרָה שִׁשָּׁה עָשָׂר יוֹם לִפְנֵי הַפֶּסַח - מְעַבְּרִין אוֹתָהּ. לִפְנֵי הֶחָג - אֵין מְעַבְּרִין אוֹתָהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִילּוּ חֲסֵרָה שִׁשָּׁה עָשָׂר יוֹם לִפְנֵי הֶחָג - מְעַבְּרִין אוֹתָהּ.

אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאִם עִבְּרוּהָ - אֵינָהּ מְעֻבֶּרֶת. אֲבָל מִפְּנֵי הַדּוֹחַק - מְעַבְּרִין אוֹתָהּ אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִיַּד. וּמִכָּאן וְאֵילָךְ אֵין מְעַבְּרִין אֶלָּא אֲדָר.

ב,ד אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה, לֹא פָּחוֹת חֹדֶשׁ, וְלֹא יוֹתֵר חֹדֶשׁ. וְאִם עִבְּרוּהָ - אֵינָהּ מְעֻבֶּרֶת. אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה מִשָּׁנָה לַחֲבֶרְתָּהּ, וְאִם עִבְּרוּהָ - אֵינָהּ מְעֻבֶּרֶת. אֵין מְעַבְּרִין שָׁנָה אַחַר שָׁנָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מְעַבְּרִין שָׁנָה אַחַר שָׁנָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי עֲקִיבָה שֶׁהָיָה חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים, וְעִבֵּר שָׁלֹשׁ שָׁנִים זוּ אַחַר זוּ. אָמְרוּ לוֹ: מִשָּׁם רְאָיָה? מִפְּנֵי שֶׁבֵּית דִּין יוֹשְׁבִין וּמְחַשְּׁבִין אַחַת אַחַת בִּזְמַנָּהּ.

ב,ה אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה לֹא שְׁבִיעִית, וְלֹא מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. אֵימָתַי רְגִילִין לְעַבֵּר? בְּעֶרֶב שְׁבִיעִית. אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי רְעָבוֹן. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים ב ד, מב): "וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל

הַשָּׁלֵם

שָׁלִישָׁה וְגוֹ' בְּצִקְלוֹנוֹ". וַהֲלֹא אֵין לָךְ מָקוֹם שֶׁמִּתְבַּכֵּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קוֹדֶם לְבַעַל שָׁלִישָׁה, וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא בִכֵּר אֶלָּא מֵאוֹתוֹ הַמִּין שֶׁהֵבִיא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים! יָכוֹל שֶׁהֵבִיאוֹ קוֹדֶם לָעוֹמֶר? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): "וַיֹּאמֶר תְּנוּ אֶל הָעָם וְיֹאכֵלוּ" - מִלַּמֵּד שֶׁלֹּא הֵבִיאוּ אֶלָּא לְאַחַר הָעוֹמֶר. וַהֲלֹא אוֹתָהּ שָׁנָה רְאוּיָה לְעַבֵּר, מִפְּנֵי מַה לֹּא עִבְּרָהּ אֱלִישָׁע? מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה שְׁנַת רָעָבוֹן, וְכָל הָעָם רָצִין לִגְרָנוֹת.

ב,ו אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּחִזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ שֶׁעִיבֵּר אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרֵי הַיָּמִים ב ל, יח): "כִּי מַרְבִּית הָעָם רַבַּת מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה יִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן לֹא הִטֶּהָרוּ" וְגוֹ'. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם לְעַבֵּר אוֹתָהּ מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה - כְּבָר מְעֻבֶּרֶת הִיא. אֶלָּא עִבֵּר נִיסָן בְּנִיסָן, וְאֵין מְעַבְּרִין אֶלָּא אֲדָר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: אַף מִפְּנֵי שֶׁהֶעֱשׂוּ אֶת הַצִּבּוּר לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי.

אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה, אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה צְרִיכָה. מְעַבְּרִין אוֹתוֹ מִפְּנֵי הַצְּרָכִים, וּמִפְּנֵי הַדְּרָכִים, מִפְּנֵי הַתַּנּוּרִין, וּמִפְּנֵי הַגָּלְיוֹת שֶׁלֹּא יָצְאוּ מִמְּקוֹמָם. אֲבָל אֵין מְעַבְּרִין אוֹתָהּ לֹא מִפְּנֵי הַצִּנָּה, וְלֹא מִפְּנֵי הַשִּׁלָּגִים, וְלֹא מִפְּנֵי הַגָּלְיוֹת שֶׁעָלוּ וַעֲדַיִן לֹא הִגִּיעוּ. וְכוּלָּן סְעַד לְשָׁנָה. וְאִם עִבְּרוּהָ - הֲרֵי זוּ מְעֻבֶּרֶת.

אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה אֶלָּא בִּיהוּדָה, וְאִם עִבְּרוּהָ בִּגְלִיל - הֲרֵי זוּ מְעֻבֶּרֶת. הֵעִיד חֲנִינָא אִישׁ אוֹנוֹ לִפְנֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל: שֶׁאֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה אֶלָּא בִּיהוּדָה, וְאִם עִבְּרוּהָ בִּגְלִיל - שֶׁהִיא מְעֻבֶּרֶת. וּמְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה כָּל אֲדָר. שֶׁבְּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: אֵין מְעַבְּרִין אֶלָּא עַד הַפּוּרִים, עַד שֶׁבָּאוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי פַּפְּיָס וְהֵעִידוּ: שֶׁכָּל אֲדָר וַאֲדָר - כָּשֵׁר לְעַבֵּר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי צָדוֹק אוֹמְרִים: אֵין מְעַבְּרִין אֶת

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁנָה, וְאֵין עוֹשִׂין כָּל צָרְכֵי צִבּוּר - אֶלָּא עַל תְּנַאי כְּדֵי שֶׁיְּקַבְּלוּ רוֹב הַצִּבּוּר עֲלֵיהֶם.

ב,ז אֵין מְעַבְּרִים אֶת הַשָּׁנָה בַּלַּיְלָה, וְאִם עִיבְּרָהּ - אֵינָהּ מְעֻבֶּרֶת. אֵין מְקַדְּשִׁין אֶת הַחֹדֶשׁ בַּלַּיְלָה, וְאִם קִדְּשׁוּהוּ - אֵינוֹ מְקוּדָּשׁ.

ב,ח אֵין מֶלֶךְ יוֹשֵׁב בְּסַנְהֶדְרִין, וְלֹא מֶלֶךְ וְלֹא כֹהֵן גָּדוֹל יוֹשְׁבִין בְּעִבּוּר.

מַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

ג,א שׁוֹר שֶׁהֵמִית. אֶחָד שׁוֹר שֶׁהֵמִית, וּשְׁאָר בְּהֵמָה וְחַיָּה וְעוֹפוֹת שֶׁהֵמִיתוּ - מִיתָתָן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: שׁוֹר שֶׁהֵמִית - מִיתָתוֹ בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, וּשְׁאָר בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף שֶׁהֵמִיתוּ - כָּל הַקֹּדֶם לְהָרְגָן זָכָה לַשָּׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כ): ״וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה״, וְאוֹמֵר (שָׁם): ״וְאֶת הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ״. שׁוֹר הַנִּסְקָל - בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא): ״הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת״; כְּמִיתַת הַבְּעָלִים כָּךְ מִיתַת הַשּׁוֹר, מַה מִּיתַת הַבְּעָלִים - בְּסִקִּילָה וּבִדְחִיָּה וּבְעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, אַף מִיתָתוֹ - בְּסִקִּילָה וּבִדְחִיָּה וְעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. מַה בֵּין שׁוֹר לְאָדָם? שֶׁהַשּׁוֹר - פּוֹתְחִין אֶת דִּינוֹ בַּיּוֹם, וְגוֹמְרִין אַף בַּלַּיְלָה. פּוֹתְחִין וְגוֹמְרִין בּוֹ בַּיּוֹם, בֵּין לְזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה, מַטִּין עַל פִּי עֵד אֶחָד בֵּין לְזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה, הַכֹּל מְלַמְּדִין זְכוּת וְחוֹבָה, הַמְלַמֵּד זְכוּת - יָכוֹל לַחֲזֹר וּלְלַמֵּד חוֹבָה. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאָדָם.

ג,ב אֵין שׁוֹרְפִין אֶת הַפָּרָה, וְאֵין עוֹרְפִין אֶת הָעֶגְלָה, וְאֵין עוֹשִׂין זֶקֶן מַמְרֵא עַל פִּי בֵּית דִּין. וְאֵין מְבִיאִין פֹּר הֶעְלֵם דָּבָר שֶׁל צִבּוּר. אֵין מַעֲמִידִין, לֹא מֶלֶךְ וְלֹא כֹהֵן גָּדוֹל אֶלָּא בְּבֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. כֵּיצַד הֵן עוֹשִׂין? בֵּית דִּין מְהַלְכִין, וּשְׁתֵּי תּוֹדוֹת אַחֲרֵיהֶן. הַפְּנִימִית נֶאֱכֶלֶת הַחִיצוֹנָה נִשְׂרֶפֶת. וְכָל שֶׁלֹּא בְּכָל אֵלּוּ - הַנִּכְנָס שָׁם אֵין חַיָּבִין עָלָיו. שְׁתֵּי תּוֹדוֹת שֶׁאָמְרוּ - בְּלַחְמָן אֲבָל לֹא בִּבְשָׂרָן. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: שְׁתֵּי בְצָעִין הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם, הַתַּחְתּוֹנָה

הַשָּׁלֵם

וְהָעֶלְיוֹנָה, הַתַּחְתּוֹנָה נִתְקַדְּשָׁה בְּכָל אֵלּוּ, וְהָעֶלְיוֹנָה לֹא קִדְּשׁוּ. כְּשֶׁעָלוּ מִן הַגּוֹלָה שֶׁלֹּא בְּמֶלֶךְ וְשֶׁלֹּא בָּאוּרִים וּבְתוּמִים, הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁהָיְתָה קְדֻשָּׁתָהּ גְּמוּרָה - עַמֵּי הָאָרֶץ אוֹכְלִין בָּהּ קָדָשִׁים קַלִּים וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וַחֲבֵרִים - קָדָשִׁים קַלִּים אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. הָעֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא הָיְתָה קְדֻשָּׁתָהּ גְּמוּרָה, עַמֵּי הָאָרֶץ אוֹכְלִין בָּהּ קָדָשִׁים קַלִּים אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. וַחֲבֵרִים - לֹא קָדָשִׁים קַלִּים וְלֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. וּמִפְּנֵי מָה לֹא קִדְּשׁוּהָ? מִפְּנֵי שֶׁתְּרוּפָּה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם מִשָּׁם, וְנוֹחָה לִכְבֹשׁ מִשָּׁם.

ג,ג רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מִשָּׁם שְׁלֹשָׁה זְקֵנִים - רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: יָכוֹל יְהֵא אָדָם מַעֲלֶה בְּכוֹרוֹת מֵחוּץ לָאָרֶץ לָאָרֶץ? תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים יד): ״וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירוֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרוֹת״ - מִמָּקוֹם שָׁאַתָּה מֵבִיא מַעֲשַׂר דָּגָן, אַתָּה מֵבִיא בְּכוֹרוֹת, מִחוּצָה לָאָרֶץ שֶׁאִי אַתָּה מֵבִיא מַעֲשַׂר דְּגָנְךָ אִי אַתָּה מֵבִיא בְּכוֹרוֹת. שִׁמְעוֹן בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר: יָכוֹל כְּשֵׁם שֶׁנָּתְנָה תּוֹרָה מְחִיצָה בֵּין קָדְשֵׁי קָדָשִׁים לְקָדָשִׁים קַלִּים, כָּךְ נָתְנָה תּוֹרָה מְחִיצָה בֵּין הַבְּכוֹר לְמַעֲשַׂר שֵׁנִי, וְדִין הוּא, הַבְּכוֹר טָעוּן הֶבְאַת מָקוֹם וּמַעֲשַׂר שֵׁנִי טָעוּן הֶבְאַת מָקוֹם, מַה בְּכוֹר אֵין נֶאֱכָל אֶלָּא לִפְנִים מִן הַחוֹמָה אַף מַעֲשַׂר שֵׁנִי לֹא יְהֵא נֶאֱכָל אֶלָּא לִפְנִים מִן הַחוֹמָה, מָה לַבְּכוֹר שֶׁמְּעָטוּ מָקוֹם אֲכִילָתוֹ שֶׁכֵּן מִעֵט זְמַן אֲכִילָתוֹ, תֹּאמַר בְּמַעֲשַׂר שֵׁנִי שֶׁרִבָּה זְמַן אֲכִילָתוֹ, הוֹאִיל וְרִבָּה זְמַן אֲכִילָתוֹ נִרְבֶּה מָקוֹם אֲכִילָתוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרוֹת״ - מַה בְּכוֹרוֹת אֵין נֶאֱכָלִין אֶלָּא לִפְנִים מִן הַחוֹמָה, אַף מַעֲשַׂר שֵׁנִי לֹא יְהֵא נֶאֱכָל אֶלָּא לִפְנִים מִן הַחוֹמָה. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: יָכוֹל יְהֵא אָדָם מַעֲלֶה מַעֲשַׂר שֵׁנִי לִירוּשָׁלַיִם בַּזְּמַן הַזֶּה וְאוֹכְלוֹ, וְדִין הוּא, הַבְּכוֹר טָעוּן הֶבְאַת מָקוֹם, אַף מַעֲשַׂר שֵׁנִי טָעוּן הֶבְאַת מָקוֹם, מַה בְּכוֹר אֵין נֶאֱכָל אֶלָּא בִּפְנֵי הַבַּיִת, אַף מַעֲשַׂר שֵׁנִי לֹא יְהֵא נֶאֱכָל

תּוֹסֶפְתָּא

אֶלָּא בִּפְנֵי הַבַּיִת, וְלֹא, אִם אָמַרְתָּ בַּבְּכוֹר שֶׁיֵּשׁ הֵימֶנּוּ דָּמִים וְאֵמוּרִין לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, תֹּאמַר בְּמַעֲשֵׂר שֶׁנִּי שֶׁאֵין הֵימֶנּוּ דָּמִים וְאֵמוּרִין לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ? בְּכוֹרִים יוֹכִיחוּ! שֶׁאֵין מֵהֶן דָּמִים וְאֵמוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, וְאֵין נֶאֱכָלִין אֶלָּא בִּפְנֵי הַבַּיִת, וְלֹא, אִם אָמַרְתָּ בַּבְּכוֹרִים שֶׁהֵן טְעוּנִין הַנָּחָה לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ, תֹּאמַר בְּמַעֲשֵׂר שֶׁנִּי שֶׁאֵין טְעוּנִין הַנָּחָה לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרוֹת״ - מַה בְּכוֹר אֵין נֶאֱכָל אֶלָּא בִּפְנֵי הַבַּיִת, אַף מַעֲשֵׂר שֵׁנִי לֹא יֵהֵא נֶאֱכָל אֶלָּא בִּפְנֵי הַבַּיִת. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: יָכוֹל בְּכוֹר שֶׁעָבַר זְמַנָּהּ מִשָּׁנָה לַחֲבֶרְתָּהּ יְהֵא פָּסוּל כְּפְסוּלֵי מֻקְדָּשִׁים? תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים טו): ״וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ [וְגוֹ׳] מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרוֹת בְּקָרְךָ״, אִם לְלַמֵּד עַל הַבְּכוֹר שֶׁיְּהֵא נֶאֱכָל לִפְנִים מִן הַחוֹמָה - אֵינוֹ צָרִיךְ! וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (דְּבָרִים טו): ״לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְּשָׁנָה״, וְאִם לְלַמֵּד עַל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁיְּהֵא נֶאֱכָל לִפְנִים מִן הַחוֹמָה - אֵינוֹ צָרִיךְ! וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר (דְּבָרִים יב): ״לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעֲשַׂר״, אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר ״מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרוֹת״? מַקִּישׁ בְּכוֹר לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, מַה מַּעֲשֵׂר נֶאֱכָל מִשָּׁנָה לַחֲבֶרְתָּהּ, אַף הַבְּכוֹר נֶאֱכָל מִשָּׁנָה לַחֲבֶרְתָּהּ.

ג,ד מִנַּיִן לִקְטַנָּה שֶׁיְּהֵא שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה? תַּלְמוּד לוֹמַר (בַּמִּדְבָּר לה): ״וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה וְהִצִּילוּ הָעֵדָה״, עֶשָׂרָה מְזַכִּין וַעֲשָׂרָה מְחַיְּבִין. שְׁלֹשָׁה מִנַּיִן? ״לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעוֹת״ (שְׁמוֹת כג). מִכְלָל שֶׁאִי אַתָּה הוֹדֶה עִמָּהֶן לְרָעָה - אַתָּה הוֹדֶה עִמָּהֶן לְטוֹבָה. יָכוֹל לֹא תִּהְיֶה עִמָּהֶן לְרָעָה כָּל עִקָּר? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): ״אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת״- אַף לְרָעָה, אֱמוֹר מֵעַתָּה, הוֹאִיל וְאָמְרָה תּוֹרָה ׳הָרֹג עַל פִּי עֵדִים הָרֹג עַל פִּי מַטִּין׳, מַה עֵדִים שְׁנַיִם אַף מַטִּין שְׁנַיִם, אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל - מוֹסִיפִים עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד, הֲרֵי עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר:

מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר ״לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעוֹת״, שׁוֹמֵעַ אֲנִי שֶׁאוֹמֵר: ׳הֱוֵי עִמָּהֶן לְטוֹבָה׳! אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר ״אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת״? לֹא כְּהַטַּיְתְּךָ לְטוֹבָה הַטָּיָתְךָ לְרָעָה, הַטָּיָתְךָ לְטוֹבָה עַל פִּי עֵד אֶחָד, וּלְרָעָה עַל פִּי שְׁנַיִם, אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל - מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד, הֲרֵי זֶה עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: ״לֹא תַעֲנֶה עַל רִיב לְנָטוֹת״ (שְׁמוֹת כג) - עֲשֵׂה לְךָ בֵּית דִּין נָטוּי. דָּבָר אַחֵר: ״לֹא תַעֲנֶה עַל רִיב״ הוֹסִיף עֲלֵיהֶן הַכָּתוּב עוֹד אֶחָד. דָּבָר אַחֵר: ״לְנָטוֹת, אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת״, שֶׁלֹּא תֹּאמַר בִּשְׁעַת הַדִּין ׳דַּיּוֹ לְעֶבֶד שֶׁיִּהְיֶה כְּרַבּוֹ׳; אֱמוֹר מַה שֶּׁבְּדַעְתְּךָ.

ג,ה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סַנְהֶדְרִין שֶׁל שִׁבְעִים וּמִשֶּׁה עִמָּהֶן מִן הַמִּנְיָן. אָמְרוּ לוֹ אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה: אוֹמֵר כָּל עִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כְּדֵי שָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת שֶׁל עֶשְׂרִים עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה, וְשׁוֹטְרֵי הַדַּיָּנִין, וְהַנְּדוֹן, וְהָעֵדִים, וְהַזּוֹמְמִין, וְזוֹמְמֵי זוֹמְמֵיהֶן - רָאוּיִן לַעֲשׂוֹת סַנְהֶדְרִין. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: מָאתַיִם וּשְׁלֹשִׁים, וַהֲלָכָה כִּדְבָרָיו. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מָאתַיִם וְשִׁבְעָה סַנְהֶדְרִין נוֹהֶגֶת בָּאָרֶץ וּבְחוּץ לָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר לה): ״וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדוֹרוֹתֵיכֶם״ - בָּאָרֶץ וּבְחוּץ לָאָרֶץ. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר (דְּבָרִים טז): ״שֹׁפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֶּן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ״? אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין אוֹתָן בְּכָל עִיר וְעִיר, בְּחוּץ לָאָרֶץ עוֹשִׂין אוֹתָן פְּלָכִים פְּלָכִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: ״לִשְׁבָטֶיךָ וְשָׁפְטוּ״ (דְּבָרִים טז) - מִצְוָה עַל הַשֵּׁבֶט שֶׁיְּהֵא דָּן אֶת שִׁבְטוֹ. רַבִּי דּוֹסְתַּאי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חַיָּבֵי מִיתוֹת שֶׁבָּרְחוּ מִן הָאָרֶץ לְחוּץ לָאָרֶץ - מְמִיתִין אוֹתָן מִיָּד. וְשֶׁבָּרְחוּ מֵחוּץ לָאָרֶץ לָאָרֶץ - אֵין מְמִיתִין אוֹתָן מִיָּד, אֶלָּא נִדּוֹנִין בַּתְּחִלָּה.

מַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק רְבִיעִי

ד,א כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ, מֵזִיד נֶהֱרַג וְשׁוֹגֵג גּוֹלֶה. עָבַר עַל מִצְוַת עֲשֵׂה וְעַל מִצְוַת

תּוֹסֶפְתָּא

לֹא תַעֲשֶׂה וּשְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹת - הֲרֵי הוּא כְּהֶדְיוֹט לְכָל דָּבָר, וְלֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, וְלֹא מְיַבֵּם אֲבָל מְיַבְּמִין לְאִשְׁתּוֹ, עוֹמֵד בַּשּׁוּרָה לְהִתְנַחֵם, הַסְּגָן מִימִינוֹ וְרֹאשׁ בֵּית אָב מִשְּׂמֹאלוֹ, וְכָל הָעָם אוֹמְרִין לוֹ: ׳אָנוּ כַפָּרָתֶךָ׳! וְהוּא אוֹמֵר לָהֶן: ׳תִּתְבָּרְכוּ מִן הַשָּׁמַיִם׳! עוֹמֵד בַּשּׁוּרָה לְנַחֵם אֶת אֲחֵרִים, הַסְּגָן וְכֹהֵן שֶׁעָבַר מִגְּדֻלָּתוֹ מִימִינוֹ, וְאָבֵל מִשְּׂמֹאלוֹ, וְאֵין רוֹאִין אוֹתוֹ עָרוּם, וְלֹא כְּשֶׁהוּא מִסְתַּפֵּר, וְלֹא בְּבֵית הַמֶּרְחָץ, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כא): ״וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו אֲשֶׁר יוּצַק עַל רֹאשׁוֹ - שֶׁיִּהְיוּ אֶחָיו הַכֹּהֲנִים נוֹהֲגִין בּוֹ גְּדֻלָּה. וְאִם רָצָה שֶׁיִּרְחֲצוּ אֲחֵרִים עִמּוֹ - הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם רָצָה לְנַהֵג בְּזִיּוֹן בְּעַצְמוֹ - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כא): ״וְקִדַּשְׁתּוֹ״ - עַל כָּרְחוֹ! אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: אֵינוֹ אוֹמֵר (וַיִּקְרָא כא): ״וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא״ אֶלָּא בִּשְׁעַת עֲבוֹדָה בִּלְבַד, וְהוֹלֵךְ לְהַבְרוֹת אֶת אֲחֵרִים, וַאֲחֵרִים בָּאִין לְהַבְרוֹתוֹ.

ד,ב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל - אֵין עוֹמֵד בַּשּׁוּרָה לְהִתְנַחֵם, וְאֵין עוֹמֵד בַּשּׁוּרָה לְנַחֵם אֶת אֲבֵלִים, וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ לְהַבְרוֹת אֶת אֲחֵרִים, אֲבָל אֲחֵרִים בָּאִין לְהַבְרוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל-ב ג): ״וַיָּבֹא כָּל הָעָם לְהַבְרוֹת אֶת דָּוִד לֶחֶם בְּעוֹד הַיּוֹם״; וְעוֹבֵר עַל מִצְוַת עֲשֵׂה וְעַל מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה, וּשְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹת, וַהֲרֵי הוּא כְּהֶדְיוֹט לְכָל דָּבָר, לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, וְלֹא מְיַבֵּם וְלֹא מְיַבְּמִין לְאִשְׁתּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: רָצָה לַחֲלֹץ - הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. אָמְרוּ לוֹ: נִמְצֵאתָ פּוֹגֵם כְּבוֹדוֹ שֶׁל מֶלֶךְ, וְאֵין נוֹשְׂאִין אַלְמְנוּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל-ב כ): ״וַתִּהְיֶינָה צְרוּרוֹת עַד יוֹם מוֹתָן אַלְמְנוּת חַיּוֹת״; וּבוֹרֵר לוֹ נָשִׁים מִכָּל מָקוֹם שֶׁיִּרְצֶה כֹּהֲנוֹת לְוִיּוֹת וְיִשְׂרְאֵלִיּוֹת. וְאֵין רוֹכְבִין עַל סוּסוֹ, וְאֵין יוֹשְׁבִין עַל כִּסְאוֹ, וְאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁין בְּכִתְרוֹ וּבְשַׁרְבִּיטוֹ, וְלֹא בְּאֶחָד מִכָּל מְשַׁמְּשָׁיו. מֵת - כֻּלָּן נִשְׂרָפִין עָלָיו. שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָהוּ לד): ״בִּשְׂלוֹם תָּמוּת וּבִמְשְׂרְפוֹת

הַשָּׁלֵם

אֲבוֹתֶיךָ״ וְגוֹ׳. וּכְשֵׁם שֶׁשּׂוֹרְפִים עַל הַמְּלָכִים - כָּךְ שׂוֹרְפִים עַל הַנְּשִׂיאִים, אֲבָל לֹא עַל הַהֶדְיוֹטוֹת. מַה הֵן שׂוֹרְפִין עֲלֵיהֶן? מִטָּתוֹ וְכָל כֵּלֵי תַּשְׁמִישׁוֹ. כָּל הָעָם עוֹמְדִין וְהוּא יוֹשֵׁב, וְלֹא הָיְתָה יְשִׁיבָה בַּעֲזָרָה אֶלָּא לְמַלְכֵי בֵית דָּוִד בִּלְבַד. וְכָל הָעָם שׁוֹתְקִין וְהוּא מְדַבֵּר, הוּא קוֹרֵא אוֹתָן ׳אַחַי וְעַמִּי׳, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרֵי הַיָּמִים-א כח): ״שְׁמָעוּנִי אַחַי וְעַמִּי״, וְהֵן קוֹרִין אוֹתוֹ ׳אֲדוֹנֵינוּ וְרַבֵּנוּ׳, שֶׁנֶּאֱמַר (מְלָכִים-א א): ״אֲבָל אֲדוֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ דָּוִד הִמְלִיךְ אֶת שְׁלֹמֹה״.

ד,ג לֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים כְּאִיזֶבֶל, אֲבָל כַּאֲבִיגַיִל - מָתָר; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. ״לֹא יַרְבֶּה לוֹ סוּסִים״ (מְלָכִים-א א) - סוּסִים בְּטֶלִים, אֲפִלּוּ אֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר (מְלָכִים-א א): ״לְמַעַן הַרְבּוֹת סוּס״. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א ה): ״וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה אַרְבָּעִים אֶלֶף אֲרֻוֹת סוּסִים לְמֶרְכַּבְתּוֹ״, וְיָפֶה עָשָׂה שֶׁנֶּאֱמַר (מְלָכִים-א ד): ״יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל רַבִּים כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל הַיָּם לָרֹב״; כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א ה): ״וּשְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים״, שֶׁהַשְּׁאָר בַּטְּלָנִין הָיוּ, וְהֶדְיוֹט - מָתָר בְּכֻלָּן. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל הָאָמוּר בְּפָרָשַׁת הַמֶּלֶךְ - הַמֶּלֶךְ מָתָר בָּהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא נֶאֶמְרָה פָּרָשָׁה זוֹ אֶלָּא בִּשְׁבִיל לְאַיֵּם עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרִים יז): ״שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ״, וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ מִצְוֹת נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּבִיאָתָן לָאָרֶץ - לְמַנּוֹת עֲלֵיהֶן מֶלֶךְ, וְלִבְנוֹת בֵּית הַבְּחִירָה, וּלְהַכְרִית זֶרַע עֲמָלֵק. אִם כֵּן לָמָּה נֶעֶנְשׁוּ בִּימֵי שְׁמוּאֵל? אֶלָּא לְפִי שֶׁהִקְדִּימוּ עַל יָדָן! רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא נֶאֶמְרָה פָּרָשָׁה [זוֹ] אֶלָּא מִפְּנֵי תַּרְעֹמֶת, שֶׁנֶּאֱמַר (דִּבְרִים יז): ״וְאָמַרְתָּ אָשִׂימָה עָלַי מֶלֶךְ״. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: זְקֵנִים שָׁאֲלוּ כַּהֲלָכָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל-א ח): ״תְּנָה לָנוּ מֶלֶךְ לְשָׁפְטֵנוּ״, [אֲבָל] עַמֵּי הָאָרֶץ חָזְרוּ וְקִלְקְלוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל-א ח): ״וְהָיֵינוּ גַּם אֲנַחְנוּ״ וְגוֹ׳. הֲרוּגֵי בֵית דִּין נִכְסֵיהֶן לְיוֹרְשֵׁיהֶן, הֲרוּגֵי הַמֶּלֶךְ נִכְסֵיהֶן לַמֶּלֶךְ; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים:

תּוֹסֶפְתָּא

הֲרוּגֵי הַמֶּלֶךְ נִכְסֵיהֶן לְיוֹרְשֵׁיהֶן. אָמַר לָהֶם רַבִּי יְהוּדָה: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א כא): ״הִנֵּה הוּא בְּכֶרֶם נָבוֹת אֲשֶׁר יָרַד שָׁם לְרִשְׁתּוֹ״! אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שֶׁבֶּן אָחִי אָבִיו הָיָה וְרָאוּי לוֹ לְיוֹרְשׁוֹ. אָמַר לָהֶם: וְכִי לֹא הָיָה לוֹ בָּנִים? אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו הָרַג, שֶׁנֶּאֱמַר (מְלָכִים ב ט): ״אִם לֹא [אֶת] דְּמֵי נְבוֹת וְאֶת דְּמֵי בָנָיו רָאִיתִי אֶמֶשׁ נְאֻם ה׳ וְשִׁלַּמְתִּי לְךָ בַּחֶלְקָה הַזֹּאת נְאֻם ה׳״.

ד,ד וְכוֹתֵב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה לִלְמֹד לִשְׁמוֹ, שֶׁלֹּא יְהֵא נֵאוֹת בְּשֶׁל אֲבוֹתָיו, אֶלָּא בְּשֶׁלּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יז): ״וְכָתַב לוֹ״ - שֶׁתְּהֵא כְתוּבָה לִשְׁמוֹ, וְאֵין רְשׁוּת לְהֶדְיוֹט לִקְרוֹת בָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יז): ״וְקָרָא בוֹ״ - הוּא וְלֹא הֶדְיוֹט. וּמַנִּיחִין אוֹתוֹ בְּבֵית דִּין שֶׁל כֹּהֲנִים, וּבְבֵית דִּין שֶׁל לְוִיִּם, וּבְבֵית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל הַמַּשִּׂיאִין לִכְהוּנָּה, יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה - הֵיא עִמּוֹ. נִכְנַס - הֵיא עִמּוֹ. יוֹשֵׁב בְּבֵית דִּין - הֵיא אֶצְלוֹ. נִכְנַס לְבֵית הַמַּיִם - מַמְתֶּנֶת לוֹ עַל הַפֶּתַח. וְכֵן דָּוִד אוֹמֵר (תְּהִלִּים טז): ״שִׁוִּיתִי ה׳ לְנֶגְדִּי תָּמִיד״ וְגוֹ׳. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סֵפֶר תּוֹרָה מִימִינוֹ וּתְפִלִּין מִשְּׂמֹאלוֹ.

ד,ה רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: רָאוּי הָיָה עֶזְרָא שֶׁתִּנָּתֵן תּוֹרָה עַל יָדוֹ, אִלְמָלֵא קָדְמוֹ מֹשֶׁה, נֶאֱמְרָה בְּמֹשֶׁה עֲלֶיהָ נֶאֱמְרָה בְּעֶזְרָא עֲלֶיהָ, נֶאֱמְרָה בְּמֹשֶׁה עֲלֶיהָ (שְׁמוֹת יט): ״וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים״. נֶאֱמְרָה בְּעֶזְרָא עֲלֶיהָ (עֶזְרָא ז): ״הוּא עֶזְרָא עָלָה מִבָּבֶל״, מַה עֲלֶיהָ הָאֲמוּרָה בְּמֹשֶׁה - לִמֵּד תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ד): ״וְאוֹתִי צִוָּה ה׳ בָּעֵת הַהִיא לְלַמֵּד אֶתְכֶם״, אַף הָעֲלֶיהָ הָאֲמוּרָה בְּעֶזְרָא - לִמֵּד תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (עֶזְרָא ז): ״כִּי עֶזְרָא הֵכִין לְבָבוֹ לִדְרֹשׁ אֶת תּוֹרַת ה׳, וְלַעֲשׂוֹת וּלְלַמֵּד בְּיִשְׂרָאֵל חֹק וּמִשְׁפָּט״, וְאַף הוּא נָתוּן עַל יָדוֹ כְּתַב וְלָשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (עֶזְרָא ד): ״וּכְתַב הַנִּשְׁתְּוָן כָּתוּב אֲרָמִית וּמְתֻרְגָּם אֲרָמִית״, מַה תַּרְגּוּמוֹ אֲרָמִית אַף כְּתוּב אֲרָמִית. וְאוֹמֵר (דָּנִיֵּאל ה): וְלֹא כָּהֲלִין כְּתָבָא לְמִקְרָא וְגוֹ׳, מִלַּמֵּד שֶׁבְּאוֹתוֹ הַיּוֹם נִתַּן. וְאוֹמֵר (דְּבָרִים יז):

הַשָּׁלֵם

״וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת״, תּוֹרָה הָעֲתִידָה לִשְׁתַּנּוֹת. לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ אַשּׁוּרִי? עַל שׁוּם שֶׁעָלָה עִמָּהֶן מֵאַשּׁוּר. רַבִּי אוֹמֵר: בִּכְתָב אַשּׁוּרִי נִתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁחָטְאוּ - נֶהְפְּכָה לָהֶן לָשׁוֹן. וּכְשֶׁשָּׁבוּ בִּימֵי עֶזְרָא - חָזְרָה לָהֶן אַשּׁוּרִית, שֶׁנֶּאֱמַר (זְכַרְיָה ט): ״שׁוּבוּ לְבִצָּרוֹן״ וְגוֹ׳. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פַּרְטָא, שֶׁאָמַר מִשֵּׁם רַבִּי אֶלִיעֶזֶר הַמּוֹדָעִי: בִּכְתָב זֶה נִתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כז): ״וְוֵי הָעַמּוּדִים״ - וָוִין שֶׁהֵן דּוֹמִים לָעַמּוּדִים, וְאוֹמֵר (אֶסְתֵּר ח): ״וְאֶל הַיְּהוּדִים כִּכְתָבָם וְכִלְשׁוֹנָם״, מַה לְּשׁוֹנָם בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה - אַף כְּתָבָם בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה. לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ אַשּׁוּרִי? עַל שֵׁם שֶׁהוּא מְאֻשָּׁר בִּכְתָבוֹ! אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר (דְּבָרִים יז): ״וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת״? מְלַמֵּד שֶׁשִּׁשְׁתֵּי תּוֹרוֹת כּוֹתֵב לוֹ, אַחַת שֶׁנִּכְנֶסֶת וְיוֹצְאָה עִמּוֹ, וְאַחַת שֶׁמַּנַּחַת לוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת, זוֹ שֶׁנִּכְנֶסֶת וְיוֹצְאָה עִמּוֹ - לֹא תִכָּנֵס עִמּוֹ, לֹא לַמֶּרְחָץ, וְלֹא לְבֵית הַמַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יז): ״וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו״ וְגוֹ׳ - בְּמָקוֹם הָרָאוּי לִקְרוֹת בּוֹ. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמָה אִם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא עָסַק אֶלָּא בְּצָרְכֵי צִבּוּר, נֶאֱמַר בּוֹ ״וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו״, שְׁאָר בְּנֵי אָדָם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! וְכֵיוֹצֵא בּוֹ (דְּבָרִים לד): ״וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן מָלֵא רוּחַ חָכְמָה כִּי סָמַךְ מֹשֶׁה אֶת יָדָיו״ וְגוֹ׳. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שְׁמוֹת לג): ״וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נַעַר״, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (יְהוֹשֻׁעַ א): ״לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה״, וַהֲרֵי דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמַה יְּהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן שֶׁעָסַק בִּכְבוּשׁ הָאָרֶץ, וְעוֹמֵד לְחַלְּקָהּ לְיִשְׂרָאֵל, נֶאֱמַר בּוֹ ״לֹא יָמוּשׁ״ וְגוֹ׳ שְׁאָר בְּנֵי אָדָם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

ד,ו אֵין מַעֲמִידִין מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּחוּץ לָאָרֶץ, אֵין מַעֲמִידִין מֶלֶךְ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה נָשׂוּי לַכְּהֻנָּה, וְאֵין מוֹשְׁחִין מְלָכִים אֶלָּא עַל גַּבֵּי מַעְיָן, שֶׁנֶּאֱמַר (מְלָכִים-א א): ״וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָהֶם קְחוּ עִמָּכֶם אֶת עַבְדֵי

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

אֲדוֹנֵיכֶם וְהִרְכַּבְתֶּם״ וְגוֹ׳, וְאֵין מוֹשְׁחִין מְלָכִים אֶלָּא מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת, מִפְּנֵי מַה מָּשְׁחוּ אֶת שְׁלֹמֹה? מִפְּנֵי אֲדוֹנִיָּה. וְאֶת יֵהוּא? מִפְּנֵי יְהוֹרָם. וְאֶת יוֹאָשׁ? מִפְּנֵי עֲתַלְיָה. וְאֶת יְהוֹאָחָז? מִפְּנֵי יְהוֹיָקִים אָחִיו שֶׁהָיָה גָּדוֹל הֵימֶנּוּ שְׁתֵּי שָׁנִים. מֶלֶךְ - טָעוּן מְשִׁיחָה. בֶּן מֶלֶךְ - אֵין טָעוּן מְשִׁיחָה. כֹּהֵן גָּדוֹל בֶּן כֹּהֵן גָּדוֹל, אֲפִלּוּ עַד עֲשָׂרָה דוֹרוֹת - טָעוּן מְשִׁיחָה. אֵין מוֹשְׁחִין מְלָכִים אֶלָּא מִן הַקֶּרֶן. שָׁאוּל וְיֵהוּא נִמְשְׁחוּ מִן הַפַּךְ, מִפְּנֵי שֶׁמַּלְכוּתָן עֲתִידָה לְהִשָּׁבֵר, דָּוִד וּשְׁלֹמֹה נִמְשְׁחוּ מִן הַקֶּרֶן, מִפְּנֵי שֶׁמַּלְכוּתָן מַלְכוּת עוֹלָמִים.

שמואל א פרק כא

א וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וְיהוֹנָתָן בָּא הָעִיר: ב וַיָּבֹא דָוִד נֹבָה
אֶל־אֲחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן וַיֶּחֱרַד אֲחִימֶלֶךְ לִקְרַאת דָּוִד
וַיֹּאמֶר לוֹ מַדּוּעַ אַתָּה לְבַדֶּךָ וְאִישׁ אֵין אִתָּךְ: ג
וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן הַמֶּלֶךְ צִוַּנִי דָבָר
וַיֹּאמֶר אֵלַי אִישׁ אַל־יֵדַע מְאוּמָה אֶת־הַדָּבָר
אֲשֶׁר־אָנֹכִי שֹׁלֵחֲךָ וַאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאֶת־הַנְּעָרִים
יוֹדַעְתִּי אֶל־מְקוֹם פְּלֹנִי אַלְמוֹנִי: ד וְעַתָּה מַה־יֶּשׁ
תַּחַת־יָדְךָ חֲמִשָּׁה־לֶחֶם תְּנָה בְיָדִי אוֹ הַנִּמְצָא: ה
וַיַּעַן הַכֹּהֵן אֶת־דָּוִד וַיֹּאמֶר אֵין־לֶחֶם חֹל אֶל־תַּחַת
יָדִי כִּי־אִם־לֶחֶם קֹדֶשׁ יֵשׁ אִם־נִשְׁמְרוּ הַנְּעָרִים
אַךְ מֵאִשָּׁה: {פ}
ו וַיַּעַן דָּוִד אֶת־הַכֹּהֵן וַיֹּאמֶר לוֹ כִּי אִם־אִשָּׁה
עֻצָּרָה־לָּנוּ כִּתְמוֹל שִׁלְשֹׁם בְּצֵאתִי וַיִּהְיוּ כְלֵי־
הַנְּעָרִים קֹדֶשׁ וְהוּא דֶּרֶךְ חֹל וְאַף כִּי הַיּוֹם יְקֻדַּשׁ
בַּכֶּלִי: ז וַיִּתֶּן־לוֹ הַכֹּהֵן קֹדֶשׁ כִּי לֹא־הָיָה שָׁם לֶחֶם
כִּי־אִם־לֶחֶם הַפָּנִים הַמּוּסָרִים מִלִּפְנֵי יְהוָה לָשׂוּם
לֶחֶם חֹם בְּיוֹם הֻלְּקְחוֹ: ח וְשָׁם אִישׁ מֵעַבְדֵי שָׁאוּל
בַּיּוֹם הַהוּא נֶעְצָר לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁמוֹ דֹּאֵג הָאֲדֹמִי
אַבִּיר הָרֹעִים אֲשֶׁר לְשָׁאוּל: ט וַיֹּאמֶר דָּוִד
לַאֲחִימֶלֶךְ וְאֵין יֶשׁ־פֹּה תַּחַת־יָדְךָ חֲנִית אוֹ־חֶרֶב
כִּי גַם־חַרְבִּי וְגַם־כֵּלַי לֹא־לָקַחְתִּי בְיָדִי כִּי־הָיָה
דְבַר־הַמֶּלֶךְ נָחוּץ: {ס} י וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן חֶרֶב גָּלְיָת
הַפְּלִשְׁתִּי אֲשֶׁר־הִכִּיתָ | בְּעֵמֶק הָאֵלָה הִנֵּה־הִיא
לוּטָה בַשִּׂמְלָה אַחֲרֵי הָאֵפוֹד אִם־אֹתָהּ תִּקַּח־לְךָ
קָח כִּי אֵין אַחֶרֶת זוּלָתָהּ בָּזֶה {ס} וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵין
כָּמוֹהָ תְּנֶנָּה לִי: יא וַיָּקָם דָּוִד וַיִּבְרַח בַּיּוֹם־הַהוּא
מִפְּנֵי שָׁאוּל וַיָּבֹא אֶל־אָכִישׁ מֶלֶךְ גַּת: יב וַיֹּאמְרוּ
עַבְדֵי אָכִישׁ אֵלָיו הֲלוֹא־זֶה דָּוִד מֶלֶךְ הָאָרֶץ הֲלוֹא
לָזֶה יַעֲנוּ בַמְּחֹלוֹת לֵאמֹר הִכָּה שָׁאוּל בַּאֲלָפָו
וְדָוִד בְּרִבְבֹתָו: יג וַיָּשֶׂם דָּוִד אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
בִּלְבָבוֹ וַיִּרָא מְאֹד מִפְּנֵי אָכִישׁ מֶלֶךְ־גַּת: יד וַיְשַׁנּוֹ
אֶת־טַעְמוֹ בְּעֵינֵיהֶם וַיִּתְהֹלֵל בְּיָדָם וַיִּתְוֹ עַל־
דַּלְתוֹת הַשַּׁעַר וַיְוֹרֶד רִירוֹ אֶל־זְקָנוֹ: {ס} טו
וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־עַבָדָיו הִנֵּה תִרְאוּ אִישׁ מִשְׁתַּגֵּעַ
לָמָּה תְּבִיאוּ אֹתוֹ אֵלָי: טז חֲסַר מְשֻׁגָּעִים אָנִי כִּי־
הֲבֵאתֶם אֶת־זֶה לְהִשְׁתַּגֵּעַ עָלָי הַזֶּה יָבוֹא אֶל־
בֵּיתִי: {פ}

שמואל א פרק כב

א וַיֵּלֶךְ דָּוִד מִשָּׁם וַיִּמָּלֵט אֶל־מְעָרַת עֲדֻלָּם
וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו וְכָל־בֵּית אָבִיו וַיֵּרְדוּ אֵלָיו שָׁמָּה: ב
וַיִּתְקַבְּצוּ אֵלָיו כָּל־אִישׁ מָצוֹק וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־לוֹ
נֹשֶׁא וְכָל־אִישׁ מַר־נֶפֶשׁ וַיְהִי עֲלֵיהֶם לְשָׂר וַיִּהְיוּ
עִמּוֹ כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ: ג וַיֵּלֶךְ דָּוִד מִשָּׁם מִצְפֵּה
מוֹאָב וַיֹּאמֶר | אֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב יֵצֵא־נָא אָבִי וְאִמִּי
אִתְּכֶם עַד אֲשֶׁר אֵדַע מַה־יַּעֲשֶׂה־לִּי אֱלֹהִים: ד
וַיַּנַּח אֶת־פְּנֵי מֶלֶךְ מוֹאָב וַיֵּשְׁבוּ עִמּוֹ כָּל־יְמֵי
הֱיוֹת־דָּוִד בַּמְּצוּדָה: {ס} ה וַיֹּאמֶר גָּד הַנָּבִיא אֶל־
דָּוִד לֹא תֵשֵׁב בַּמְּצוּדָה לֵךְ וּבָאתָ־לְךָ אֶרֶץ יְהוּדָה
וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיָּבֹא יַעַר חָרֶת: {ס} ו וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל כִּי
נוֹדַע דָּוִד וַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ וְשָׁאוּל יוֹשֵׁב בַּגִּבְעָה
תַּחַת־הָאֶשֶׁל בָּרָמָה וַחֲנִיתוֹ בְיָדוֹ וְכָל־עֲבָדָיו
נִצָּבִים עָלָיו: ז וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַעֲבָדָיו הַנִּצָּבִים עָלָיו
שִׁמְעוּ־נָא בְּנֵי יְמִינִי גַּם־לְכֻלְּכֶם יִתֵּן בֶּן־יִשַׁי שָׂדוֹת
וּכְרָמִים לְכֻלְּכֶם יָשִׂים שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת:
ח כִּי קְשַׁרְתֶּם כֻּלְּכֶם עָלַי וְאֵין־גֹּלֶה אֶת־אָזְנִי
בִּכְרֹת־בְּנִי עִם־בֶּן־יִשַׁי וְאֵין־חֹלֶה מִכֶּם עָלַי וְגֹלֶה
אֶת־אָזְנִי כִּי הֵקִים בְּנִי אֶת־עַבְדִּי עָלַי לְאֹרֵב כַּיּוֹם

הַזֶּה: {ס} ט וַיַּעַן דֹּאֵג הָאֲדֹמִי וְהוּא נִצָּב עַל־
עַבְדֵי־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר רָאִיתִי אֶת־בֶּן־יִשַׁי בָּא נֹבָה
אֶל־אֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲחִטוּב: י וַיִּשְׁאַל־לוֹ בַּיהוָה
וְצֵדָה נָתַן לוֹ וְאֵת חֶרֶב גָּלְיָת הַפְּלִשְׁתִּי נָתַן לוֹ:
יא וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ לִקְרֹא אֶת־אֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲחִיטוּב
הַכֹּהֵן וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִיו הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בְּנֹב
וַיָּבֹאוּ כֻלָּם אֶל־הַמֶּלֶךְ: {ס} יב וַיֹּאמֶר שְׁאוּל
שְׁמַע־נָא בֶן־אֲחִיטוּב וַיֹּאמֶר הִנְנִי אֲדֹנָי: יג וַיֹּאמֶר
אֵלָיו שָׁאוּל לָמָּה קְשַׁרְתֶּם עָלַי אַתָּה וּבֶן־יִשַׁי
בְּתִתְּךָ לוֹ לֶחֶם וְחֶרֶב וְשָׁאוֹל לוֹ בֵּאלֹהִים לָקוּם
אֵלַי לָאֹרֶב כַּיּוֹם הַזֶּה: {ס} יד וַיַּעַן אֲחִימֶלֶךְ אֶת־
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר וּמִי בְכָל־עֲבָדֶיךָ כְּדָוִד נֶאֱמָן וַחֲתַן
הַמֶּלֶךְ וְסָר אֶל־מִשְׁמַעְתֶּךָ וְנִכְבָּד בְּבֵיתֶךָ: טו
הַיּוֹם הַחִלֹּתִי לִשְׁאוֹל־ (לִשְׁאָל־) לוֹ בֵּאלֹהִים
חָלִילָה לִי אַל־יָשֵׂם הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדּוֹ דָבָר בְּכָל־בֵּית
אָבִי כִּי לֹא־יָדַע עַבְדְּךָ בְּכָל־זֹאת דָּבָר קָטֹן אוֹ
גָדוֹל: טז וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מוֹת תָּמוּת אֲחִימֶלֶךְ אַתָּה
וְכָל־בֵּית אָבִיךָ: יז וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָרָצִים הַנִּצָּבִים
עָלָיו סֹבּוּ וְהָמִיתוּ | כֹּהֲנֵי יְהוָה כִּי גַם־יָדָם עִם־
דָּוִד וְכִי יָדְעוּ כִּי־בֹרֵחַ הוּא וְלֹא גָלוּ אֶת־אָזְנִי
(אָזְנָי) וְלֹא־אָבוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ לִשְׁלַח אֶת־יָדָם
לִפְגֹּעַ בְּכֹהֲנֵי יְהוָה: {ס} יח וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לדויג
(לְדוֹאֵג) סֹב אַתָּה וּפְגַע בַּכֹּהֲנִים וַיִּסֹּב דויג
(דּוֹאֵג) הָאֲדֹמִי וַיִּפְגַּע־הוּא בַּכֹּהֲנִים וַיָּמֶת | בַּיּוֹם
הַהוּא שְׁמֹנִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ נֹשֵׂא אֵפוֹד בָּד: יט
וְאֵת נֹב עִיר־הַכֹּהֲנִים הִכָּה לְפִי־חָרֶב מֵאִישׁ וְעַד־
אִשָּׁה מֵעוֹלֵל וְעַד־יוֹנֵק וְשׁוֹר וַחֲמוֹר וָשֶׂה לְפִי־
חָרֶב: כ וַיִּמָּלֵט בֶּן־אֶחָד לַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲחִטוּב
וּשְׁמוֹ אֶבְיָתָר וַיִּבְרַח אַחֲרֵי דָוִד: כא וַיַּגֶּד אֶבְיָתָר
לְדָוִד כִּי הָרַג שָׁאוּל אֵת כֹּהֲנֵי יְהוָה: כב וַיֹּאמֶר
דָּוִד לְאֶבְיָתָר יָדַעְתִּי בַיּוֹם הַהוּא כִּי־שָׁם דויג
(דּוֹאֵג) הָאֲדֹמִי כִּי־הַגֵּד יַגִּיד לְשָׁאוּל אָנֹכִי סַבֹּתִי
בְּכָל־נֶפֶשׁ בֵּית אָבִיךָ: כג שְׁבָה אִתִּי אַל־תִּירָא כִּי
אֲשֶׁר־יְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשִׁי יְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשֶׁךָ כִּי־
מִשְׁמֶרֶת אַתָּה עִמָּדִי: {ס}

שמואל א פרק כג

א וַיַּגִּדוּ לְדָוִד לֵאמֹר הִנֵּה פְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים
בִּקְעִילָה וְהֵמָּה שֹׁסִים אֶת־הַגָּרָנוֹת: ב וַיִּשְׁאַל דָּוִד
בַּיהוָה לֵאמֹר הַאֵלֵךְ וְהִכִּיתִי בַּפְּלִשְׁתִּים הָאֵלֶּה
{ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד לֵךְ וְהִכִּיתָ בַּפְּלִשְׁתִּים
וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־קְעִילָה: ג וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי דָוִד אֵלָיו
הִנֵּה אֲנַחְנוּ פֹּה בִּיהוּדָה יְרֵאִים וְאַף כִּי־נֵלֵךְ קְעִלָה
אֶל־מַעַרְכוֹת פְּלִשְׁתִּים: {ס} ד וַיֹּוסֶף עוֹד דָּוִד
לִשְׁאוֹל בַּיהוָה וַיַּעֲנֵהוּ יְהוָה וַיֹּאמֶר קוּם רֵד
קְעִילָה כִּי־אָנֹכִי נֹתֵן אֶת־פְּלִשְׁתִּים בְּיָדֶךָ: ה וַיֵּלֶךְ
דָּוִד וַאֲנָשָׁיו קְעִילָה וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיְנַהַג אֶת־
מִקְנֵיהֶם וַיַּךְ בָּהֶם מַכָּה גְדוֹלָה וַיֹּשַׁע דָּוִד אֶת
יֹשְׁבֵי קְעִילָה: {ס} ו וַיְהִי בְּבִרְחַ אֶבְיָתָר בֶּן־
אֲחִימֶלֶךְ אֶל־דָּוִד קְעִילָה אֵפוֹד יָרַד בְּיָדוֹ: ז וַיַּגֶּד
לְשָׁאוּל כִּי־בָא דָוִד קְעִילָה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל נִכַּר אֹתוֹ
אֱלֹהִים בְּיָדִי כִּי נִסְגַּר לָבוֹא בְּעִיר דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ:
ח וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל אֶת־כָּל־הָעָם לַמִּלְחָמָה לָרֶדֶת
קְעִילָה לָצוּר אֶל־דָּוִד וְאֶל־אֲנָשָׁיו: ט וַיֵּדַע דָּוִד כִּי
עָלָיו שָׁאוּל מַחֲרִישׁ הָרָעָה וַיֹּאמֶר אֶל־אֶבְיָתָר
הַכֹּהֵן הַגִּישָׁה הָאֵפוֹד: {ס} י וַיֹּאמֶר דָּוִד יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שָׁמֹעַ שָׁמַע עַבְדְּךָ כִּי־מְבַקֵּשׁ שָׁאוּל
לָבוֹא אֶל־קְעִילָה לְשַׁחֵת לָעִיר בַּעֲבוּרִי: יא
הַיסְגִּרֻנִי בַּעֲלֵי קְעִילָה בְּיָדוֹ הֲיֵרֵד שָׁאוּל כַּאֲשֶׁר
שָׁמַע עַבְדְּךָ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַגֶּד־נָא לְעַבְדֶּךָ

{ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה יֵרֵד: {ס} יב וַיֹּאמֶר דָּוִד הַיִסְגְּרוּ
בַּעֲלֵי קְעִילָה אֹתִי וְאֶת־אַנָשַׁי בְּיַד־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר
יְהוָה יַסְגִּירוּ: {ס} יג וַיָּקָם דָּוִד וַאֲנָשָׁיו כְּשֵׁשׁ־
מֵאוֹת אִישׁ וַיֵּצְאוּ מִקְעִלָה וַיִּתְהַלְכוּ בַּאֲשֶׁר
יִתְהַלָּכוּ וּלְשָׁאוּל הֻגַּד כִּי־נִמְלַט דָּוִד מִקְעִילָה
וַיֶּחְדַּל לָצֵאת: יד וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּמִּדְבָּר בַּמְּצָדוֹת
וַיֵּשֶׁב בָּהָר בְּמִדְבַּר־זִיף וַיְבַקְשֵׁהוּ שָׁאוּל כָּל־
הַיָּמִים וְלֹא־נְתָנוֹ אֱלֹהִים בְּיָדוֹ: טו וַיַּרְא דָּוִד כִּי־
יָצָא שָׁאוּל לְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשׁוֹ וְדָוִד בְּמִדְבַּר־זִיף
בַּחֹרְשָׁה: {ס} טז וַיָּקָם יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל וַיֵּלֶךְ אֶל־
דָּוִד חָרְשָׁה וַיְחַזֵּק אֶת־יָדוֹ בֵּאלֹהִים: יז וַיֹּאמֶר
אֵלָיו אַל־תִּירָא כִּי לֹא תִמְצָאֲךָ יַד שָׁאוּל אָבִי
וְאַתָּה תִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי אֶהְיֶה־לְּךָ
לְמִשְׁנֶה וְגַם־שָׁאוּל אָבִי יֹדֵעַ כֵּן: יח וַיִּכְרְתוּ
שְׁנֵיהֶם בְּרִית לִפְנֵי יְהוָה וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּחֹרְשָׁה
וִיהוֹנָתָן הָלַךְ לְבֵיתוֹ: {ס} יט וַיַּעֲלוּ זִפִים אֶל־
שָׁאוּל הַגִּבְעָתָה לֵאמֹר הֲלוֹא דָוִד מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ
בַּמְּצָדוֹת בַּחֹרְשָׁה בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה אֲשֶׁר מִימִין
הַיְשִׁימוֹן: כ וְעַתָּה לְכָל־אַוַּת נַפְשְׁךָ הַמֶּלֶךְ לָרֶדֶת
רֵד וְלָנוּ הַסְגִּירוֹ בְּיַד הַמֶּלֶךְ: כא וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה כִּי חְמַלְתֶּם עָלָי: כב לְכוּ־נָא
הָכִינוּ עוֹד וּדְעוּ וּרְאוּ אֶת־מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר תִּהְיֶה
רַגְלוֹ מִי רָאָהוּ שָׁם כִּי אָמַר אֵלַי עָרוֹם יַעְרִם הוּא:
כג וּרְאוּ וּדְעוּ מִכָּל הַמַּחֲבְאִים אֲשֶׁר יִתְחַבֵּא שָׁם
וְשׁוּבוּ אֵלַי אֶל־נָכוֹן וְהָלַכְתִּי אִתְּכֶם וְהָיָה אִם־
יֶשְׁנוֹ בָּאָרֶץ וְחִפַּשְׂתִּי אֹתוֹ בְּכֹל אַלְפֵי יְהוּדָה: כד
וַיָּקוּמוּ וַיֵּלְכוּ זִיפָה לִפְנֵי שָׁאוּל וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו
בְּמִדְבַּר מָעוֹן בָּעֲרָבָה אֶל יְמִין הַיְשִׁימוֹן: כה וַיֵּלֶךְ
שָׁאוּל וַאֲנָשָׁיו לְבַקֵּשׁ וַיַּגִּדוּ לְדָוִד וַיֵּרֶד הַסֶּלַע
וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַּר מָעוֹן וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל וַיִּרְדֹּף אַחֲרֵי־
דָוִד מִדְבַּר מָעוֹן: כו וַיֵּלֶךְ שָׁאוּל מִצַּד הָהָר מִזֶּה
וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו מִצַּד הָהָר מִזֶּה וַיְהִי דָוִד נָחְפָּז לָלֶכֶת
מִפְּנֵי שָׁאוּל וְשָׁאוּל וַאֲנָשָׁיו עֹטְרִים אֶל־דָּוִד וְאֶל־
אֲנָשָׁיו לְתָפְשָׂם: כז וּמַלְאָךְ בָּא אֶל־שָׁאוּל לֵאמֹר
מַהֲרָה וְלֵכָה כִּי־פָשְׁטוּ פְלִשְׁתִּים עַל־הָאָרֶץ: כח
וַיָּשָׁב שָׁאוּל מֵרְדֹף אַחֲרֵי דָוִד וַיֵּלֶךְ לִקְרַאת
פְּלִשְׁתִּים עַל־כֵּן קָרְאוּ לַמָּקוֹם הַהוּא סֶלַע
הַמַּחְלְקוֹת: כט וַיַּעַל דָּוִד מִשָּׁם וַיֵּשֶׁב בְּמְצָדוֹת
עֵין־גֶּדִי: {ס}

שמואל א פרק כד

א וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁב שָׁאוּל מֵאַחֲרֵי פְּלִשְׁתִּים וַיַּגִּדוּ
לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד בְּמִדְבַּר עֵין גֶּדִי: {ס} ב וַיִּקַּח
שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ בָּחוּר מִכָּל־יִשְׂרָאֵל
וַיֵּלֶךְ לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד וַאֲנָשָׁיו עַל־פְּנֵי צוּרֵי
הַיְעֵלִים: ג וַיָּבֹא אֶל־גְּדֵרוֹת הַצֹּאן עַל־הַדָּרֶךְ וְשָׁם
מְעָרָה וַיָּבֹא שָׁאוּל לְהָסֵךְ אֶת־רַגְלָיו וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו
בְּיַרְכְּתֵי הַמְּעָרָה יֹשְׁבִים: ד וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי דָוִד
אֵלָיו הִנֵּה הַיּוֹם אֲשֶׁר־אָמַר יְהוָה אֵלֶיךָ הִנֵּה אָנֹכִי
נֹתֵן אֶת־אויבך (אֹיְבְךָ) בְּיָדֶךָ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר
יִטַב בְּעֵינֶיךָ וַיָּקָם דָּוִד וַיִּכְרֹת אֶת־כְּנַף־הַמְּעִיל
אֲשֶׁר־לְשָׁאוּל בַּלָּט: ה וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיַּךְ לֵב־דָּוִד
אֹתוֹ עַל אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־כְּנַף אֲשֶׁר לְשָׁאוּל: ו
וַיֹּאמֶר לַאֲנָשָׁיו חָלִילָה לִי מֵיְהוָה אִם־אֶעֱשֶׂה אֶת־
הַדָּבָר הַזֶּה לַאדֹנִי לִמְשִׁיחַ יְהוָה לִשְׁלֹחַ יָדִי בּוֹ כִּי־
מְשִׁיחַ יְהוָה הוּא: ז וַיְשַׁסַּע דָּוִד אֶת־אֲנָשָׁיו
בַּדְּבָרִים וְלֹא נְתָנָם לָקוּם אֶל־שָׁאוּל וְשָׁאוּל קָם
מֵהַמְּעָרָה וַיֵּלֶךְ בַּדָּרֶךְ: {ס} ח וַיָּקָם דָּוִד אַחֲרֵי־כֵן
וַיֵּצֵא מן המערה (מֵהַמְּעָרָה) וַיִּקְרָא אַחֲרֵי־שָׁאוּל
לֵאמֹר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַיַּבֵּט שָׁאוּל אַחֲרָיו וַיִּקֹּד דָּוִד

אַפַּיִם אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ: {ס} ט וַיֹּאמֶר דָּוִד לְשָׁאוּל
לָמָּה תִשְׁמַע אֶת־דִּבְרֵי אָדָם לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד
מְבַקֵּשׁ רָעָתֶךָ: י הִנֵּה הַיּוֹם הַזֶּה רָאוּ עֵינֶיךָ אֵת
אֲשֶׁר־נְתָנְךָ יְהוָה | הַיּוֹם | בְּיָדִי בַּמְּעָרָה וְאָמַר
לַהֲרָגְךָ וַתָּחָס עָלֶיךָ וָאֹמַר לֹא־אֶשְׁלַח יָדִי בַּאדֹנִי
כִּי־מְשִׁיחַ יְהוָה הוּא: יא וְאָבִי רְאֵה גַּם רְאֵה אֶת־
כְּנַף מְעִילְךָ בְּיָדִי כִּי בְּכָרְתִי אֶת־כְּנַף מְעִילְךָ וְלֹא
הַרַגְתִּיךָ דַּע וּרְאֵה כִּי אֵין בְּיָדִי רָעָה וָפֶשַׁע וְלֹא־
חָטָאתִי לָךְ וְאַתָּה צֹדֶה אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ: יב
יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּנְקָמַנִי יְהוָה מִמֶּךָּ וְיָדִי לֹא
תִהְיֶה־בָּךְ: יג כַּאֲשֶׁר יֹאמַר מְשַׁל הַקַּדְמֹנִי
מֵרְשָׁעִים יֵצֵא רֶשַׁע וְיָדִי לֹא תִהְיֶה־בָּךְ: יד אַחֲרֵי
מִי יָצָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי מִי אַתָּה רֹדֵף אַחֲרֵי
כֶּלֶב מֵת אַחֲרֵי פַּרְעֹשׁ אֶחָד: טו וְהָיָה יְהוָה לְדַיָּן
וְשָׁפַט בֵּינִי וּבֵינֶךָ וְיֵרֶא וְיָרֶב אֶת־רִיבִי וְיִשְׁפְּטֵנִי
מִיָּדֶךָ: {פ}

טז וַיְהִי | כְּכַלּוֹת דָּוִד לְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֶל־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר שָׁאוּל הֲקֹלְךָ זֶה בְּנִי דָוִד וַיִּשָּׂא
שָׁאוּל קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ: יז וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד צַדִּיק אַתָּה
מִמֶּנִּי כִּי אַתָּה גְּמַלְתַּנִי הַטּוֹבָה וַאֲנִי גְּמַלְתִּיךָ
הָרָעָה: יח ואת (וְאַתָּה) הִגַּדְתָּ הַיּוֹם אֵת אֲשֶׁר־
עָשִׂיתָה אִתִּי טוֹבָה אֵת אֲשֶׁר סִגְּרַנִי יְהוָה בְּיָדְךָ
וְלֹא הֲרַגְתָּנִי: יט וְכִי־יִמְצָא אִישׁ אֶת־אֹיְבוֹ וְשִׁלְּחוֹ
בְּדֶרֶךְ טוֹבָה וַיהוָה יְשַׁלֶּמְךָ טוֹבָה תַּחַת הַיּוֹם הַזֶּה
אֲשֶׁר עָשִׂיתָה לִי: כ וְעַתָּה הִנֵּה יָדַעְתִּי כִּי מָלֹךְ
תִּמְלֹךְ וְקָמָה בְּיָדְךָ מַמְלֶכֶת יִשְׂרָאֵל: כא וְעַתָּה
הִשָּׁבְעָה לִי בַּיהוָה אִם־תַּכְרִית אֶת־זַרְעִי אַחֲרָי
וְאִם־תַּשְׁמִיד אֶת־שְׁמִי מִבֵּית אָבִי: כב וַיִּשָּׁבַע
דָּוִד לְשָׁאוּל וַיֵּלֶךְ שָׁאוּל אֶל־בֵּיתוֹ וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו
עָלוּ עַל־הַמְּצוּדָה: {ס}

שמואל א פרק כה

א וַיָּמָת שְׁמוּאֵל וַיִּקָּבְצוּ כָל־יִשְׂרָאֵל וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ
וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּבֵיתוֹ בָּרָמָה וַיָּקָם דָּוִד וַיֵּרֶד אֶל־מִדְבַּר
פָּארָן: {פ}

ב וְאִישׁ בְּמָעוֹן וּמַעֲשֵׂהוּ בַכַּרְמֶל וְהָאִישׁ גָּדוֹל
מְאֹד וְלוֹ צֹאן שְׁלֹשֶׁת־אֲלָפִים וְאֶלֶף עִזִּים וַיְהִי
בִּגְזֹז אֶת־צֹאנוֹ בַּכַּרְמֶל: ג וְשֵׁם הָאִישׁ נָבָל וְשֵׁם
אִשְׁתּוֹ אֲבִגַיִל וְהָאִשָּׁה טוֹבַת־שֵׂכֶל וְיִפַת תֹּאַר
וְהָאִישׁ קָשֶׁה וְרַע מַעַלָלִים וְהוּא כלבו (כָלְבִּי): ד
וַיִּשְׁמַע דָּוִד בַּמִּדְבָּר כִּי־גֹזֵז נָבָל אֶת־צֹאנוֹ: ה
וַיִּשְׁלַח דָּוִד עֲשָׂרָה נְעָרִים וַיֹּאמֶר דָּוִד לַנְּעָרִים עֲלוּ
כַרְמֶלָה וּבָאתֶם אֶל־נָבָל וּשְׁאַלְתֶּם־לוֹ בִשְׁמִי
לְשָׁלוֹם: ו וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לְחַי וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ
שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר־לְךָ שָׁלוֹם: ז וְעַתָּה שָׁמַעְתִּי כִּי
גֹזְזִים לָךְ עַתָּה הָרֹעִים אֲשֶׁר־לְךָ הָיוּ עִמָּנוּ לֹא
הֲכְלַמְנוּם וְלֹא־נִפְקַד לָהֶם מְאוּמָה כָּל־יְמֵי הֱיוֹתָם
בַּכַּרְמֶל: ח שְׁאַל אֶת־נְעָרֶיךָ וְיַגִּידוּ לָךְ וְיִמְצְאוּ
הַנְּעָרִים חֵן בְּעֵינֶיךָ כִּי־עַל־יוֹם טוֹב בָּנוּ תְּנָה־נָּא
אֵת אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲבָדֶיךָ וּלְבִנְךָ לְדָוִד: ט
וַיָּבֹאוּ נַעֲרֵי דָוִד וַיְדַבְּרוּ אֶל־נָבָל כְּכָל־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה בְּשֵׁם דָּוִד וַיָּנוּחוּ: י וַיַּעַן נָבָל אֶת־עַבְדֵי דָוִד
וַיֹּאמֶר מִי דָוִד וּמִי בֶן־יִשַׁי הַיּוֹם רַבּוּ עֲבָדִים
הַמִּתְפָּרְצִים אִישׁ מִפְּנֵי אֲדֹנָיו: יא וְלָקַחְתִּי אֶת־
לַחְמִי וְאֶת־מֵימַי וְאֶת טִבְחִי אֲשֶׁר טָבַחְתִּי לְגֹזְזַי
וְנָתַתִּי לַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתִּי אֵי מִזֶּה הֵמָּה:
יב וַיֵּהָפְכוּ נַעֲרֵי־דָוִד לְדַרְכָּם וַיָּשֻׁבוּ וַיָּבֹאוּ וַיַּגִּדוּ
לוֹ כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: יג וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲנָשָׁיו
חִגְרוּ | אִישׁ אֶת־חַרְבּוֹ וַיַּחְגְּרוּ אִישׁ אֶת־חַרְבּוֹ
וַיַּחְגֹּר גַּם־דָּוִד אֶת־חַרְבּוֹ וַיַּעֲלוּ | אַחֲרֵי דָוִד

כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וּמְאַתַּיִם יָשְׁבוּ עַל־הַכֵּלִים: יד
וַלַּאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הִגִּיד נַעַר־אֶחָד מֵהַנְּעָרִים
לֵאמֹר הִנֵּה שָׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים | מֵהַמִּדְבָּר לְבָרֵךְ
אֶת־אֲדֹנֵינוּ וַיֵּעַט בָּהֶם: טו וְהָאֲנָשִׁים טֹבִים לָנוּ
מְאֹד וְלֹא הָכְלַמְנוּ וְלֹא־פָקַדְנוּ מְאוּמָה כָּל־יְמֵי
הִתְהַלַּכְנוּ אִתָּם בִּהְיוֹתֵנוּ בַּשָּׂדֶה: טז חוֹמָה הָיוּ
עָלֵינוּ גַּם־לַיְלָה גַּם־יוֹמָם כָּל־יְמֵי הֱיוֹתֵנוּ עִמָּם
רֹעִים הַצֹּאן: יז וְעַתָּה דְּעִי וּרְאִי מֶה־תַּעֲשִׂי כִּי־
כְלָתָה הָרָעָה אֶל־אֲדֹנֵינוּ וְעַל כָּל־בֵּיתוֹ וְהוּא בֶּן־
בְּלִיַּעַל מִדַּבֵּר אֵלָיו: יח וַתְּמַהֵר אבוגיל (אֲבִיגַיִל)
וַתִּקַּח מָאתַיִם לֶחֶם וּשְׁנֵי נִבְלֵי־יָיִן וְחָמֵשׁ צֹאן
עשוות (עֲשׂוּיוֹת) וְחָמֵשׁ סְאִים קָלִי וּמֵאָה צִמֻּקִים
וּמָאתַיִם דְּבֵלִים וַתָּשֶׂם עַל־הַחֲמֹרִים: יט וַתֹּאמֶר
לִנְעָרֶיהָ עִבְרוּ לְפָנַי הִנְנִי אַחֲרֵיכֶם בָּאָה וּלְאִישָׁהּ
נָבָל לֹא הִגִּידָה: כ וְהָיָה הִיא | רֹכֶבֶת עַל־הַחֲמוֹר
וְיֹרֶדֶת בְּסֵתֶר הָהָר וְהִנֵּה דָוִד וַאֲנָשָׁיו יֹרְדִים
לִקְרָאתָהּ וַתִּפְגֹּשׁ אֹתָם: כא וְדָוִד אָמַר אַךְ לַשָּׁקֶר
שָׁמַרְתִּי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָזֶה בַּמִּדְבָּר וְלֹא־נִפְקַד
מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ מְאוּמָה וַיָּשֶׁב־לִי רָעָה תַּחַת טוֹבָה:
כב כֹּה־יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאֹיְבֵי דָוִד וְכֹה יֹסִיף אִם־
אַשְׁאִיר מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ עַד־הַבֹּקֶר מַשְׁתִּין בְּקִיר:
כג וַתֵּרֶא אֲבִיגַיִל אֶת־דָּוִד וַתְּמַהֵר וַתֵּרֶד מֵעַל
הַחֲמוֹר וַתִּפֹּל לְאַפֵּי דָוִד עַל־פָּנֶיהָ וַתִּשְׁתַּחוּ אָרֶץ:
כד וַתִּפֹּל עַל־רַגְלָיו וַתֹּאמֶר בִּי־אֲנִי אֲדֹנִי הֶעָוֹן
וּתְדַבֶּר־נָא אֲמָתְךָ בְּאָזְנֶיךָ וּשְׁמַע אֶת דִּבְרֵי
אֲמָתֶךָ: כה אַל־נָא יָשֵׂם אֲדֹנִי | אֶת־לִבּוֹ אֶל־
אִישׁ הַבְּלִיַּעַל הַזֶּה עַל־נָבָל כִּי כִשְׁמוֹ כֵּן־הוּא נָבָל
שְׁמוֹ וּנְבָלָה עִמּוֹ וַאֲנִי אֲמָתְךָ לֹא רָאִיתִי אֶת־נַעֲרֵי
אֲדֹנִי אֲשֶׁר שָׁלָחְתָּ: כו וְעַתָּה אֲדֹנִי חַי־יְהוָה וְחֵי־
נַפְשְׁךָ אֲשֶׁר מְנָעֲךָ יְהוָה מִבּוֹא בְדָמִים וְהוֹשֵׁעַ

יָדְךָ לָךְ וְעַתָּה יִהְיוּ כְנָבָל אֹיְבֶיךָ וְהַמְבַקְשִׁים אֶל־
אֲדֹנִי רָעָה: כז וְעַתָּה הַבְּרָכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר־הֵבִיא
שִׁפְחָתְךָ לַאדֹנִי וְנִתְּנָה לַנְּעָרִים הַמִּתְהַלְּכִים
בְּרַגְלֵי אֲדֹנִי: כח שָׂא נָא לְפֶשַׁע אֲמָתֶךָ כִּי עָשֹׂה־
יַעֲשֶׂה יְהוָה לַאדֹנִי בַּיִת נֶאֱמָן כִּי־מִלְחֲמוֹת יְהוָה
אֲדֹנִי נִלָּחָם וְרָעָה לֹא־תִמָּצֵא בְךָ מִימֶיךָ: כט
וַיָּקָם אָדָם לִרְדָפְךָ וּלְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשֶׁךָ וְהָיְתָה
נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה | בִּצְרוֹר הַחַיִּים אֵת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְאֵת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף
הַקָּלַע: ל וְהָיָה כִּי־יַעֲשֶׂה יְהוָה לַאדֹנִי כְּכֹל אֲשֶׁר־
דִּבֶּר אֶת־הַטּוֹבָה עָלֶיךָ וְצִוְּךָ לְנָגִיד עַל־יִשְׂרָאֵל:
לא וְלֹא תִהְיֶה זֹאת | לְךָ לְפוּקָה וּלְמִכְשׁוֹל לֵב
לַאדֹנִי וְלִשְׁפְּךָ־דָם חִנָּם וְלְהוֹשִׁיעַ אֲדֹנִי לוֹ וְהֵיטֵב
יְהוָה לַאדֹנִי וְזָכַרְתָּ אֶת־אֲמָתֶךָ: {ס} לב וַיֹּאמֶר
דָּוִד לַאֲבִיגַיִל בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
שְׁלָחֵךְ הַיּוֹם הַזֶּה לִקְרָאתִי: לג וּבָרוּךְ טַעְמֵךְ
וּבְרוּכָה אָתְּ אֲשֶׁר כְּלִתַנִי הַיּוֹם הַזֶּה מִבּוֹא בְדָמִים
וְהוֹשֵׁעַ יָדִי לִי: לד וְאוּלָם חַי־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר מְנָעַנִי מֵהָרַע אֹתָךְ כִּי | לוּלֵי מִהַרְתְּ
וַתבאתי (וַתָּבאת) לִקְרָאתִי כִּי אִם־נוֹתַר לְנָבָל
עַד־אוֹר הַבֹּקֶר מַשְׁתִּין בְּקִיר: לה וַיִּקַּח דָּוִד מִיָּדָהּ
אֵת אֲשֶׁר־הֵבִיאָה לוֹ וְלָהּ אָמַר עֲלִי לְשָׁלוֹם
לְבֵיתֵךְ רְאִי שָׁמַעְתִּי בְקוֹלֵךְ וָאֶשָּׂא פָנֵיךְ: לו
וַתָּבֹא אֲבִיגַיִל | אֶל־נָבָל וְהִנֵּה־לוֹ מִשְׁתֶּה בְּבֵיתוֹ
כְּמִשְׁתֵּה הַמֶּלֶךְ וְלֵב נָבָל טוֹב עָלָיו וְהוּא שִׁכֹּר
עַד־מְאֹד וְלֹא־הִגִּידָה לוֹ דָּבָר קָטֹן וְגָדוֹל עַד־אוֹר
הַבֹּקֶר: לז וַיְהִי בַבֹּקֶר בְּצֵאת הַיַּיִן מִנָּבָל וַתַּגֶּד־לוֹ
אִשְׁתּוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּמָת לִבּוֹ בְקִרְבּוֹ
וְהוּא הָיָה לְאָבֶן: לח וַיְהִי כַּעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים וַיִּגֹּף
יְהוָה אֶת־נָבָל וַיָּמֹת: לט וַיִּשְׁמַע דָּוִד כִּי מֵת נָבָל

וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר רָב אֶת־רִיב חֶרְפָּתִי מִיַּד
נָבָל וְאֶת־עַבְדּוֹ חָשַׂךְ מֵרָעָה וְאֵת רָעַת נָבָל הֵשִׁיב
יְהוָה בְּרֹאשׁוֹ וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיְדַבֵּר בַּאֲבִיגַיִל לְקַחְתָּהּ
לוֹ לְאִשָּׁה: מ וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי דָוִד אֶל־אֲבִיגַיִל
הַכַּרְמֶלָה וַיְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ לֵאמֹר דָּוִד שְׁלָחָנוּ אֵלַיִךְ
לְקַחְתֵּךְ לוֹ לְאִשָּׁה: מא וַתָּקָם וַתִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם
אָרְצָה וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמָתְךָ לִשְׁפָחָה לִרְחֹץ רַגְלֵי
עַבְדֵי אֲדֹנָי: מב וַתְּמַהֵר וַתָּקָם אֲבִיגַיִל וַתִּרְכַּב
עַל־הַחֲמוֹר וְחָמֵשׁ נַעֲרֹתֶיהָ הַהֹלְכוֹת לְרַגְלָהּ
וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי מַלְאֲכֵי דָוִד וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה: מג
וְאֶת־אֲחִינֹעַם לָקַח דָּוִד מִיִּזְרְעֶאל וַתִּהְיֶיןָ גַּם־
שְׁתֵיהֶן לוֹ לְנָשִׁים: {ס} מד וְשָׁאוּל נָתַן אֶת־מִיכַל
בִּתּוֹ אֵשֶׁת דָּוִד לְפַלְטִי בֶן־לַיִשׁ אֲשֶׁר מִגַּלִּים:

שמואל א פרק כו

א וַיָּבֹאוּ הַזִּפִים אֶל־שָׁאוּל הַגִּבְעָתָה לֵאמֹר הֲלוֹא
דָוִד מִסְתַּתֵּר בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן: ב
וַיָּקָם שָׁאוּל וַיֵּרֶד אֶל־מִדְבַּר־זִיף וְאִתּוֹ שְׁלֹשֶׁת־
אֲלָפִים אִישׁ בְּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד
בְּמִדְבַּר־זִיף: ג וַיִּחַן שָׁאוּל בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה אֲשֶׁר
עַל־פְּנֵי הַיְשִׁימֹן עַל־הַדֶּרֶךְ וְדָוִד יֹשֵׁב בַּמִּדְבָּר
וַיַּרְא כִּי בָא שָׁאוּל אַחֲרָיו הַמִּדְבָּרָה: ד וַיִּשְׁלַח
דָּוִד מְרַגְּלִים וַיֵּדַע כִּי־בָא שָׁאוּל אֶל־נָכוֹן: ה וַיָּקָם
דָּוִד וַיָּבֹא אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר חָנָה־שָׁם שָׁאוּל וַיַּרְא
דָּוִד אֶת־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁכַב־שָׁם שָׁאוּל וְאַבְנֵר
בֶּן־נֵר שַׂר־צְבָאוֹ וְשָׁאוּל שֹׁכֵב בַּמַּעְגָּל וְהָעָם חֹנִים
סְבִיבֹתָו: ו וַיַּעַן דָּוִד וַיֹּאמֶר | אֶל־אֲחִימֶלֶךְ הַחִתִּי
וְאֶל־אֲבִישַׁי בֶּן־צְרוּיָה אֲחִי יוֹאָב לֵאמֹר מִי־יֵרֵד
אִתִּי אֶל־שָׁאוּל אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר אֲבִישַׁי אֲנִי
אֵרֵד עִמָּךְ: ז וַיָּבֹא דָוִד וַאֲבִישַׁי | אֶל־הָעָם לַיְלָה
וְהִנֵּה שָׁאוּל שֹׁכֵב יָשֵׁן בַּמַּעְגָּל וַחֲנִיתוֹ מְעוּכָה־
בָאָרֶץ מְרַאֲשֹׁתָו וְאַבְנֵר וְהָעָם שֹׁכְבִים סְבִיבֹתָו:
{ס} ח וַיֹּאמֶר אֲבִישַׁי אֶל־דָּוִד סִגַּר אֱלֹהִים הַיּוֹם
אֶת־אוֹיִבְךָ בְּיָדֶךָ וְעַתָּה אַכֶּנּוּ נָּא בַּחֲנִית וּבָאָרֶץ
פַּעַם אַחַת וְלֹא אֶשְׁנֶה לוֹ: ט וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־
אֲבִישַׁי אַל־תַּשְׁחִיתֵהוּ כִּי מִי שָׁלַח יָדוֹ בִּמְשִׁיחַ
יְהוָה וְנִקָּה: {פ}
י וַיֹּאמֶר דָּוִד חַי־יְהוָה כִּי אִם־יְהוָה יִגָּפֶנּוּ אוֹ־יוֹמוֹ
יָבוֹא וָמֵת אוֹ בַמִּלְחָמָה יֵרֵד וְנִסְפָּה: יא חָלִילָה לִי
מֵיְהוָה מִשְׁלֹחַ יָדִי בִּמְשִׁיחַ יְהוָה וְעַתָּה קַח־נָא
אֶת־הַחֲנִית אֲשֶׁר מְרַאֲשֹׁתָו וְאֶת־צַפַּחַת הַמָּיִם
וְנֵלְכָה־לָּנוּ: יב וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־הַחֲנִית וְאֶת־צַפַּחַת
הַמַּיִם מֵרַאֲשֹׁתֵי שָׁאוּל וַיֵּלְכוּ לָהֶם וְאֵין רֹאֶה וְאֵין
יוֹדֵעַ וְאֵין מֵקִיץ כִּי כֻלָּם יְשֵׁנִים כִּי תַרְדֵּמַת יְהוָה
נָפְלָה עֲלֵיהֶם: יג וַיַּעֲבֹר דָּוִד הָעֵבֶר וַיַּעֲמֹד עַל־
רֹאשׁ־הָהָר מֵרָחֹק רַב הַמָּקוֹם בֵּינֵיהֶם: יד וַיִּקְרָא
דָּוִד אֶל־הָעָם וְאֶל־אַבְנֵר בֶּן־נֵר לֵאמֹר הֲלוֹא
תַעֲנֶה אַבְנֵר וַיַּעַן אַבְנֵר וַיֹּאמֶר מִי אַתָּה קָרָאתָ
אֶל־הַמֶּלֶךְ: {פ}
טו וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אַבְנֵר הֲלוֹא־אִישׁ אַתָּה וּמִי
כָמוֹךָ בְּיִשְׂרָאֵל וְלָמָּה לֹא שָׁמַרְתָּ אֶל־אֲדֹנֶיךָ
הַמֶּלֶךְ כִּי־בָא אַחַד הָעָם לְהַשְׁחִית אֶת־הַמֶּלֶךְ
אֲדֹנֶיךָ: טז לֹא־טוֹב הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ חַי־
יְהוָה כִּי בְנֵי־מָוֶת אַתֶּם אֲשֶׁר לֹא־שְׁמַרְתֶּם עַל־
אֲדֹנֵיכֶם עַל־מְשִׁיחַ יְהוָה וְעַתָּה | רְאֵה אֵי־חֲנִית
הַמֶּלֶךְ וְאֶת־צַפַּחַת הַמַּיִם אֲשֶׁר מְרַאֲשֹׁתָו: יז וַיַּכֵּר
שָׁאוּל אֶת־קוֹל דָּוִד וַיֹּאמֶר הֲקוֹלְךָ זֶה בְּנִי דָוִד
וַיֹּאמֶר דָּוִד קוֹלִי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ: יח וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה
אֲדֹנִי רֹדֵף אַחֲרֵי עַבְדּוֹ כִּי מֶה עָשִׂיתִי וּמַה־בְּיָדִי
רָעָה: יט וְעַתָּה יִשְׁמַע־נָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶת דִּבְרֵי

עַבְדּוֹ אִם־יְהוָה הֱסִיתְךָ בִּי יָרַח מִנְחָה וְאֵם | בְּנֵי הָאָדָם אֲרוּרִים הֵם לִפְנֵי יְהוָה כִּי־גֵרְשׁוּנִי הַיּוֹם מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת יְהוָה לֵאמֹר לֵךְ עֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים: כ וְעַתָּה אַל־יִפֹּל דָּמִי אַרְצָה מִנֶּגֶד פְּנֵי יְהוָה כִּי־יָצָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ אֶת־פַּרְעֹשׁ אֶחָד כַּאֲשֶׁר יִרְדֹּף הַקֹּרֵא בֶּהָרִים: כא וַיֹּאמֶר שָׁאוּל חָטָאתִי שׁוּב בְּנִי־דָוִד כִּי לֹא־אָרַע לְךָ עוֹד תַּחַת אֲשֶׁר יָקְרָה נַפְשִׁי בְּעֵינֶיךָ הַיּוֹם הַזֶּה הִנֵּה הִסְכַּלְתִּי וָאֶשְׁגֶּה הַרְבֵּה מְאֹד: כב וַיַּעַן דָּוִד וַיֹּאמֶר הִנֵּה החנית (חֲנִית) הַמֶּלֶךְ וְיַעֲבֹר אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וְיִקָּחֶהָ: כג וַיהוָה יָשֵׁיב לָאִישׁ אֶת־צִדְקָתוֹ וְאֶת־אֱמֻנָתוֹ אֲשֶׁר נְתָנְךָ יְהוָה | הַיּוֹם בְּיָד וְלֹא אָבִיתִי לִשְׁלֹחַ יָדִי בִּמְשִׁיחַ יְהוָה: כד וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר גָּדְלָה נַפְשְׁךָ הַיּוֹם הַזֶּה בְּעֵינָי כֵּן תִּגְדַּל נַפְשִׁי בְּעֵינֵי יְהוָה וְיַצִּלֵנִי מִכָּל־צָרָה: {פ}

כה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד בָּרוּךְ אַתָּה בְּנִי דָוִד גַּם עָשֹׂה תַּעֲשֶׂה וְגַם יָכֹל תּוּכָל וַיֵּלֶךְ דָּוִד לְדַרְכּוֹ וְשָׁאוּל שָׁב לִמְקוֹמוֹ: {פ}

שמואל א פרק כז

א וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־לִבּוֹ עַתָּה אֶסָּפֶה יוֹם־אֶחָד בְּיַד־שָׁאוּל אֵין־לִי טוֹב כִּי הִמָּלֵט אִמָּלֵט | אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְנוֹאַשׁ מִמֶּנִּי שָׁאוּל לְבַקְשֵׁנִי עוֹד בְּכָל־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְנִמְלַטְתִּי מִיָּדוֹ: ב וַיָּקָם דָּוִד וַיַּעֲבֹר הוּא וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר עִמּוֹ אֶל־אָכִישׁ בֶּן־מָעוֹךְ מֶלֶךְ גַּת: ג וַיֵּשֶׁב דָּוִד עִם־אָכִישׁ בְּגַת הוּא וַאֲנָשָׁיו אִישׁ וּבֵיתוֹ דָּוִד וּשְׁתֵּי נָשָׁיו אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִת וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת־נָבָל הַכַּרְמְלִית: ד וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל כִּי־בָרַח דָּוִד גַּת וְלֹא־יוסף (יָסַף) עוֹד לְבַקְשׁוֹ: {ס} ה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ יִתְּנוּ־לִי מָקוֹם בְּאַחַת עָרֵי הַשָּׂדֶה וְאֵשְׁבָה שָּׁם וְלָמָּה יֵשֶׁב עַבְדְּךָ בְּעִיר הַמַּמְלָכָה עִמָּךְ: ו וַיִּתֶּן־לוֹ אָכִישׁ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־צִקְלַג לָכֵן הָיְתָה צִקְלַג לְמַלְכֵי יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: {פ}

ז וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־יָשַׁב דָּוִד בִּשְׂדֵה פְלִשְׁתִּים יָמִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים: ח וַיַּעַל דָּוִד וַאֲנָשָׁיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶל־הַגְּשׁוּרִי והגרזי (וְהַגִּזְרִי) וְהָעַמָּלֵקִי כִּי הֵנָּה יֹשְׁבוֹת הָאָרֶץ אֲשֶׁר מֵעוֹלָם בּוֹאֲךָ שׁוּרָה וְעַד־אֶרֶץ מִצְרָיִם: ט וְהִכָּה דָוִד אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא יְחַיֶּה אִישׁ וְאִשָּׁה וְלָקַח צֹאן וּבָקָר וַחֲמֹרִים וּגְמַלִּים וּבְגָדִים וַיָּשָׁב וַיָּבֹא אֶל־אָכִישׁ: י וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אַל־פְּשַׁטְתֶּם הַיּוֹם וַיֹּאמֶר דָּוִד עַל־נֶגֶב יְהוּדָה וְעַל־נֶגֶב הַיְרַחְמְאֵלִי וְאֶל־נֶגֶב הַקֵּינִי: יא וְאִישׁ וְאִשָּׁה לֹא־יְחַיֶּה דָּוִד לְהָבִיא גַּת לֵאמֹר פֶּן־יַגִּדוּ עָלֵינוּ לֵאמֹר כֹּה־עָשָׂה דָּוִד וְכֹה מִשְׁפָּטוֹ כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר יָשַׁב בִּשְׂדֵה פְלִשְׁתִּים: יב וַיַּאֲמֶן אָכִישׁ בְּדָוִד לֵאמֹר הַבְאֵשׁ הִבְאִישׁ בְּעַמּוֹ בְּיִשְׂרָאֵל וְהָיָה לִי לְעֶבֶד עוֹלָם: {פ}

הודפס
לעילוי נשמת
עומר רחמים בן
סלימה ומנחם ז"ל
נלב"ע
כ"ה שבט תשפ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

לימודי הבי"ת
ותכשיטי הבית
המשניות והזהר הקדוש
נדפסו לזכות
התורם ובני ביתו הי"ו
הקב"ה יעזור להם
שירוו נחת דקדושה
מכל צאצאיהם ויזכו כולם
לבריאות השלימה ולשלום
בית אמיתי ולפרנסה כשירה
אמן כן יהי רצון.

הודפס לזכות

ליאל ז׳אן בן אהובה
וחנה בת לאה מרים הי״ו

אור בן חנה ותהילה בת
אזמרלדה הי״ו

וכל נשמות ישראל הזקוקים להפקד
בדבר ישועה ורחמים שיפקדו בזרע
של קיימא בקרוב, אמן כן יהי רצון!

ולהבדיל לעילוי נשמת:

יהודה ליאון בן יעקב
וקוטה ז״ל

נפ׳ ח״י ניסן תשפ״ו

ת.נ.צ.ב.ה.

זכות הדפסת בי"ת
ומשניות זהר
יכול להיות שלך או
לעילוי נשמת קרוב
משפחתך!
אלפי דפי גמרא
אלפי פרקי משנה
ותוספתא
נ"ך ודפי זהר לזכותך!

זכות שבועית: 180 ₪

זכות חודשית: 520 ₪

להקדשות: 058-3273775

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב
עיר שומרי הלשון עיר השמחה

פרשת כי תבוא [לאומן]

י	יום **ראשון**	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:55 **נץ החמה** ..... 6:07 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:35 **סו"ז קר"ש - גר"א** ... 9:24	**סו"ז תפילה** ..... 10:29 **חצות היום** ..... 12:41 **שקיעה** ..... 7:13 **צה"כ לשיטת ר"ת** ... 8:26	**ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין קטו **ירושלמי:** בבא בתרא לא **תוספתא:** בבא בתרא ט **נ"ך:** שמואל א כא **משניות:** עדיות ב **זהר:** שמות א עמ' שעא-שעב	**23**
יא	יום **שני**	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:55 **נץ החמה** ..... 6:07 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:36 **סו"ז קר"ש - גר"א** ... 9:24	**סו"ז תפילה** ..... 10:29 **חצות היום** ..... 12:40 **שקיעה** ..... 7:12 **צה"כ לשיטת ר"ת** ... 8:25	**ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין קטז **ירושלמי:** בבא בתרא לב **תוספתא:** בבא בתרא י **נ"ך:** שמואל א כב **משניות:** עדיות ג **זהר:** שמות א עמ' שעג-שעד	**24**
יב	יום **שלישי**	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:56 **נץ החמה** ..... 6:08 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:36 **סו"ז קר"ש - גר"א** ... 9:24	**סו"ז תפילה** ..... 10:29 **חצות היום** ..... 12:40 **שקיעה** ..... 7:11 **צה"כ לשיטת ר"ת** ... 8:24	**ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין קיז **ירושלמי:** בבא בתרא לג **תוספתא:** בבא בתרא יא **נ"ך:** שמואל א כג **משניות:** עדיות ד **זהר:** שמות א עמ' שעה-שעו	**25**
יג	יום **רביעי**	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:57 **נץ החמה** ..... 6:09 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:36 **סו"ז קר"ש - גר"א** ... 9:24	**סו"ז תפילה** ..... 10:29 **חצות היום** ..... 12:40 **שקיעה** ..... 7:09 **צה"כ לשיטת ר"ת** ... 8:22	**ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין קיח **ירושלמי:** בבא בתרא לד **תוספתא:** סנהדרין א **נ"ך:** שמואל א כד **משניות:** עדיות ה **זהר:** שמות א עמ' שעז-שעח	**26**
יד	יום **חמישי**	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:57 **נץ החמה** ..... 6:09 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:37 **סו"ז קר"ש - גר"א** ... 9:24	**סו"ז תפילה** ..... 10:29 **חצות היום** ..... 12:40 **שקיעה** ..... 7:08 **צה"כ לשיטת ר"ת** ... 8:21	**ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין קיט **ירושלמי:** שבועות א **תוספתא:** סנהדרין ב **נ"ך:** שמואל א כה **משניות:** עדיות ו **זהר:** שמות א עמ' שעט-שפ	**27**
טו	יום **שישי** **הדלקת נרות** (40 דק'): 6:27 (20 דק'): 6:47	**עלות השחר** (72 דק') ... 4:58 **נץ החמה** ..... 6:10 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:37 **סו"ז קר"ש - גר"א** ... 9:25	**סו"ז תפילה** ..... 10:30 **חצות היום** ..... 12:39 **שקיעה** ..... 7:07 **צה"כ לשיטת ר"ת** ... 8:20	**ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין קכ **ירושלמי:** שבועות ב **תוספתא:** סנהדרין ג **נ"ך:** שמואל א כו **משניות:** עדיות ז **זהר:** שמות א עמ' שפא-שפב	**28**
טז	**שב"ק** **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:19**	**שבת קודש פרשת כי תבוא [לאומן]** **עלות השחר** (72 דק') ... 4:59 **נץ החמה** ..... 6:11 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:37 **סו"ז קר"ש - גר"א** ... 9:25	**סו"ז תפילה** ..... 10:30 **חצות היום** ..... 12:39 **שקיעה** ..... 7:06 **צה"כ לשיטת ר"ת** ... 8:19	**ליומוד יומי:** **בבלי:** חולין קכא **ירושלמי:** שבועות ג **תוספתא:** סנהדרין ד **נ"ך:** שמואל א כז **משניות:** עדיות ח **זהר:** שמות א עמ' שפג-שפד	**29**

'חִנּוּךְ יְלָדִים' מַתְחִיל בְּ'חִנּוּךְ הוֹרִים', אִם אַתָּה לֹא תְּחַנֵּךְ אֶת עַצְמְךָ - מָה אַתָּה מְצַפֶּה מֵהַיְלָדִים שֶׁלְּךָ ? ! חֲרִי עָלֶיךָ הֵם מִסְתַּכְּלִים ! אִם יֵשׁ לְךָ מַכְשִׁירִים טְמֵאִים, אֵיךְ אַתָּה מְצַפֶּה מֵהַיְלָדִים שֶׁלְּךָ שֶׁלֹּא יִפָּלוּ בַּטְּנוּפֶת הַזֹּאת ? !... (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)